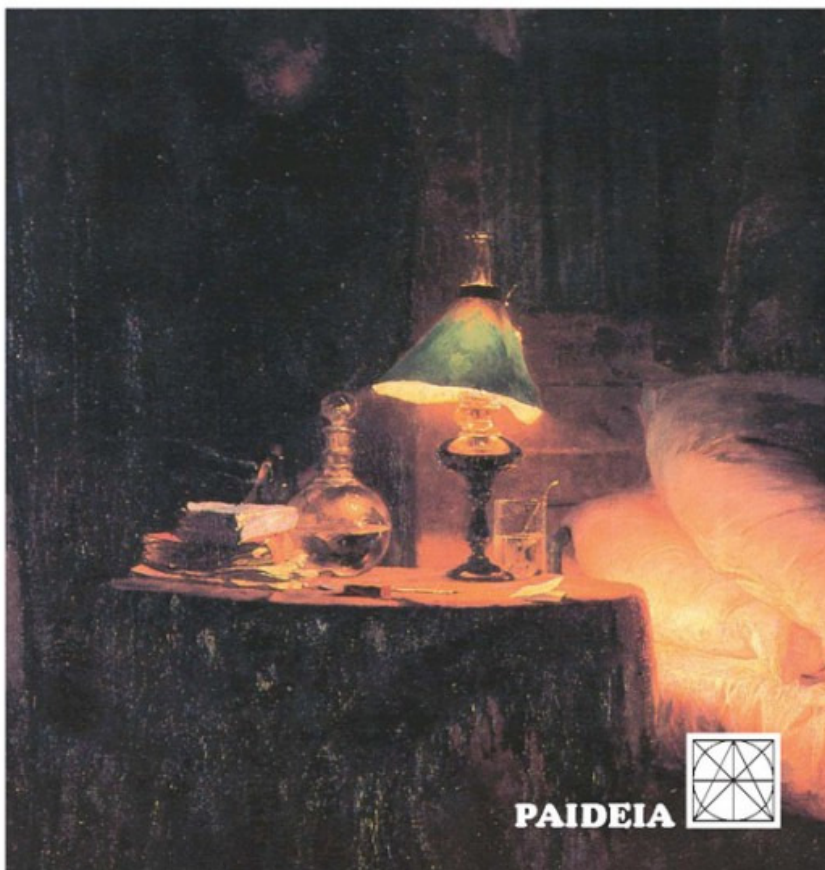

Aleksandra Marinjina
Ime žrtve niko

Aleksandra Marinjina
IME ŽRTVE NIKO

“...U Rusiji svake godine nestaju bez traga desetine hiljada starijih ljudi čija je isključiva krivica sadržana u činjenici da su jedini vlasnici stana u kojem žive. Prema veoma nepotpunim podacima, krajem marta tekude (1996.) godine, više od 3,5 hiljade Moskovljana se nije pojavilo na novim adresama posle zakonski obavljene razmene stanova. U Sankt-Peterburgu ta cifra dostiže skoro 1,5 hiljadu ljudi. Oni kao da nestaju bez traga...”

„Argumenti i činjenice”, 1996, br. 31

Odgovorni smo za one koje pripitomimo...
Antoan de Sent Egziperi

GLAVA 1

Oči Iročke Milovanove su bile pune straha. Taj strah ju je obuzeo pre mesec dana, i otada je nije napuštao. Pre tačno mesec dana njena rođaka i bliska prijateljica Tatjana joj je saopštila joj je da se seli u Moskvu. Rad i uobičajeni način života - sve je to, naravno, divno i krasno, ali treba znati meru. U Moskvi živi Tatjanin muž, oni jedno drugom nedostaju. Uostalom, i inače...

- Šta „inače”? Kakvo „inače”? - vikala je Ira. - Kako ću ja bez tebe? Da li si, uopšte, mislila na mene? Sta ću ja kad ti odeš?

Problem, naravno, nije bio u tome što Ira posle Tatjaninog odlaska ne bi znala šta da radi i što bi počela da umire od đosade. Mada, ako ćemo pravo, bilo je i toga. Rođeni brat Irine Milovanove je bio prvi muž Tatjane Obrazcove. Zatim su se to dvoje razveli i suprug je name-
ravao da se preseli u Kanadu. Međutim, za otpočinjanje novog života na prosperitetnom Zapadu bio je potreban kakav-takav kapital. Postojao je samo jedan način da se do novca dođe - trebalo je prodati trosobni stan u centru Peterburga. Pri tom se podrazumevalo da bi posle prodaje muž otputovao, dok bi se Tatjana vratila ocu koji je već bio dobro zašao u godine i, ruku na srce, Tatjani se baš nije živelo u toj zajednici. Za stan u centru grada su se mogle dobiti sasvim pristojne pare. Doduše, polovina bi pripala Tatjani jer je stan stečen posle zaključenja braka i smatran je zajedničkom imovinom. Tada je i doneta odluka koja je u datom trenutku delovala čudno, ali je, zapravo, svima odgovarala. Naime, dogovorili su se da taj stan ostave, a da umesto njega prodaju vrlo dobar i sasvim nedavno renoviran Iročkin stan. Ira bi prešla kod Tatjane i njih dve bi živele zajedno. U velikom trosobnom stanu ima dovoljno mesta za obe, život u zajednici ih ne bi psihički opterećivao jer se dobro poznaju i druže već godina, a Tatjana bi u neko dogledno vreme kupila Irini

novi stan, ništa gori od prethodnog. To je u konkretnom slučaju značilo da će Ira voditi domaćinstvo i uzeti na sebe sve one svakodnevne kućne obaveze, jer Tatjana za to nema ni vremena ni snage. Na taj način će imati više slobodnog vremena za pisanje svojih krimića, a honorare će stavljati na stranu kako bi kupila stan za Iru. Radilo se o direktnoj uzajamnoj zavisnosti - ukoliko sestra Tanjinog bivšeg muža ne bi živela sa njom, Tanja ne bi imala vremena za pisanje, dakle, mogućnost dopunske zarade pisanjem je bila u neposrednoj vezi sa Iročkinim prisustvom i njenom aktivnom ulogom ekonomične i vešte domaćice.

Rizična odluka se ubrzo u potpunosti opravdala. Ako je ranije Tatjana mogla da piše svoje krimi storije samo za vreme godišnjeg odmora, sada je, od kako se Iročka Milovanova preselila kod nje, dobila mogućnost da piše i vikendom, a povremeno i u večernjim satima. Tatjana Obrazcova je objavijivala svoja dela pod pseudonimom Tatjana Tomilina i sa pozicije mladog perspektivnog autora se probila prvo među pet, a zatim i među najbolja tri autora krimića u Rusiji. U svakom slučaju, na to su ukazivali svi mogući rejtinzi. A ni honorari koje je dobijala nisu opovrgavali tu činjenicu.

Ostalo je još sasvim malo do željene sume koja je pružala potpuno realnu osnovu za razmišljanje o novom stanu, udobnom i lepo nameštenom, opremljenom po svetskim standardima. I Tatjana najednom saopštava kako namerava da se preseli kod muža u Moskvu.

- Šta si mi se snuždila - smejala se odgovarajući na Iročkina naricanja - ostaje ti sjajna gajba u centru grada. Nameštaj imaš, renoviranje još nije potrebno i nema maltretiranja oko kupovine novog stana. Zivi lepo u ovim dvorima i raduj se! Sredi svoj lični život.

- Čemu da se radujem? - jecala je Ira. - Pored tebe sam stalno bila u poslu, jutrom bih se budila i tačno znala šta mi je raditi tog dana. A, što je najvažnije, svakog trenutka sam znala zašto to radim, zbog čega. Imala sam neki cilj. I

šta sad?

- Ali, Irice - Tatjana je prekorno zavrtela glavom - to bi se ipak pre ili kasnije desilo. Ja bih uštedela pare za tvoj stan, ti bi se preselila i počela da živiš sama. U svakom slučaju, ne bismo ostale zajedno do kraja života.

- Zašto? - svaki put je na istom mestu Ira postavljala isto pitanje. Taj razgovor ponavljao se svakodnevno već mesec dana i svaki put, kad bi stigli do tog mesta, Ira bi postavila pitanje: „Zašto?” - i gledala u Tatjanu uplakanim očima punim bola. - Zašto ne možemo zauvek da ostanemo zajedno? Šta sad, ja ti odjednom smetam?

- Ira, shvati, ti si mlada žena i moraš da živiš svojim životom, ne mojim. Moraš da stvaraš svoju porodicu, sa mužem i decom, a ne sa mnom i mojim knjigama.

- Ali kad te molim, Tanja, povedi i mene sa sobom, ne ostavljaj me ovde...

Tatjani se srce kidalo. Ona je znala da u celoj stvari ima i njene krivice. Kad se Ira pre šest godina preselila kod nje, niko nije ni pomišljao u šta bi se to moglo izroditi. Ali su zato svi videli očigledne, pa čak i neke skrivene prednosti takve odluke. Tatjana se ne lišava stambenog prostora i, više od toga, stiže domaćicu kuće na koju se može u potpunosti osloniti i koja joj obezbeđuje slobodno vreme za stvaralački rad, a bivši suprug dolazi do početnog kapitala koji mu omogućava otpočinjanje vlastitog biznisa u Kanadi. Svi zadovoljni. I niko u tom trenutku nije ni razmišljao o tome šta će se desiti kad se situacija promeni. Iročka je ubrzo posle preseljenja kod Tatjane završila fakultet, ali nije ni dana radila u struci, posvetivši se potpuno svojoj talentovanoj rođaci. Dani su joj bili ispunjeni uobičajenim kućnim poslovima i brigama. Naučila je da virtuožno organizuje Tatjanin život kako joj ne bi otišao u prazno ni jedan jedini trenutak koji je mogao biti posvećen pisanju. Recimo, ukoliko bi Tatjana pomenula da je vreme da ode kod kozmetičarke, Iročka bi se lično zaputila u njihov salon da pomno prouči knjigu u koju se upisuju zakazani tretmani, kako bi sama pronašla

prvi odgovarajući termin za Tatjanu koji ni u kom slučaju ne bi smeo biti pomeren. „Odgovarajući” termin nikako nije mogao biti u večernjim satima - tokom dana dolazi do raznih nepredviđenih sitnica i mala kašnjenja klijentkinja do uveče prerastu u čitavih trideset do četrdeset minuta, koliko bi Tatjana onda morala da čeka. Subota, takođe, nije dolazila u obzir - ako Tatjana nije morala tog dana na posao, onda ga je mogla u potpunosti posvetiti pisanju. Najpogodniji termin je, svakako, bio - jutro radnim danom. Jeste da u tom slučaju Tatjana mora da ustane sat i po rani- je, ali to vreme bi ionako prespavala, ne bi ga posvetila narednoj knjizi. Odabravši termin, Ira bi se pozabavila proverama - ima li u datom trenutku kozmetičarka sve potrebne kreme i maske, da li je sva oprema koja se koristi za čišćenje i masažu ispravna, kako se oseća sama kozmetičarka, da nema nekih naznaka prehlade ili kakve druge boljke. Ne daj bože da dovede Tatjanu ranim jutrom i da se ispostavi kako od tretmana nema ništa jer se kozmetičarka razbolela. Ili se pokvarila oprema. Ili nema kreme koja najviše odgovara Tatjaninoj koži. I tako dalje. Isti proces se odvijao i kada je u pitanju bio frizer, krojačica, manikirka, kao i kad se Tatjana spremala da kupi sebi obuću, kostim ili kaput. Ira bi prethodno lično obilazila prodavnice, proveravala da li je izbor robe kojom raspolažu dovoljno bogat i dobar da bi mogao da zainteresuje njenu rođaku, obavestavala se o tome kad nameravaju da zatvore zbog inventara i da li i kada očekuju nove interesantne modele i tek nakon toga bi vodila Tatjanu u kupovinu. Devojci treba odati dužno priznanje - uz takvu organizaciju Tatjana nijednom nije izašla iz prodavnice praznih ruku.

Da, sve je to bilo krasno. Sve, sem jedne stvari - Iročka je na taj način stekla profesiju guvernante-pratilje-druženice-ekonomke-poverljive osobe-kuvarice, samo što ta profesija nije bila baš naročito tražena. A sve što je naučila na fakultetu stigla je uspešno da zaboravi jer za sve ove godine od kad je diplomirala nikad nije koristila

stečena znanja. Materijalno pitanje se nije postavljalo za sve vreme njihovog zajedničkog života, izdržavala ju je rođaka, čak je vodila i na more na letovanje. I šta sad? Kako da živi kad Tatjana ode u Moskvu? Od čega da živi? Gde i šta da radi? Ona više nema profesiju. Da počne ponovo da uči?

Iročka je jedno vreme silno želela da se uda, maštala je o tome kako će Tanja uštedeti pare i kupiti joj novi stan, a onda će u tom novom stanu Ira živeti sa voljenim mužem i gajiti voljenu i željenu decu. Tatjana joj je stalno govorila kako ne treba tu stvar da odlaže, ako ima za koga da se uda, neka to uradi odmah, da posle ne bude *kasno. „Stan je veliki - govorila bi joj - biće mesta za sve. Ako ti se on sviđa, pođi za njega. Uvek možeš da se razvedeš”. Tatjana je u sličnim situacijama upravo tako i postupala - u ovom trenutku je bila već u trećem braku. Iročka je, međutim, ispoljavala neku začuđujuću neodlučnost, sastajala se sa muškarcima koji bi je privlačili, izlazila sa njima, rastajala se, ali nikako da se uda. I samo je jednom izrekla: „Ne želim da dovedem u naš stan nekog stranca pa stalno da brinem da ne počne, ne daj bože, da živi na tvoj račun. Jer, mi ne možemo da podelimo domaćinstvo na dva ravna dela, zar ne?” Tatjana se ljutila, nazivala Iročku svakojakim imenima, nežnim po formi ali nikako i po suštini, ali nije uspevala ništa da postigne. I sada je dvadesetosmogodišnja Ira, bez muža, bez profesije i bez zaposlenja, gledala u nju ogromnim očima punim suza i pitala:

- Zašto? Zbog čega ne možemo da nastavimo ovako i da ostanemo zauvek zajedno?

U takvim trenucima Tatjanu je obuzimala želja da se okane svega i da kaže:

„Ma, naravno, Iriša, živećemo zajedno kao i ranije. Ništa ne brini, ništa se u našem životu neće promeniti. A Stasov - pa, dobro, Stasov je odrastao čovek, preživeće nekako i bez mene, pa ti si mi daleko bliža i rođenija od njega. Njega znam tek godinu i po dana, a tebe - skoro deset godina”.

Zbilja, kako se odlučiti? U njenom životu postoje dva žarko voljena čoveka - Iročka i muž. Za koga da se odluči? Mogla je da krene linijom manjeg otpora i da ih udruži sve u jednu porodicu. Da prodaju trosoban stan u Peterburgu i Stasovljev jednosobni u Moskvi pa da od tih para, zajedno sa onom sumom ušteđenom za Iročkin stan, kupe veoma pristojan i veliki stambeni prostor, renoviraju ga po sopstvenom nahodaženju i opreme pristojnim nameštajem. I da žive svi zajedno. Stasov i Tatjana će da rade, Iročka će se, kao i pre, baviti domaćinstvom, i svi će biti zadovoljni. Tatjani Obrazcovej je, međutim, bilo savršeno jasno da je to pogrešna odluka. Jer, jedna stvar je dobrovoljno pristati da par godina vodiš nečije domaćinstvo kako bi time pomogla rođenom bratu i njegovoj bivšoj ženi, a sasvim druga - postati doživotna kućna pomoćnica, bez ikakvih perspektiva u pogledu karijere i nekog zanimljivijeg i aktivnijeg života. Naprosto - bez ikakvih izgleda na bilo šta. Irka je još rmlada i glupa, sviđa joj se ovaj život koji sada vodi i zato i ne razmišlja šta će biti prekosutra. Ona je sada jedna zgodna vitka brineta koja ima uspeha kod muškaraca, uvek je u nekoj emotivnoj vezi, može da prima udvarače i u svojoj kući ne razmišljajući o tome da li je Tatjana na poslu ili kod kuće. U kući, zaista, ima dovoljno mesta i niko nikome ne smeta. Uvek je dobro obučena, vozi Tatjanina kola, ničeg se ne lišava i ima stalni osećaj kako joj je sve potaman. Naročito kad dolazi neko iz novina ili sa televizije da intervjuje Tatjanu, a ova im uvek u tim situacijama predstavlja Iročku i objašnjava kako isključivo zahvaljujući toj tamnokosoj elegantnoj lepotici popularna spisateljica Tatjana Tomilina može da stvara svoje bestselere. Iročka se slatko smeška, novinari su ushićeni - „kakva neobična priča!“. Zatim bi sledile fotografije u časopisima ili snimci u krupnom planu na televiziji. I telefonski pozivi poznanika i rodbine: „Videli smo te, sjajno si ispala, postala si poznata...“ Materijalna obezbeđenost, aktivni lični život i Tatjanini uspesi na književnom polju koji su je od srca radovali - sve je to

doprinosilo da Iročka Milovanova bude više nego zadovoljna svojim životom. Ona, kao i svi mladi, nije ni mogla ni htela da razmišlja o tome šta će biti za desetak godina. Ona neće večito biti lepa i vitka brinetica. I njena materijalna sigurnost će nestati istog dana kad bude mogla da kupi sebi stan i preseli se. I Tatjanini uspesi više neće biti u nekoj direktnoj vezi sa njom.

Tatjana joj je u više navrata savetovala da se zaposli, makar i sa pola radnog vremena, makar i negde gde bi bila plaćena po satu, samo da se zaposli, da ne izgubi profesiju. Ira je, međutim, te pokušaje primala bez entuzijazma, bilo joj je neuporedivo zanimljivije da bude kućupraviteljka poznate spisateljice, a Tatjana nije ispoljila dovoljnu upornost. Obema im se činilo kako trenutak rastanka neće još skoro. A kad taj čas nastupi - videće već kako će...

Sad se taj trenutak bližio. I postalo je savršeno jasno da stvari nisu ni najmanje jednostavne. Tatjana je prekovala sebe zbog sopstvene lakomislenosti, zbog toga što nije dovoljno insistirala i nije uspela da naterira Iru da se zaposli, kao i zato što je svojevremeno smatrala nedopustivim da se meša u njen lični život. Bolje bi bilo da je bila netaktična i da se umešala, da je naterala da se na vreme uda i rodi dete. Ne bi sada Ira gledala u nju tim uplašenim očima i ne bi je pitala:

- Kako ću ja bez tebe? Šta ću kad ti odeš?

* * *

Rukovodstvo, prirodno, nije pružilo Tatjani podršku. To se i moglo očekivati - ionako nisu imali dovoljno ljudi, a ako im odlaze takvi stručnjaci kao Obrazcova, onda piši propalo. Razgovor koji je obavila sa pukovnikom Isakovom, bio je težak i ostavio je onu vrstu neprijatnog, mučnog taloga.

- Kako u vašoj priči sve izgleda jednostavno! - bio je revoltiran pukovnik. - Vi ste, moliću fino, odlučili da se

preselite u Moskvu. Samo, dozvolite da vas pitam, a ko će da radi?

- Ne razumem - pomalo začuđeno reče Tatjana. - Šta to znači, da li vi to mene ne puštate?

- Naravno da vas ne puštam. Budite ljubazni pa mi objasnite zašto bi trebalo da vas pustim? Recite mi odakle vam uopšte ideja da bih vas mogao pustiti? Ne pada mi na pamet. Radićete kao i do sada.

- Grigorije Pavloviču, ja sam se udala. I želim da živim sa svojim mužem. To je, po meni, sasvim normalna želja i zakonom nije zabranjena. Vi ne možete da me zadržite u Peterburgu.

- Zašto ne bih mogao? Mogu. Još kako mogu. Gde to piše da supružnici moraju da stanuju u mestu prebivališta muža, a ne žene? Neka se vaš muž preseli ovamo, kad već neizostavno želite da živite zajedno. Kažu da je on bivši radnik milicije?

- Da, tako je.

- Pa, onda će i ovde moći da nađe posao. Prema tome, nemojte se praviti blesavi, cenjena istražiteljko Obrazcova, idite i radite.

- Ali Grigorije Pavloviču... To je nepravedno. Pustite me.

- Ne dolazi u obzir. Vi ste oficir i vaše je da izvršavate naređenja. Izvolite na posao.

Tatjana nije očekivala tako nešto. Naravno, pretpostavljala je da njena odluka o napuštanju radnog mesta u Upravi unutrašnjih poslava Peterburga neće naći na burne aplauze, ali nije mislila ni da će biti tako glatko i direktno odbijena i to na neuvijeno bezobrazan način. liila je spremna da sasluša prekore, izraze žaljenja, šta god, ali nikako i apsolutno neprihvatanje njene odluke.

Porazmislivši o novonastaloj situaciji, Tatjana je shvatila da će morati da traži neki zaobilazni put. Obraćanje jednom od zamenika načelnika Uprave, sa kojim je svojevremeno studirala na Pravnom, moglo bi biti jedna od tih zaobilaznica. Nikako joj se nije išlo kod njega. Davno, na drugoj ili trećoj godini studija, Tatjana je imala

sa njim vatrenu ali kratkotrajnu vezu koja joj nije ostala u prijatnoj uspomeni, premda se, zapravo, ništa ružno među njima nije desilo. Pa ipak, Tatjana je izbegavala susrete s tim čovekom, što se za njega ne bi moglo reći. Igor Veličko je koristio svaku zgodnu priliku da priđe Tatjani Obrazcovej i razmeni sa njom par reči. I sada, kad je otišla kod njega, Veličko joj se veoma obradovao, zatražio je od sekretarice da donese čaj i keks, pažljivo je saslušao i dugo se kikota.

- Tanja, pa ti kao da si pala s marsa! Zar nikada nisi prelazila sa jednog radnog mesta na drugo?

- Nisam. Samo sam napredovala u zvanjū.* Što pitaš?

- Zato što se radi o tipskoj kombinaciji. Svi prolaze kroz to. Niko ne može naterati Grišu da te pusti. Niko, osim ministra. A za tako nešto je potrebno da napišeš raport na ime ministra unutrašnjih poslova s molbom da ti se dozvoli premeštaj iz Peterburga u Moskvu jer si u braku sa čovekom koji živi u prestonici. I ministar će, ako bude hteo, naložiti odobrenje tvog zahteva. Obrati pažnju - ako bude hteo. A ukoliko ne bude hteo, napisaće, recimo, ovako nešto: „Uputiti na razmatranje i odlučivanje načelniku UUP S-Peterburga”. Što, u prevodu, znači - kako general odluči, tako će i biti. Sad se samo postavlja pitanje: ko ima bolju prečicu do našeg generala, Griša ili ti. A postoji i treća varijanta. Ministar može jednostavno da se pravi da tvoj raport i ne postoji. Naravno, ministra lično apsolutno zabole za tebe, ti mu nisi ni rod ni pomoz' bog, on tebe ni ne zna, ali on zato ima referente i pomoćnike i tvoj raport može sasvim lepo da se zagubi kod njih u stolu ili da se nađe u pogrešnoj fascikli. Sve zavisi od toga ko ih i za šta zamoli. Tako da si ti sada u potpunosti u vlasti našeg načelnika Grigorija Pavloviča Isakova. Griša je, međutim, svestan činjenice da ti možda i nemaš pristup ministru, ali, što se tvog muža tiče - to je već pod znakom pitanja. On može i da ga ima. I njegov „prolaz” može da bude širom otvoren. Tako da će, pre ili kasnije, svejedno morati da te pusti. Ukoliko sada ne dozvoli tvoj

premeštaj, počećeš da pišeš raporte i molbe i na kraju ćeš ipak uspeti da dobiješ dozvolu.

- Pa dobro, ako je već sve to tako kao što kažeš, zašto me onda lepo sam ne pusti?

- Jednostavno zato što niko ništa neće da radi iz čista mira - strpljivo joj je tumačio Veličko.

- Šta je, onda, u pitanju, ne očekuje, valjda, da ga podmitim?

- Koliko god da si pametna, ipak si ti, Obrazcova, jedna guska. Za koji će mu tvoj mito? On želi da ti odeš kod nadređenog načelnika da se žališ. Što si ti i uradila, zar ne? Jesi. Pa lepo, onda mu nadređeni načelnik telefonira i počne da se raspituje u stilu - šta se to tamo kod vas događa s onom Obrazcovom? Ona se, znate, nešto žali na vas. Griša onda objasni kako nema ko da radi, kako su islednici strašno opterećeni, kako imaju skoro po pedeset predimMn istovremeno i šta će on i kako će ako još i Obrazcova ode. Zapravo, stepen kriminala u gradu će se odjednom udesetosničiti i, uopšte, kriminal će zahvatiti sve pore ovoga grada ukoliko on donese tako neodgovornu odluku i dozvoli Obrascovoj da ode. Shvati, Tanja, sve su to samo igre, i te igre igraju svi redom. Zapanjujuće je da si ti uspela da ostaneš po strani. U ovakvim slučajevima, cilj igre je samo jedan kad već odlaziš, treba te naterati da odradiš što je moguće više neprijatnih poslova koje svi izbegavaju. Recimo, da završiš istragu slučaja koji je prethodno vodilo nekih šest ili sedam islednika koji su negde usput pogubili polovinu papira i skoro sve dokaze. Takav predmet ne može nikome da se uvali, stvar je sasvim jednostavna - ako nekome narediš da odradi taj posao, to nikako neće biti i kraj istrage, završiće se na tome da će i osmi islednik dati svoj skromni doprinos već postojećem kupleraju od predmeta, a slučaj opet neće završiti na sudu. Ili, recimo, slučaj koji je naprosto zastrašujuće dovoditi do kraja, jer i islednici bi nekako radije da ostanu živi. Niko se neće dobrovoljno, pa još i savesno, prihvatiti takve govornarije. Ako se kome i naredi - taj će se

reda radi i tek da zamaže oči „baviti” time mesec ili dva i ćušnuti fasciklu sa predmetom u fioku. Koristi, dakle, nikakve, još je dobro kad nema štete. To ti je predmet zvani crkotina, beznadežan slučaj i, praktično, nemoguće je naterati islednika da stvar dovede do suda ukoliko on nije lično zainteresovan da se to i desi. E, upravo na takve kao što si ti, koji bi da traže premeštaj, ili da im kakvu drugu uslugu učine, kače takve predmete. Znaš ono - završi to i slobodan si. Dajte, Tatjana Grigorjevna, da rešimo stvar konsenzusom, to je sada „in”. Mi ćemo vama da izađemo u susret, premda baš i ne moramo, ali, onda ćete i vi nama. Nemojte ostaviti predmet na pöla - dovedite ga lepo i kom- pletno do kraja. Jasno, Tanjuša?

- Jasno - klimnu. -I šta bi sada trebalo ja da radim u skladu sa „pravilnikom” vaših igara? Da čekam da me Griša sam pozove ili da idem kod njega i nudim svoje dobre usluge?

- Sačekaj par dana. Ja ću da ga nazovem, obavestiću ga da si dolazila, onda će on tebe da pozove i da krene sa pričom kako on, eto, nije želeo da te pusti da ideš i kako sam ja njemu zbog toga uputio kojekakve neprijatne reči. On, naravno, ima puno pravo da te ne pusti, ali kad si ti već jedna takva kučka i šetaš po kabinetima rukovodilaca, onda je njemu jednostavnije da ti dozvoli premeštaj nego da se objašnjava sa načelnicima kojima ti pričaš svakojake gadosti o njemu. U tom trenutku tebe počinje da izjeda osećaj krivice, i da bi mogla nekako da tu krivicu spereš pred Grišom, biće ti ponuđeno da se pozabaviš nekim slučajevima sa kojima niko drugi neće i ne može da izađe na kraj. Kad to lepo završiš - izvoli u prestonicu, ako si baš zapela.

- Da, lepo kao upisano - Tatjana se škrto osmehnula.

- Metod razrađen do savršenstva. Samo što ja tebi nisam pričala nikakve gadosti o Griši. Prema tome, neće imati šta da mi prebaci. Tako da taj trik neće proći.

- Proći će - Veličko se odmakao od stola i prišao bliže Tatjani. Sada joj je stajao sasvim blizu, naginjući se ka

njoj - još kako će da prođe. On će ti prepričati sve što si ti, kao, meni ispričala, i nema šanse da mu ikada dokažeš da mi ništa slično nisi rekla. Tanjuša, dušo, nemoj misliti kako je istraga jedno, a život - nešto sasvim drugo. Sve je to ista stvar. Taj štos i sama koristiš u istragama skoro svakod- nevno, zar ne?

- Da.

- I on prolazi. Pa zašto onda misliš da u običnom, realnom i svakodnevnom životu ne može da prođe? Taj „zahvat” je zasnovan na psihologiji čoveka i kao takav je univerzalan. Da bi sve ispalo kako je zamišljeno, treba samo znati pravila igre i strogo ih se pridržavati. Ja ta pravila znam, zna ih i Griša, i sve će ispasti baš onako kako treba. On će te pozvati da dođeš u njegovu kancelariju i reći da sam ga zvao telefonom. Ti si dolazila kod mene da mi se žališ kako ti Griša ne dozvoljava premeštaj i tom prilikom si mi ispričala da je on skot neopevani, pije na poslu, uzima mito i redovno na svom radnom stolu kreše načelnicu sekretarijata Svetlanu, ili kako se već zove. I ja sam ga, prirodno, o tome obavestio. On, posle svega, ne vidi kako bi mogao da te ostavi u poverenoj mu službi, šta će mu među saradnicima takve uštve koje su u stanju da zarad sopstvenih sitnih interesa načelnicima pune uši lažima, bolje da nema uopšte nikakve saradnike, nago takve. Sad obrati pažnju - to ti je lukavstvo broj jedan. On tebi ne odobrava premeštaj zato što ga je to neko „odozgo” zamolio ili mu naredio, već stoga što se ispostavilo kako si ti jedno đubre najobičnije i on sam ne želi da ti radiš kod njega.

- Aja ću mu reći da nisam nikad ništa slično govorila.

- Poptuno ispravno. A on će te sa svoje strane pitati zašto bi verovao tebi a ne meni? Pa ja sam mu rekao kakve si sve prljavštine o njemu napričala. To će biti njegovo lukavstvo broj dva.

-I ti ćeš mu stvamo sve to napričati?

- Naravno da neću - nasmeja se Veličko. - Čemu? To i nije predviđeno pravilima igre. Reći ću mu da si bila kod

mene i izrazila nezadovoljstvo Grišom zbog toga što te ne pušta da odeš, ne dozvoljava ti premeštaj u Moskvu. Ostatak priče će već on smisliti i sam. Postoji samo jedan način da se dokaže kako mi ti nisi rekla ništa loše o Griši - suočavanje. Što bi, praktično, značilo da se svi okupimo u jednoj kancelariji i da me on direktno i pred tobom pita - jesi li ti meni napričala gomilu gadosti o njemu. Samo što ja nikada na tako nešto ne bih pristao. Suviše dobro poznajem pravila igre. I tako ćeš ti biti prinuđena da smatraš kako je Griša s punim pravom ogorčen zbog tvog ponašanja. Da, tvoj davnašnji prijatelj Igor Veličko je ispaio idiot i đubre, oklevetao te tvom načelniku *Griši Isakovu, ali ti nećeš moći Grišu da uveriš da je to tako i moraćeš da se pomiriš sa činjenicom da on sada o tebi ima loše mišljenje. A sve ostale posledice skladno proizilaze iz takvog stanja stvari.

Tatjana je izvesno vreme samo ćutala, radoznalo posmatrajući krupno lice Igora Velička koje je zračilo zadovoljstvom.

- Je li, da li su ovde kod vas svi takvi kučkini sinovi? - iznenadno ga je zapitala.

- Naravno - radosno joj potvrdi Veličko. - Baš bih voleo da znam kako bismo inače mogli da rukovodimo vama! Pusti to i nemoj da mi popuješ, nisam mali. Bolje mi reci da li je već upućen zahtev za prosleđivanje tvog službenog dosijea?

- Ne još. Zašto gnjaviti ljude dok još nemam saglasnost svojih šefova? Čim mi Griša kaže da će me pustiti, ja ću odmah da javim mužu i već narednog dana će zahtev biti upućen u Peterburg.

- Drži tu stvar pod kontrolom - posavetova je Igor. - Zamoli devojke u sekretarijatu da te obaveste čim stigne zahtev.

- Zašto? - iznenadila se Tatjana. - Šta to menja na stvari?

- Pa, draga moja, tu može da se desi sve što može i što nikako ne može da ti padne na pamet. Može, recimo,

zahtev negde i da se zaturi. Čekaš nedelju, dve, mesec dana, dva, tri meseca, niko te ne zove. Ti lepo živiš u uverenju da je zahtev davno već stigao i da je tvoj predmet prosleđen u Moskvu radi upoznavanja, a zapravo niko još i ne pomišlja da ga bilo kuda šalje, jer takav zahtev nije ni stigao do kadrovske uprave. Tebi dodeljuju najcmje slučajeve, među kojima i one opasne po život, ti mirno radiš svoj posao smatrajući da će se to vrlo uskoro završiti, a zapravo još ništa nije ni počelo. Sad zamislimo da tvoj službeni dosije i pošalju u Moskvu, oni ga tamo prouče, zaključe da im odgovaraš i upute zahtev za tvoju prekomandu. Samo, znaš, i taj zahtev može da ne stigne. I niko te onda neće prekomandovati. Prema tome - budno pazi na sekretarijat, a još bolje bi ti bilo da se dogovoriš s mužem da on sve zahteve iz Moskve, i onaj za službeni dosije i onaj za prekomandu, preuzima sam i lično dostavlja ovamo. I ti ćeš ih lično nositi u sekretarijat na registraciju i zatim odnositi u kadrovsku upravu. Jasno? To ti je jedini način da se izvučeš odavde, u najboljem slučaju, za jedno dva meseca. U suprotnom, čekaćeš dve godine.

- Hvala ti za dobar nauk - reče Tatjana s gorčinom. - Znaš, Igore, mene već odavno smatraju dobrim islednikom, samo, izgleda da sam izgubila kontakt sa realnim životom. Imam u vidu život ovog sistema u kojem ti i ja radimo. Ja te igre sjajno vodim sa tužilaštvom, sa sudijama i advokatima, ali, eto, nisam ni pretpostavljala da se i među „svojima”, u okviru istog sistema, igraju te iste igre. Nekako nisam bila u situaciji da lične probleme rešavam po liniji rukovodećih struktura.

- Ma, daj, ne preteruj - Veličko je pokroviteljski potapša po raraenu. - Ne pravi od nas monstrume. Svi smo mi normalni ljudi. Uzgred, ako bude baš gusto, uvek ti preostaje ona finta levom. Daješ ostavku, skidaš epolette, seliš se u Moskvu i ponovo se aktiviraš. To mnogi rade kad ih rukovodstvo ne pušta. Ne mogu da ti zabrane da pređeš u civile - zakon ih sprečava. Da li si razmišljala o toj va-

rijanti?

- Jesam - priznala je Tatjana. - Ali kad budem htela da se ponovo aktiviram, moraću da idem na lekarsku komisiju, a znam da ne mogu da je prođem.

- Zašto ne bi mogla?

- Ma zbog toga sam i išla kod lekara na konsultacije. Rekli su mi da nemam šanse. Višak kilograma je izvor svih mojih problema. Srce, astmatične smetnje i tome slično. Jednom reči - za mene to nije izlaz iz problema.

- Šta da ti kažem, u tom slučaju čekaj da ti Griša uvali pune ruke onih beznadežnih slučajeva. Ma, biće sve u redu, Tanjuša, ne brini, izaći ćeš ti na kraj ša *svim tim. Ti si pametnica i nikakve „crkotine” ti nisu strašne.

Prognoza Igora Velička se ostvarila do najsitnijih detalja. Posle ravno tri dana Grigorije Pavlovič Isakov je pozvao Tatjanu u kancelariju i glasom ispunjenim teško suzdržavanom patnjom počeo da joj objašnjava kakav je ona nezahvalni stvor i kako on, posle svega što se desilo, ne može da je ostavi tu. Neka ide na sve čet'ri strane, samo prvo...

I tako se desilo da je u decembru, tri nedelje pred Novu 1997. godinu, isledniku Tatjani Obrazcovej dodeljeno nekoliko slučajeva - sve jedan gadniji od drugog. U osnovi, radilo se o upropaštenim predmetima na kojima u svoje vreme nije učinjeno ni ono najneophodnije, tako da je sada predstojao dosadan, rutinski rad koji je istovremeno zahtevao čudesnu snalažljivost prilikom rekonstrukcije onoga što se još moglo rekonstruisati, kao i u procesu adekvatne substitucije onoga što se nije dalo rekonstruisati. I tek je jedan, od devet preuzetih slučajeva, bio još relativno svež, od pre nekih mesec dana. Mada ni taj slučaj, po svemu sudeći, nije budio nade. Tatjana je odlučila da počne od njega.

* * *

Već je mesec dana u ovoj prenapučenoj vlažnoj,

smrdljivoj ćeliji. I ništa mu nije bilo jasno. Sem jedne stvari - mora da izdrži. Mora i da se potruži da ne zaglavi maksimalnu kaznu, ali to je pod dva. Od drugostepenog značaja. Svakako od suštinskog, ali ne i prioritnog. Njegov osnovni zadatak, zadatak broj jedan, jeste da ne izda čoveka koji mu se poverio. U suprotnom, neće biti muško.

Dugo ga već nisu ispitivali. Generalno, događaji su se odvijali nekako neujednačeno. Prvo su ga uhapsili, i to na ulici, zavrnuili mu ruke, pretukli, ubacili u ćeliju i krenuli da ga ispituju po šest-sedam sati bez pauze. Pri tome ga čak nisu ni pitali kako je ubio i zašto, i bez njegovih odgovora im je sve bilo jasno. Postavljali su mu pitanja o nečem sasvim drugom, o stvarima koje on nikako nije uspevaao da razume, ma koliko da se trudio. Zatim su ga ostavili na miru, nekoliko dana ga uopšte nisu dirali. U njemu se već probudila nada, procenio je to kao dobar znak, pomislio je da su mu poverovali i da sada samo pripremaju dokumentaciju kako bi ga proglasili nevinim i pustili. Sve se, međutim, raspršilo u trenu. Nevinost, sloboda... Ma, da, kako da ne, evo, samo što nije. Ponovo su počeli da ga ispituju, samo sada neki drugi. Ispostavilo se da su ovi novi murijaši skloniji da ga razumeju, čak je primetio i neko saosećanje sa njihove strane. Učinili su što šta za njega, ako ne lažu, naravno, ali onda ponovo nastupi neko zatišje. Nekoliko dana - potpui muk. Uopšte mu nije jasno šta se događa. Ništa on tu ne razume.

U ćeliji mu je, dakako, rđavo, ali - da se podneti. Nije on ni tamo neki intelektualac ni slina, ume i da pošalje koga, kada i gde treba, i da, prema potrebi, potegne nož, ume svakog da postavi na mesto - nije uzalud proveo ceo život na ulici, tu školu dobro poznaje. Ceo život, izuzev poslednje dve godine...

... Šta nalazite u toj muzici? Bezvezna je, lišena i smisla i ritma. Isključite to.

- A ti na pogrešnom mestu tražiš i ritam i smisao. Sklopi oči i zamisli crtež koji se sastoji isključivo od

zvukova. Ti pišeš s leva na desno, zvuci na klavijaturi su isto tako raspoređeni: levo - niski, desno - visoki. Kada muzika ide od visokih tonova ka niskima, zamišljaj liniju koja se iscrtava sa desne strane ka levoj. Razumeš? Prati muziku na taj način. Ne slušaj melodiju, već prati liniju crteža. Onda ćeš razumeti...

I odista je razumeo. Istina, ne odmah, seća se da se jedno nedelju dana mučio dok nije usmerio misli u pravcu koji bi mu omogućio da čini kako mu je rečeno. A onda je odjednom i sasvim iznenada uspeo. Muzika je zvučala, a pred očima je nastajao crtež - neobičan, čistih ali složenih linija, sa zavijucima i čak simetričan. U jednjom trenutku mu se privideo ženski profil, a zatim i cela figura u dugačkoj odori. A kasnije su počele da se dešavaju i sasvim neverovatne stvari. Pojavili su se tripovi. I to iz čista mira, na javi, bez tableta, bez ičega. On je u tom trenutku već godinu dana bio čist. Tripovi su bili niže, ni nalik onima koje je imao dok je duvao, šmrkao ili bio na nečem ozbiljnijem. Kao da je taj lik u dugoj odori bila, zapravo, Presveta Bogorodica, a pred njom je na zemlji ležao Isus skinut sa krsta. Zemlja je bila gola, kamenita, suva. Odbojna. On se sećao kako je, dok je još bio mali i išao sa roditeljima na selo, osećao neodoljivu potrebu da se pruži na zemlju. Trava je bila sočna, zelena, meka, i sama zemlja je bila meka i imala nekakav osoben miris kojim ga je mamila i pozivala. Još uvek pamti taj miris. A tamo, u onom tripu, zemlja kao da i nije bila tle, nije rađala ni klicu želje da čovek legne na nju. Bila je neprijateljska. I delovalo je kao i da je razapetom Isusu bolno i neudobno da leži na njoj. I sasvim neočekivano je spoznao da to nisu njegova, Sergeja Surikova, razmišljanja, već da to, zapravo, oseća sama Devica Marija. Gleda svog mrtvog sina i pati što on tako neudobno leži.

Kad se prenuo, muzika se više nije čula. Bio je zaspa, šta li. U svakom slučaju, bilo je to čudo.

- Šta se to desilo? - zapitao je.
- Naučio si da slušaš i da razumeš.

- I to može da se ponovi? - Silno je želeo da opet doživi nešto slično. Bilo je u tom doživljaju muzike i nečeg zastrašujućeg, ali je tog trenutka bio ispunjen ushićenjem.
- Od sada će uvek biti tako. Sad si naučio i tvoja veština ostaje sa tobom. Ne možeš je izgubiti.
- Kako se zove ova muzika?
- To je bio Bah. Čakona...

* * *

Tatjana Obrazcova se dugo spremala za susret sa Surikovom koji se u to vreme nalazio pod istragom, nije joj polazilo za rukom da pohvata konce u materijalima iz tog predmeta. Sticao se utisak da je Surikov više puta menjao iskaze pokušavajući da zaštiti sebe, ali je istraga zauzela krajnje mek stav. Hoćeš da se pravdaš - izvoli, nećemo ti smetati. Nećeš da se pravdaš - tvoja stvar, mi nećemo učiniti ništa da potoneš. Takav stav se u zvaničnim dokumentima i izveštajima kvalifikovao kao „odsustvo aktivnog ofanzivnog stava istrage”. Iz protokola ovog predmeta je proizilazilo da se prilikom ispitivanja Sergeja Surikova insistiralo na pitanjima o saučesnicima. Od uhapšenog, međutim, nije dobijen nijedan smisleni odgovor. I, što je najzanimljivije, od njega i inače tokom istrage nije dobijen nijedan smisleni odgovor, on čak nije priznao ni ubistvo koje mu se stavljalo na teret prilikom hapšenja.

U zoru 7. novembra 1996. godine susedi su otkrili beživotno telo Bahmetjeve Sofije Ilarionovne, rođene 1910. godine, ubijene u sopstvenom stanu. Lobanja osamdesetšestogodišnje starice je bila slomljena sekirom koja je pronađena odmah tu, na licu mesta. Sekiru, kao što to već biva, prestupnik nije doneo sa sobom, ona je pripadala Bahmetjevoj. Prema svedočenju suseda, ta sekira se stalno nalazila u ostavi još iz onih vremena kad nije bilo centralnog grejanja, već su se peći ložile drvima. Niko nije sumnjao da se radi baš o toj sekiri, uostalom, na rukohvatu su stajali i inicijali B.B., što je značilo „Boris

Bahmetjev”, pokojni brat Sofije Ilarionovne.

Isti ti susedi su, i ne čekajući da ih radnici milicije koji su izašli na lice mesta išta pitaju, saopštili da kod stare Bahmetjeve živi i jedan podstanar, mlad i krajnje sumnjiv. Surikov Sergej. Starica Sofija Ilarionovna ga je, po svojoj prilici, primila da stanuje kod nje, pod uslovom da on brine o njoj, a ona bi mu zauzvrat ostavila stan.

To je već postala rasprostranjena pojava, veliki broj usamljenih starijih ljudi je upadao u tu zamku koju su im postavljali svakojaki dušebrižnici, potpisivali bi im generalno punomoćje na pravo raspolaganja celokupnom imovinom uključujući, prirodno, i stan, a*žatim bi se samo odjednom našli na ulici, što je bila bolja varijanta. Jer su se mnogi našli u mrtvačnici. A nije mali broj ni onih o koji- ma se ama baš ništa ne zna. Nestali bez traga. Opunomoćenik bi za to vreme ili mirno prodao stan, ili bi vršio zamenu. Stoga je činjenica da je žrtva imala podstanara automatski imala za posledicu njegovo privođenje. Verzija o ubistvu radi prisvajanja stana je morala biti razrađena i proverena kao prva, tako da bi podstanara našli i uhapsili čak i u slučaju da je on u trenutku zločina službeno boravio na Novom Zelandu. Ako je nije lično ubio - znači da ima saizvršioce, ali je van svake sumnje u pitanju „timski rad”.

Za Sergejom Surikovom je odmah izdata poternica i on je posle dva sata priveden. Izgleda kao da nije ni nameravao da se krije, nije očekivao privođenje, tako da nije ni pružao otpor tom prilikom. I više od toga - on čak nije imao ni spreman alibi za vreme izvršenja ubistva njegove gazdarice, nije se ni potrudio da ga smisli. Uopšte, ostavljao je utisak čoveka koji ima mentalne probleme. Kao da je ošinut. Nije u stanju ni da se iole smisleno brani. I poriče postojanje bilo kakvog „udruživanja radi zločinačke delatnosti”.

Tatjani je bilo savršeno jasno u čemu je kvaka. U Pcterburgu su raskošno cvetale i bokorile se mahinacije oko otkupa stanova usamljenih starih ljudi. Tim „poslovi-

ma” su se, očito, bavile dobro organizovane grupe i radnici organa reda i pravosudnih organa su ih polako i postupno otkrivali. I sasvim nedavno je odnekud procurila informacija o postojanju jedne sasvim posebne grupe u gradu. Grupa je do te mere specifična da vi, glupi panduri, nemate ni teoretske šanse da je provalite, jer niste u stanju niti da pretpostavite kako ona funkcioniše. Nikakvi dalji detalji nisu bili poznati, ali je sama ta činjenica milicionere potpuno izbacila iz takta. Sta znači „nemate teoretske šanse”?! Mi smo, kao, gluplji od kriminalaca? I tako su sada svakom zgodnom, kao i ne baš sasvim zgodnom pri- likom inspektori i operativci pokušavali da napipaju tragove te tajanstvene grupe kojoj je na nerazjašnjen način polazilo za rukom da prigrabi stanove usamljenih staraca. Zbog toga su se i uhvatili tako čvrsto za blesavog Surikova, premda im je, u principu, moralo biti jasno da je leš sa posekotinama na glavi očigledan „ručni rad” kriminalca koji ni na koji način ne može imati veze sa lukavom i vešto maskiranom grupom prestupnika. Zato i jcsu lukavi i prikriveni, što se ne petljaju otvoreno sa očiglednim kriminalom. Pa ipak su od Surikova pokušavali da izvuku podatke o postojanju nekakvih saučesnika. A on nije mogao ništa razumno da im kaže na tu temu.

Tatjana je iznova i iznova iščitavala materijale iz dosi- jea o krivičnom delu vezanom za ubistvo Bahmetjeve S.I. I’rcgledala je zapisnike informativnih razgovora vođenih sa komšijama Bahmetjeve: sa kime je Surikov opštio, ko jc dolazio kod njega, sa kim ste ga viđali? Odgovori su bili monotono „tipski”: ni sa kim i niko. Za dve godine niko od stanara zgrade nijednom nije video da je kod Sergeja Surikova iko dolazio. Svako jutro je odlazio na posao i vraćao se svake večeri oko sedam-osam. Povremeno bi vodio baba-Sofiju kod lekara. Išao u kupovinu. Ali uvek sam. Pokušaj da se približe organizovanoj grupi sa te strane je propao. Bilo je još zapisnika, ovaj put se radilo o informativnim razgovorima obavljenim sa Surikovljevim

kolegama sa posla, iz robne kuće „Baltik”\ Smiren, disciplinovan, prijateljski raspoložen, komunikativan. Niko nije imao ništa ‘rdavo’ da kaže o njemu. Ne kasni na posao, ne odlazi pre kraja radnog vremena. Samo je, eto, često poboljšavao. Bolešljiv je, ima slabo srce. Dešavalo se da naglo sav prebledi, prisloni se uza zid i stane da ječi. Par puta su zvali „hitnu”, ali bi se najčešće završavalo na tome da uzme neku tableticu i brzo dođe sebi. Naravno, sa takvim oboljenjem ne bi trebalo da radi teške fizičke poslove, ali drugi posao nije jednostavno naći, on nema nikakvo obrazovanje, nije čak završio ni srednju školu. Ne, niko ga nije posećivao na poslu i niko *m* nije telefonirao. Ni on nije zvao nikoga osim gazdarice. Čudno neko ime, da-da, baš tako, Sofija Ilarionovna, telefonirao bi joj po nekoliko puta dnevno, raspitivao se kako se oseća, šta radi, da li joj je dosadno, treba li nešto usput da kupi kad se bude vraćao s posla. Jako je brinuo o njoj. Jednom je počela da joj se oduzima ruka - sve nas je izmuštrao raspitujući se - nema li neko od nas poznanika neurologa, ali da bude najbolji. Našli smo mu dobrog lekara, tražio je da mu damo kola, odvezao je doktora kod njegove bakute, zatim je uzeo nedelju dana neplaćenog i sedeo kraj nje, nije je napuštao ni za trenutak. A kad je došao na posao, rekao je da je bakicu mogao da strefi infarkt mozga, srećom, on je bio pribran i na vreme je odreagovao, lekar je bio iskusan, uglavnom, uspeali su da spreče najgore. Radovao se kao malo dete. Otada je počeo da je zove bukvalno na svakih sat vremena. Pričao nam je kako ga je onaj lekar upozorio da je najvažnije da se bolest ne zapusti. Čim se nešto desi - odmah treba preduzeti adekvatne mere. I tako je na svaki sat zvao njegovu Sofiju, pitao da joj se ne oduzimaju ruke, ne vrti li joj se u glavi. Jednom reči - bdeo.

U dosijeu nije bilo zapisnika sa saslušanja lekara-neurologa, on, po svoj prilici, nije bio zanimljiv istrazi s aspekta potrage za tajanstvenom grupom.

Uopšte uzev, ceo predmet je bio na staklenim noga-

ma. Nije bilo neposrednih dokaza protiv Surikova. S druge strane, malo toga je išlo njemu u prilog. Sam Sergej nije mogao jasno da kaže gde se nalazio u trenutku ubistva gazdarice Bahmetjeve, ali i komšiluk ga u to vreme nije video u zgradi. Koristoljublje ne može da se prihvati kao realni motiv, Surikov nije imao punomoćje za raspolaganje imovinom Sofije Ilarionovne. Što je još važnije, punomoćje je postojalo, ali je bilo naslovljeno na sasvim drugu osobu koja, najverovatnije, niti je imala, niti je mogla imati nekakve veze sa ubistvom starice. Zašto bi je onda Surikov uopšte ubio? Međutim, s druge strane, ko bi, osim njega, mogao da je ubije a da susedi ne čuju ni krike, ni zvuke opiranja, ni dolazak neke strane osobe? Jedino Surikov. I stoga ga treba dobro pritisnuti dok sve ne prizna i ne ukaže gde bi i kakve dokaze njegove krivice trebalo tražiti. Recimo, mogla bi to biti odeda umrljana krvlju. Mora li ona postojati ako ubijaš čoveka udarcem sekire u potiljak? Mora. Dobro, ne mora to baš biti more krvi, ali sitne čestice se svakako moraju razleteti na razne strane, te dospeti i na odeću prestupnika. Na odeći u kojoj je Surikov priveden takvih tragova nije bilo. Međutim, ukoliko je on ubica, onda ta odeća negde postoji i samo čeka pogodni trenutak da ispliva na svetlost dana. E pa, neka ukaže gde se taj dokaz nalazi.

Tatjana je zamišljeno listala zapisnike, potvrde, razne službene zahteve i razmišljala o tome kako je ovaj predmet stvamo, nekako... pa, ne bi se reklo blesav, pre - nesuvisli. Generalno punomoćje je sastavljeno u zvaničnoj formi pre pola godine na ime Zoje Nikolajevne Goldič, pre dva meseca je završena papirologija oko zamene stanova jer je Bahmetjeva, kako se ispostavilo, nameravala da iz ovog stana pređe u drugi, ali nije imala ni energije niti je dovoljno poznavala pravnu regulativu kako bi sama izvela čitav proces zamene. I tako ispada da već čitavih mesec dana pre smrti Sofija Ilarionovna nije bila vlasnica dvosobnog stana u ulici Saltikova-Sčedrina, odmah uz metro stanicu „Černiševska”. Taj stan je bio u posedu

sasvim drugih ljudi, a Sofiji Bahmetjevoj je pripadao minijturni stančić u lošem bloku koji se nalazio bogu iza nogu, pokraj Volkovskog groblja, u Kupčinu, gde metroa nema i neće ga ni biti bar u narednih dvadeset godina, odatle je išao samo tramvaj, na svakih četrdeset minuta, u koji je, praktično, nemoguće ući zbog užasavajuće gužve. Prema tvrdnjama i Goldičeve i Surikova, kao i novih vlasnika stana, sve je bilo pravno već regulisano, ali je selidba uz uzajamnu saglasnost odložena do proleća. Ubistvo Bahmetjeve je bilo lišeno svakog smisla. Surikov je u međuvremenu sedeo u pritvoru i nisu se ni naslućivali nekakvi potencijalni drugi osumnjičeni.

Tatjana je pogledala na sat. Sad će dovesti osumnjičenog. Brzo je ustaia od stola, prišla ormanu i otvorila ga kako bi bacila pogled na ogledalo, pričvršćeno na unutrašnju stranu vrata. Izgledala je upravo onako kako jc želela. Ne preterano zla islednica, ali ni neka dobrica, nije stara, ali nije ni neka klinka. Nije vamp, ali ni „plava čarapa”. Tako, nešto između. Taman onako kako treba za prvo ispitivanje.

GLAVA 2

- Kako se osećate? - počela je Tatjana obavezni uobičajeni ritual koji je morao uvek biti ispoštovan prilikom ispitivanja, jer se dešavalo da se ljudi pod istragom naknadno žale kako su bili ispitivani u lošem zdravstvenom stanju, skoro na samrti, te stoga nisu shvatali šta rade i pričaju. Vrednost rezultata takve istrage je - pola žute banke na pijačni dan. - Da li vas nešto boli, uznemirava?

- Ne, hvala na pitanju - učtivo je odgovorio Surikov.
- Dobro se osećam.
- Onda da počnemo. Ja sam Obrazcova Tatjana

Grigorijevna, islednik sam, i od sada ću ja voditi vaš predmet.

- Opet - podsmehnu se Surikov. - Zar vam nije dosadilo?

- Šta je trebalo da nam dosadi? - Tatjana ga je pažljivo pogledala.

- Pa sve to razvlačenje. Jedan islednik, drugi, treći. Vi to igrate ping-pong sa mnom? Ne znate više šta ćete? Pa pustite me lepo na sve četiri strane i skinite bedu s vrata.

Pred Tatjanom je sedeo mlad čovek srednje visine od oko dvadeset i dve-tri godine, prilično drskog osmeha koji je otkrivao loše zube. Ne bi se moglo reći da je period od mesec dana, provedenih u tesnoj ćeliji sa petnaestak iskus- nih povratnika, uticao na Surikova da postane energičan, snalažljiv, ili makar bezvoljan i „zatučen”. On se, očigled- no, sasvim adaptirao.

- Uzgred - reče ona s nepomućenim mirom - pitanje koje ste mi postavili je uistinu zanimljivo. Šta mislite, zašto je ovaj slučaj još uvek otvoren? Pre mene su ga vodila već dva islednika. O čemu se radi, niste mogli sa njima da nađete zajednički jezik?

- Odakle vam to? - Surikov sleže ramenima. - Lepo smo pričali, učtivo, na sva pitanja sam odgovarao iskreno i čista srca. Ne znam šta im nije bilo po volji. Vi želite da nađete počinioca ne biste li okončali ovaj slučaj, a ja vam nekako najviše odgovaram, zato me i ne ostavljate na iniru, sve tražeći način da mi vešto prišijete celu stvar. Jer ja sam vam tu, pri ruci, već sam u pritvoru, oko mene nema nikakvih okapanja, i ko bi sad još tražio kakvog drugog osumnjičenog... Prema tome, hajdete, počnite sa ispitivanjem, nema razloga da okolišite i tražite ine prilaze.

Da, pomisli Tatjana, njegova taktika je sasvim jasna. Ja sa tim, gospodo islednici, nemam ništa, ako mi vi, pak, ne verujete, onda je to isključivo vaš lični problem i ja vam u rešavanju tog problema, svakako, neću pomoći. Svejedno ćete me pre ili kasnije pustiti, a sve i da me ne pustite, pa, i ovde u pritvoru mi kazna teče, dakle - kraće

ću biti u zatvoru. Tamo je loše, neuporedivo gore nego u pritvoru, to znaju čak i oni kojima je prvi put. Problematičan momak, premda, sudeći po svim povratnim informacijama, nije ni osuđivan ni hapšen. Privođen - to da, dešavalo se da bude priveden u grupi i zadržan u pritvoru 72 sata, ali je uvek puštan. Više puta je zatican sa di'Ugarima prilikom „čišćenja” raznih jazbina, ali je Sergej Surikov uvek bivao puštan. Ni u jednoj raciji nije zatečen pod dejstvom narkotika, nikada kod njega nije ništa pronađeno, čak ni za jednu duvku. Da li je toliko lukav? Oprezan? Ili...

Tatjana se čak lagano trgla, toliko joj*šë zabavnom učinila pomisao koja joj je iznenadno pala na pamet. Zašto ne bi proverila?

- Želite li da vam se obraćam punim imenom i prezimenom, ili mogu da vas zovem samo po imenu? - zapitala ga je.

- Možete samo imenom - velikodušno je dozvolio Surikov - vi niste mnogo stariji od mene.

Lukav li je, lukav li je pokvarenjak, odlučio se za komplimente! Tatjana je čitavih trinaest godina starija od njega i, uzimajući u obzir njenu građu, niko se ne bi usuudio da kaže kako u ovako oficijelnim uslovima može da deluje mlađe.

- Grešite, Sergeje Leonidoviču, ja sam znatno starija od vas, stoga se nećemo igrati familijarnosti. Recite mi, zna li vaš pokrovitelj da ste već mesec dana kod nas? Nešto se ne oglašava. Obično u takvim slučajevima puštamo čoveka posle dan-dva, a za vas se niko ne zauzima. Ili ste mu se skliznuli s udice?

Idiotski osmeh je momentalno nestao sa njegovog lica i sada već u Tatjanu nisu gledale oči, već dva komadića ledenog metala.

- Nisam ja skliznuo, on se izmigoljio - procedi Surikov kroz zube. - Ostavio me na milost i nemilost sudbine, kao zadnje đubre, ostao sam bez svega - bez krova nad glavom i bez novca. Prvo sam pomislio da je umro, nisam nikako

mogao da poverujem kako je moguće da neko tako iskoristi čoveka kao da je zadnji šoder sa štajge, a onda ga odbaci kao kakvu istrošenu i nepotrebnu stvar.

- Dakle, ispada da on nije umro?

- Baš će takav da umre - zafrča Surikov. - Od njega to nećete dočekati. Takvi ne crkavaju, takvi najduže žive.

Kad sam ga ugledao živog i zdravog, pohrlio sam ka ijemu kao najrođenijem, misleći da će me zaštititi. A on...

- Surikov odmahnu rukom. - Tatjana Grigorijevna, da li biste me ponudili cigaretom?

- Uzmite. - Izvadila je iz fioke paklicu cigareta i šibice. - I šta je uradio kada ste mu se obratili? Rekao da vas ne poznaje?

- Da! Kako ste pogodili?

Na Surikovljevom licu se ogledala nepatvorena ladoznanost. Kako je pogodila? Lako, da lakše ne može bili. Onaj radnik milicije koji je „držao na vezi” Serjožku Surikova, člana polukriminogene grupe mladih, odavno je napustio svoj loše plaćeni posao u državnoj službi i Serjoža mu više nije bio potreban. I više od toga - u novom biznisu mu nikako nije trebalo da mu se oko njega mota takav tip kao što je Serjoža, koji je od detinjstva inuvao sa drogom, „pozajmljivanjem” kola i ostalim pubertetskim glupostima. On nije naročito pametan, lukav je, ne baš obrazovan i prilično slabog zdravlja, uz to sasvim pouzdano zna da je polovinu, ako ne i preko polovine droge koja je bivala zaplenjena prilikom racija, taj isti milicioner stavljao u sopstveni džep. Šta će mu sad taj i takav Serjoža? U vreme kad se naš slavni milicioner rvao sa narkoticima, imao je „svog” Serjožu kojeg je uvek na vreme obaveštavao o racijama, tako da je ovaj tih dana ostajao potpuno čist i niko nije imao za šta da se uhvati. Sam Serjoža nije bio pravi narkoman, kod njega se još nije razvila zavisnost od droge, Tatjana je to videla golim okom. Covek, kojem je mesec dana nedostupno „zelje” na koje je navučen, ponaša se i izgleda sasvim drugačije.

- Nije bilo teško dosetiti se - tek jedva vidljivo se

osmehnula. - To, na žalost, nije retka pojava. Mislim, poslednjih godina, kada su ljudi počeli da odlaze iz milieije u biznis. Takvi kao vi im postaju nepotrebni i bivaju nemilosrdno odbačeni. Da li se to odavno desilo?

- Pre dve godine. Možda nešto više. Mogu da uzmem još jednu cigaretu?

- Naravno. Mada mislim da ipak ne bi trebalo da palite jednu za drugom. Imate problema sa srcem. Ili papiri lažu?

- Ne, ne lažu, sve je istina. Samo mi se jako puši.

- Kako hoćete. A da li ste mu potpisivali izjavu?

- O čuvanju tajne? Naravno. Ja sam* *ī* ranije bio povezan s njim, od četrnaeste godine, on mi je, u zamenu za informacije, davao neku paru. A čim sam napunio osamnaest - zatražio mi je potpis.

- I vi mi sada sve to tako mirno i fino pričate? A vaš potpis na izjavi o čuvanju tajne?

- Jaka stvar - izjava! Potpis! To se odnosi na obične ljude, na građane. Njima nisam nikad i ništa pričao, meni se, Tatjana Grigorijevna, još živi. A vi i bez mene sve to znate, sigurno i sami imate bar dvadeset takvih „potpisnika”. Kako ih ono vi „stručno” zovete? Agenti-rezidenti?

- Postoje i druge „osobe od poverenja” - dodala je Tatjana. - Samo ste vi tu nešto pobrkali, Sergeje Leonidoviču, ja sam islednik, ne operativac. „Mrežu” imaju operativci. A ja radim, uglavnom, sa papirima. Dajte da se vratimo u vreme kada vas je vaš pokrovitelj zavrbo- vao. Čime ste se tada bavili?

- Ničim.

- Apsolutno ničim?

- Apsolutno. Živeo sam od slučajne i usputne zarade.

- Gde ste stanovali?

- Nigde.

- Kako mislite - nigde?

- Upravo tako. Nigde. Otac mi je umro od alkohola, majka je brže-bolje prodala stan i otišla kod novog švalera, verovatno još uvek zajedno propijaju te pare.

Zato sam i školu napustio još u devetom razredu. Nisam imao gde da spavam, motao sam se po podrumima i slučajnim poznanicima. Najbolje mi je bivalo, naravno, kad bih uspevao da se uvučem u neku od „jazbina”, tu sam bar imao stainu adresu, makar dok se ne provali. Tu me je čika Petja i upecao.

Dakle, čika Petja. To je ved neki trag. U slučaju potrebe, moguće je pronaći izvesnog Petra, radnika milici- je koji se bavio borbom protiv narkotika i koji je napustio posao u organima unutrašnjih poslova devedeset i četvrte l'odine. Ta je mogućnost sasvim realna.

-I šta je bilo dalje?

- Ništa. Posle naredne racije pohvatali su sve one koji su im bili potrebni, mene su par dana kasnije pustili i ja sam čekao da mi čika Petja da neki znak. On bi me obično savetovao oko prebivališta ili makar noćenja na nekoliko dana. Ponekad bi mi sredio privremeni boravak u nekom od internata i slično. I sad odjednom - ništa, muk. Prođe nedelja, prođe i druga, sreća te je bilo leto, spavao sam na klupi, a ponekad i na zemlji. A od njega ni traga ni glasa. Jasno vam je da su počeli da niču problemi, ja sam živeo kao i svi, nisam zarađivao, zaduživao sam se, a dugove sam vraćao „u naturi” - narkoticima. Njima me snabdevalo čika Petja - posle svake racije bi mi davao, tako da sam uvek vraćao dugove. A sad mi se odjednom nakupilo 700 dolara duga, dva meseca sam živeo, jeo, pio, provodio se za račun jednog ortaka, a sve u uverenju da ću mu vratiti.

I ništa. Momak je počeo da me gazi, znate već, razne pretnje i tako to. A ja sam se od spavanja po pločnicima razboleo, znate kako je kod nas vlažan vazduh. Prehladio sam bubrege, noge počele da me bole - očgledno od reume, zakačio sam i bronhitis, za lekove nisam imao para. Jednom reći, to nije bio život, već jedno ogromno nepregledno i nepresušno zadovoljstvo. Srce je počinjalo da me muči i po dva puta na dan. Jednom mi je neka

bolećiva žena dala celu tablu validola, sažalila se. Jednostavno mi je poklonila. Dala mi je, čak, i pakovanje nitroglicerina. Samo zahvaljujući tome nisam izdahnuo u nekom šiblju. Eto tako sam živeo dok nisam dospao kod Sofije Ilarionovne.

- A kako ste dospeli kod nje?

- Prosto. Ležao sam na klupi, imao sam napad. I tu mi priđe jedna bakica, oličenje pristojnosti, i krene da me sažaljeva. Ja sam već bio počeo da dolazim sebi, posisao sam validol, kad me odjednom obuze takva slabost da vam ne mogu opisati. Rasplakao sam joj se na grudima. Rekoh joj kako nemam gde da živim, da me nagriža neizlečiva bolest i da ja, takav kakav sam, nisam nikome potreban. A ona me samo saslušala i onda reče: „Sine, sedi ovde i sačekaj me, vraćam se za deset minuta”. Ode, vrati se, i odvede me kod Sofije. Kaže, dete, ovo ti je šansa, možda i jedina u tvom životu. Teško si bolestan i u takvom stanju ne smeš da ostaneš na ulici. Sofija Ilarionovna će te ponegovati, a posle ćete odlučiti šta ćete i kako ćete. Samo što ja tada nisam verovao da će ona moći da me izleči.

- Zašto?

Tatjani je ovaj razgovor postajao sve zanimljiviji. Da li je moguće da je Surikov i ostalim islednicima pričao istu priču? Sta je ovo, lepa bajka, romantična i sentimentalna, kakve kriminalci vole obilato da pripovedaju, ili je, pak, islinita priča? Ako je suditi prema iskazima zaposlenih u robnoj kući „Bakik”, ovo bi mogla biti istina. Redovno i u 1 janje kući, stalno raspitivanje o zdravlju Bahmetjeve, potraga za najboljim lekarom... S druge strane, međutim, la dirljiva priča nekako ne ide uz lik polupismenog priglupog momka s idiotskim osmehom na licu.

- Zbog čega niste poverovali da bi vas Bahmetjeva mogla izlečiti?

- Ma, trebalo je samo da je vidite! - Surikov grčevito povuče poslednji dim i zgnječi opušak u piksli. - Starica jc bila sva kao maslačak, sitna, suvonjava, sa maramom na glavi, bezuba, naočari na pola nosa, znate, one okrugle,

kakve su se nosile u tridesetim. Bila je toliko bespomoćna da ste mogli da je oduvate, kakvo lečenje.

Naočari kakve su se nosile tridesetih godina. Odakle li, Serjoža Surikov, rođen sedamdeset i četvrte, možeš da znaš kakve su naočari nosili ljudi onog doba? Svako drugi bi na takvo pitanje dao jednostavan odgovor - video na l'ilmu, pročitao u knjigama. Ali momak kao što je Surikov sigurno nije gledao filmove o tim vremenima. Gde danas možete da pogledate takav film? Samo na televiziji. I ko, uopšte, gleda te filmove? Omladina, svakako ne. Zar Surikov liči na dečaka koji bi rado sedeo udobno zavaljen na kauču ispred televizora i s ushićenjem gutao stare filmove? Ne, ne liči. Ne liči uopšte.

-I šta je bilo dalje? - tiho je pitala Tatjana.

* * *

Nije imao snage ni za čuđenje ni za suprotstavljanje. Bilo mu je veoma loše, srce mu je lupalo kao da će da isloči iz grudi, a imao je i vrlo visoku temperaturu, verovatno oko četrdeset. Zato je Sergej poslušno pristao da bude smešten u krevet. Bio je to starinski krevet sa oprugama i niklovanim stranicama. Serjoža nikada nije video takav krevet. Uprkos groznici koja ga je tresla, odjedanput mu bi dobro i istog trena je zaspao u toj čistoj postelji pod toplim ćebetom. Izgleda da je tako prespavao nekoliko dana. Istina, često se budio, osećajući, na svoje veliko iznenađenje, da mu je neuporedivo bolje, i posle tri minuta bi ponovno tonuo u san. I svaki put bi, otvarajući oči, ugledao pred sobom naborano staričino lice sa okruglim staromodnim naočarima i usnama, upalim u bezuba usta. Njeno lice je izražavalo dobrotu i, istovremeno, ozbiljnost.

Najzad, kao da je nadoknadio svu nakupljenu neispavanost i definitivno se probudio uz oštar osećaj gladi. Starica je i dalje sedela kraj njega i Sergej je sa užasom shvatio da se ne seća njenog imena. Ona bakica koja ga je

dovela ovamo je nekako oslovila domaćicu, samo je on tada bio u takvom stanju da skoro ništa nije ni čuo ni razumeo.

- Ko ste vi? - upitao je bez uvijanja.

- Ja sam Sofija Ilarionovna. Negujem te - saopšti starica mirnim i skoro poslovnim tonom.

- Od kada?

- Evo već šesti dan. Strašno si se zapustio, mnogo je u tebi svakojakih boleština. Samo, nemoj da brineš, ja ću učiniti sve što za tebe još može da se učini. Kako se zoveš?

- Serjoža.

- Sjajno - obradova se starica, ko zna žašto. - Znači, Serjoža. Vrlo dobro. Sigurno si gladan?

- Užasno - priznade Sergej.

- Odmah ću ti doneti nešto za jelo.

- Nema potrebe - on odgumu ćebe u stranu i pokuša da ustane iz kreveta - sam ću.

- Ma gde ćeš sam? - podsmešljivo kaza Sofija. - Ti ne možeš ni dva metra da pređeš, pašćeš. Ako mi ne veruješ - pokušaj, samo imaj u vidu, padneš li na pod, ostaćeš na njemu da ležiš, ne mogu da te podignem, nisam više pri snazi.

Zainatio se u pokušaju da ustane i istog trena shvatio da je starica u pravu. Kakva dva metra, on nije u stanju ni jedan korak da napravi. Da, baš ga je stislo! Sreća te naiđe ona bolećiva bakica, inače bi sad ležao negde na hladnoj zcmliji ili asfaltu. A možda čak ni na asfaltu, već u mrtvačnici.

Sofija Ilarionovna je donela iz kuhinje propasiranu supicu od povrća i nahranila ga kašikom. Serjoža je i ovom prilikom želeo da iskaže svoju samostalnost, beše mu vrlo neprijatno pred tom starom ženom, međutim, Sofija nije bila naviknuta da ubeđuje ljude rečima već očiglenim primerom. Čutke mu je pružila kašiku i Serjoži istog časa bi jasno da ne može ni da je prinese ustima. Ruka mu je podrhtavala, a kašika kao da se samovoljno upinjala da prospe sadržaj po snežno belom čaršavu.

Završivši sa supom, ona ga je isto tako vešto i umešno nahranila sutlijašem sa malo maslaca. Taj ukus je Serjožu podsetio na detinjstvo i umalo se nije opet rasplakao.

- Ne usteži se - rekla je Sofija, primetivši kako mu se oči pune suzama - to ti je od bolesti. Kada je teško bolestan, čovek postaje slab duhom i često plače. To nije sramota. Očvrstnućeš, oporaviti se i sve će proći.

- Vi mora da ste lekar? - doseti se Surikov.

- Ne, sine, nisam. Ali umem svaku bolest da izlečim, osim baš neizlečive. Rak, recimo, ne mogu da izlečim. Sidu, takođe.

Uprkos osećaju slabosti, Sergej se grohotom nasmeja.

- Sida! Otkud vi znate za sidu?

- Odakle i svi drugi - mirno se osmehnu starica. - Ni ti ne boluješ od side, pa ipak znaš za nju. Čitam novine, gledam televiziju. A i videla sam bolesne od side. Dovodiii su mi ih, molili da pomognem ako mogu. Nisam mogla.

- Kako onda lečite, kad niste lekar? Bajate?

- Zašto bih? U narodnoj medicini postoje lekovi za sve bolesti, treba ih samo poznavati. Ja ih poznajem, pa tako umem i da lečim.

- Odakle vam to znanje?

- Život me naterao. Nisam želela, ali sam i to morala da naučim.

Tada mu nije rekla ništa više od toga. Posle par dana je Sofija Ilarionovna dozvolila Sergeju ne samo da ustaje, nego i da hoda petnaestak minuta. Čim mu se pružila prilika, obišao je ceo stan i bio šokiran siromaštvom i oskudicom koji su tu vladali. Bahmetjeva je živela sirotinjski, sav nameštaj je bio star i rasušen, kuhinjski sto je bio prekriven jednom toliko izlizanom i na više mesta progorelom mušemom, da je delovala kao svojevrsna čipka. Serjoža je čak osetio nešto nalik na stid zbog toga što je bio na grbači čoveka koji tako skromno živi. Ona, po svoj prilici, i sebe jedva da može da prehrani, a tu joj se uvalio i on sa sve boleštinama.

Posle dve nedelje redovnog lečenja nekim čajevima i

tinkturama koje mu je spravljala Sofija Ilarionovna, Sergej Surikov se potpuno oporavio. Došlo je vreme da napusti taj gostoljubivi dom. A nije mu se odlazilo. Ovde je bilo toplo i čisto, tu se osećao zašušćano i bezbedno. On je u mislima tražio reči kojima bi započeo sa Sofijom razgovor o odlasku. Ali je ona prva načela tu temu.

- Nameravaš da ideš? - upitala ga je jednom prilikom sipajući topao čaj u stare okmijene šolje.

- Pa, trebalo bi, mislim... - nesigurno joj je odgovorio Sergej. - Ovde sam nekako kao parazit...

- Da li ti se ne ide odavde?

- Ne ide mi se - neočekivano je priznao*,* iznenadivši time i sebe.

Pre svega minut vremena ni sam nije bio siguran u to. Bio je mlad sa svojih dvadeset godina, naviknut na slobodni život bez ikakvih ograničenja, bez roditeljskog nadzora i reči „tako treba”. Naprosto, ne može da mu odgovara život sa njemu stranom ubogom staricom od osamdeset i četiri godine, koja i sama ima potrebu za tuđom negom i brigom.

- Ispravno - klimnu Bahmetjeva. - Ako ti se ne odlazi, znači da si odrastao. Gotovo je i sa tvojim bezumnim detinjstvom i sa mahnitom mladošću, Serjoženjka, to je kraj.

- Ja vas nešto nisam najbolje razumeo. Na šta ste mislili?

- Mislila sam na to, da samo mlad i lud ima želju da bude od svih nezavisan i hrli ka samostalnosti i usamljenosti. Sto je čovek stariji i mudriji, utoliko mu je jasnije da je smisao života u tome da budeš potreban nekom. Jedino u tome. Jesi li me sad razumeo, sine?

- Ne - priznade Sergej.

U tom trenutku zbilja nije shvatio. Ta misao mu je delovala vrlo zamršeno. Ali mu se u glavi rodila jedna druga misao - kako je moguće da njemu reči jedne babe budu toliko komplikovane? Šta je on, kompletni idiot? Toliki idiot, da nije u stanju da razume šta mu govori

stara nepismena žena? Ne, tako nešto je nemoguće, biće da se radi o posledici bolesti. Možda tako teška bolest ne iscrpljuje samo duh, već i mozak.

- U redu je, ako nisi razumeo, znači da ti je još uvek rano da misliš o takvim stvarima. To samo kazuje da se tvoja duša priziva pameti brže od tvoje glave. Dušom ispravno osećaš, ne želiš da odeš, a glava zasad ne uspeva da uhvati korak. Ništa za to, nadoknadiće docnije. Pa dobro, Serjoženjka, kad već želiš da ostaneš, onda moramo da popričamo. I to ozbiljno da porazgovaramo. Prvi i poslednji put. Biće to težak razgovor, zato ćemo ga sada obaviti i više se na njega nećemo vraćati. Jer, bude-mo li se uzajamno dobro razumevali, neće biti nikakve potrebe da se vraćamo na to. Ukoliko se, pak, ponovo ukaže potreba da pričamo o tome, onda će to značiti da je naš zajednički život nemoguć i ti ćeš istog trenutka otići odavde. Da li ti je taj dogovor jasan?

Serjoža je ćutke klimnuo glavom gledajući u tu malu sparušenu staricu sa nedoumicom, pa čak i strahom. On nikako nije očekivao da će mu ona postavljati nekakve uslove, pa još tako čvrsto i skoro grubo formulisane.

- Od kada se drogiraš? - neočekivano upita Sofija Ilarionovna.

- Mmm... - Serjoža se čak zagrcnu. - Odakle vam takva ideja? Ja nikad...

- Rđavo, sinko. Predstoji nam tako ozbiljan razgovor, a ti ga počinješ lažima. Po tebi vidim da si se drogirao. Ti još nisi narkoman, to ne, dok si ležao ovde kod mene nisi krizirao. Postoje, međutim, znaci na osnovu kojih tačno znam da si se drogirao, i to odavno, još u detinjstvu. Razumem te, ja sam stara i slaba, u velikom si iskušenju da me prevariš. Teško da bih ti to mogla prebaciti, svi vi, mladi, činite istu grešku. Starac je ko malo dete, to su vam svima u detinjstvu govorili, a vi bili blesavi pa poverovali. Starci vam izgledaju glupi, njih nije greh ni prevariti. Pa, da više ne bi dolazio u slično iskušenje, ispričaću ti što-šta. Dvadeset godina sam provela u Sibiru,

što po logorima, što u izgnanstvu. Dvadeset godina. Tačno onoliko, koliko li živiš na ovome svetu. Rano sam pogubila zube, kosu takođe. Ali sam toliko toga za tih dvadeset godina videla i saznala, da je mene prevariti... - mnogo teško. Mene može da prevari samo blizak čovek, čovek kog veoma, veoma snažno volim i stoga zatvaram oči i verujem mu. I nikome drugom to ne može da pođe za rukom, pa ni tebi, zapamti.

- A zbog čega su vas, Sofija Ilarionovna, poslali u Sibir?

- Kako zbog čega? - Ona se osmehnu sa izvesnom dozom podrugljivosti, ispi već ohlađeni čaj jednim gutlja-jcm i lupnu šoljom o sto. - Zbog čega i sve ~~druge~~. Muža su mi proglasili neprijateljem naroda i streljali, a mene su, kao ženu narodnog neprijatelja, osudili na dvadeset godina. Srećom, uspela sam da spasem sina, imao je svega pola godine. Ma, i ja sam imala tek dvadeset i pet. Izašla sam pod konvojem iz kuće kao mlada lepotica, a vratila se posle dvadeset godina kao bolesna starica. Tako ti je to, sinak. Ne pričam ti ja ovo da bi me žalio, ničije mi sažaljenje ne treba, već da bi znao koliko sam se bolesti i čmerna u životu nagledala. U Sibiru je tada živeo zdrav, čvrst narod, još neiskvaren civilizacijom, poznavali su sve tajne lekovitih trava, plodova i lišća i prenosili ih s kolena na koleno. U tim krajevima je onda bilo i mnogo sled-benika lame, Burjata, i oni su imali svoje tajne. Sve sam izučila. I za drogu sam tamo saznala. Prema tome, kad sledeći put poželiš da me slažeš, prvo dobro razmisli. Uхватim li te još jednom u laži - rastajemo se.

- Serjoža jedva da je razumevao tek svaku drugu njezinu reč. Tako, recimo, uopšte nije shvatio zašto je bila osuđena na dvadeset godina logora, zašto su joj ubili muža i zašto je i od čega trebalo da spasava sina. U školi se jedva nekako provlačio, a kad su učili istoriju dvadesetog veka on već uveliko nije živeo kod kuće, smucao se po tavani- ma i podrumima. Nije ga čak niko ni tražio - ni majka, ni nastavnici. Nastavnicima je laknulo što su se, najzad, rešili tako „problematičnog deteta”, a

majku ionako nije zanimalo ništa sem pića, ona je svoju pamet propila još pre Serjožinog rođenja. I tako su reči Sofije Ilarionovne velikim delom ostale za njega zagonetka. Ko je taj Lama? Ko su Burjati? Kakve to posebne tajne mogu da imaju? Kakvog se to čemera i kojih bolesti nagledala Bahmatjeva u tim logorima? I o kakvim se logorima uopšte radi? Da li je to ono što i sad postoji, gde teposle presude šalju na izdržavanje kazne? Ili se radi o nečem drugom? Serjoža Surikov je znao vrlo malo toga iz oblasti krivičnog prava, međutim, kako se celog svog života muvao sa kriminogenim društvom u kom je svako imao po nekog rođaka ili makar poznanika koji je odležao zbog nečeg, znao je da u današnjim logorima ne drže žene po dvadeset godina. O čemu to onda Sofija priča? Laže?

- Ovako ćemo se dogovoriti, sinak, - nastavila je starica. - Možeš da ostaneš da stanuješ kod mene. Kao podstanar. Neću ti naplaćivati kiriju, ali ćeš ti zauzvrat brinuti o meni. Ići ćeš u kupovinu, pospremati stan, nositi veš na pranje, ipak sam ja veoma stara, meni je već teško da obavljam te poslove. Izvršavaćeš svoje zadatke. Finansije ćemo voditi odvojeno, meni tvoj novac ne treba, imam svoju penziju - meni dosta. Komunalije, struju i telefon ćemo plaćati po pola. Ako hoćeš, mogu da ti kuvam ono što sam kupiš. Ali ti moraš da ispuniš moje zahteve.

- Prvo - naći ćeš posao. I to nedaleko odavde kako bih mogla da proverim lažeš li me.

- Drugo - nikakvih narkotika. Kategorički, jednom i zauvek.

- Treće - da mi nisi nikoga dovodio u kuću. Možeš da ideš gde god hoćeš, da spavaš gde god poželiš, možeš i nedelju dana da se ne pojavljuješ u kući, ali ovde neću da vidim nikog. Ako se složimo i prilagodimo, ostaviću ti ovaj stan, ozvaničićemo to kao poklon, ili već nekako, posle moje smrti ćeš ti ovde gazdovati. Međutim, ukoliko primetim da ti požuruješ moju smrt; približavaš mi je - znaj, neće ti uspeti. Ostaviću zaveštanje u kojem će pisati da je, ukoliko ne umrem prirodnom smrću, kriv Sergej

Surikov, tebe će prvog uhapsiti. Napisaću i na sigurno mesto skloniti. Prema tome - bolje ni ne pomišljaj na slične gluposti.

Serjoži ponovo ne beše baš najjasnije o čemu ona to govori. On je bio toliko neobavešten, da do tog časa nije mogao ni zamisliti kako bi nekome uopšte palo na pamet da ubije čoveka zbog stana. Zašto bi? Stan u tom slučaju postaje ničiji, ili ga neko nasleđuje... Jednom reči - on nije imao pojma o tim stvarima. Ponešto od izrečenog je, međutim, vrlo dobro shvatio: mora da nađe posao, da zaboravi na drogu i nikoga od svojih poznanika ne sme da dovodi u ovaj stan. U tom slučaju će u narednjem periodu iinati krov nad glavom, mesto na kojem neće imati razloj'a da se oseća suvišnim i nepotrebnim, a kasnije - sopslveni stan. To jeste njegova jedina šansa, dobro je rekla ona bakica koja ga je pokupila na ulici. On više nikada i uikako ne bi mogao da dođe do stana. Sve je bilo maksimalno jasno izrečeno. Bila je tu i još jedna stvar koje je Serjoža Surikov postao svestan u tom trenutku i koja ga je loliko potresla i prodrmala, da je postala njegova vodilja i, u krajnjoj liniji, promenila čitav njegov život. On je gluplji od te stare, oronule baba Sofije! On zna manje od uje. On shvata manje od nje. To je sramota. I to treba ispraviti. Cudno, kako to da nikada pre nije primedivao sopstvenu ograničenost i neobrazovanost. Verovatno stoga što se družio sa ljudima sličnim sebi, koji su u životu pročitali jednu i po knjigu i to u najranijem detinjstvu, i koji su gledali samo akcione filmove na videu. On već odavno nema svoj dom u kojem bi mogao da pročita knjigu ili da pogleda nešto na televiziji, neki normalni program umesto beskonačnog kung-fua, da vidi kako izgledaju obični, normalni momci njegovog uzrasta, čime se bave, kako razgovaraju, o čemu razmišljaju. Pa čak i kakve filmove snimaju na svoj video. Ništa od toga Serjoža Surikov nikad nije ni video ni čuo, njegov život je proticao u okruženju istih takvih ispraznih i tupavih „nedonesenih” tipova, koji su se, kao i on sam, beskonačno drogirali i pili, krešujući se s istim

takvim raspuštenim i potpuno dezorijentisanim ribama. I od toga se sastojao čitav njegov život. Blesav, idiotski i nikome potreban. Nepotreban i njemu samome. Možda je Sofija Ilarionovna jedini čovek na celom ovom svetu kome je on potreban. I nije bitno koliko će to potrajati, neka bude i svega par godina, dok je živa - on je potreban. On će ostati s njom sve dok ona živi i diše. Pomagaće joj, ići će u nabavke, pričaće sa njom i, ko zna, možda će shvatiti zašto je to ona pametnija od njega, zašto on razume i zna tako malo...

Međutim, Surikov, naravno, nije krenuo sve to da priča islednici Tatjani Grogorijevnoj Obrazcovej. Na njeno pitanje: „I šta je bilo dalje?” - odgovorio je kratko i škrto:

- Bio sam teško bolestan, Sofija Ilarionovna me je primila, odnegovala, a onda sam ostao kod nje kao podstanar. Pomagao sam joj koliko sam mogao.

- I koliko je to trajalo?

- Dve godine. Ma šta me stalno ispitujete, već sto puta su me pitali jedno isto, piše vam u svim zapisnicima.

- Recite mi, Sergeje Leonidoviču, a zašto je Sofija Ilarionovna odlučila da menja svoj stan za neki drugi, na samoj perifiriji grada?

- Ne znam - slegao je ramenima. - Jednostavno je tako odlučila.

- I vi ste nameravali da se preselite zajedno sa njom?

- Pa, da. Kuda bih - nemam gde drugde da živim.

- Da li ste išli u Kupčino da vidite stan?

Pauza. Tatjana je osetila da ga je ovo pitanje zbog nečega pogodilo. Nije mu se dopalo. Surikov počeo užurbano da šara pogledom po prostoriji, kao da je očima tražio nekakvu tačku oslonca za koju bi se mogao uhvatiti i koja bi mu pomogla da osmisli pravilan odgovor.

- N-ne... - najzad je jedva procedio.

- A Bahmetjeva? Da li je ona videla taj stan?

- Čini mi se... Ne znam tačno. A i šta to menja na slvari?

Sad je već Surikov počeo toliko da se nervira, da to nije

moglo promaći ničijem pogledu. Tatjana je već pomislila kako će on sad početi da se hvata za srce i zahtevati prekid razgovora. Davno isproban i izlizan trik. Razgovor je, očigledno, krenuo nekim, po njega opasnim, smerom.

- Rekli ste da je Sofija Ilarionovna bila stara i slaba. Da li je to, uistinu bilo tako?

- Ma naravno. U tim godinama! Njoj je, čak, bio problem i da ode do pekare u susednoj ulici.

- Jasno. Dakle, ona nije mogla da ode do Kupčina sama, bez vas?

Opet pauza. Surikovljev pogled je ponovo postao leden, samo što ovog puta Tatjana u njemu nije videla protest, već užas.

- Je li mogla, ili nije mogla? - insistirala je na pitanju.

- Mogli su da je odvezu ljudi koji su preuzeli na sebe sav taj posao oko zamene stana - konačno procedi Surikov. - Da je lepo stave u kola i odvezu da pogleda stan. A ja sam za to vreme mogao biti na poslu.

- Sasvim moguće - brzo i lako se složi Tatjana. - Samo što ja ne razumem kako je moguće da vi niste ništa znali o tome. Ispada da je ona otišla, pogledala stan u kojem je trebalo oboje da živite i nije vam ništa rekla o tome? Izvinite, ali teško mi je da poverujem u to.

- Ona je bila zatvorena osoba - promrmljao je Surikov gledajući u pod. - Nije mi sve pričala.

Tatjana shvati da je momak počeo da laže i odluči da ga ne tera da se još više zapetljava. U krajnjoj liniji - već je jasno koje činjenice bi trebalo u prvom redu proveravati. A uvek će stići da ga uhvati u laži.

* * *

Tatjanu je interesovalo sve što je moglo imati neke veze sa Zojom Nikolajevnom Goldič. Ko je, uopšte, ta žena i zašto je Bahmetjeva na njeno ime sastavila generalno punomoćje? Rođaka? Dobra poznanica koja zaslužuje puno poverenje? Islednik koji se pre nje bavio ovim pred-

metom kao da sebi nije postavljao takva pitanja, u svakom slučaju, u zapisniku o saslušanju Goldičeve nije bilo ni reči o tome. Međutim, njen prvi pokušaj pozivanja Zoje Nikolajevne na saslušanje u svojstvu svedoka propao je neslavno. Osoba pod tim imenom kao da je u zemlju propala. U zapisniku i u generalnom punomoćju, koji su bili priloženi u dosije ovog predmeta, stoje podaci iz lične karte koji su se, posle provere, ispostavili kao lažni. I lakva osoba nikada nije stanovala na navedenoj adresi.

Tatjanu je cela stvar i zbunila i zabrinula. Kako je to nioguće? Ispada da se ta dama šetala naokolo sa falsifikovanom ličnom kartom. A ni beležnik, koji je overio punomoćje, ni islednik, nisu to primetili. Uostalom, kako i hi? Dobar falsifikat ne može da se otkrije odokativnom metodom, a nije im palo na pamet da šalju zamolnice. S druge strane, islednik je uspeo da obavi razgovor sa njom, cvo i zapisnik u predmetu, dakle, nekako ju je ipak morao pronaći. I, po svoj prilici, bez naročitih poteškoća, jer bi, n suprotnom, baš kao sada Tatjana, morao da šalje zamolnicu odgovarajućoj službi i odmah bi ustanovio da se radi o lažnim podacima.

Međutim, islednik Valentin Čudajev nije opravdao njena očekivanja. Ispostavilo se, čak, da on, uopšte, nije morao ni da traži Zoju Nikolajevnu.

- Ona je sama došla - rekao je Tatjani. - Saznala je za ubistvo Bahmetjeve i došla kod mene. Eto, reče, spremna je da odgovori na sva pitanja pošto je poznavala pokojnicu. Premda nisu bile prisne, ipak, ko zna, možda može da pomogne istrazi. Tim pre što je Bahmetjeva imala krajnje sumnjivog podstanara. Stalno nam je savetovala da ga dobro pritismemo.

To je već bilo posve čudno. Tatjana Obrazcova još nikad u svojoj praksi nije doživela da se svedok, do kojeg milicija još nije stigla u svom operativnom radu, sam pojavi radi davanja iskaza.

- Jesi li proverio šta ona dođe Bahmetjevoj? Zašto je starica njoj dala generalno punomoćje?

- Ova joj je neka poznanica sa iskustvom u razmeni stanova. Tanja, tražiš na pogrešnom mestu namršti se islednik - ubica je Surikov, to je savršeno jasno, samo ti njega malo pritegni, umesto što čačkaš oko te razmene.

- Što ga onda nisi ti „docedio”, kad ti je već sve tako jasno?

- Ma, jednostavno nisam stigao. Imamo toliko nerešenih slučajeva da ne znamo gde nam je glava. Ubijaju bankare, poslanike, mecene, razne sponzore i vrag će ga znati koga sve još, šefovi nas pritiskaju, štampa diže prašinu, iz kabineta gradonačelnika telefoniraju svakog dana, zahtevaju izveštaje. Uostalom, šta da*ti*pričam kad sve znaš. A starica - to je, eto, onako. Ko je ona? Niko. Zbog nje nam niko neće skinuti glavu. Ja sam se par dana mrcvario s tim Surikovom, pokušavao da izvučem iz njega nešto u vezi sa učešćem u organizovanoj kriminalnoj grupi, a kad mi je postalo jasno da je on samo jedna obična budala koja je uletela u zločin, uzeo sam da rešavam druge, važnije slučajeve. I šta me sada tako gledaš?

- Ništa - uzdahnula je Tatjana. - Sve mi je jasno.

Sve i, uistinu, jeste bilo jasno. Na žalost, stvarne prilike, u kojima su morali da funkcionišu radnici milicije, bile su daleko od onog idealnog stanja, u kakvom bi imalo smisla i svrhe pričati o moralu. Islednici i operativci ne mogu da se množe prostom deobom, kao što ne mogu jedan dan da razvuku više od dvadeset i četiri sata. Posla je mnogo, vremena je premalo da bi sve uradili kako treba i prinuđeni su da vrše selekciju ne bi li bar sačuvali sopstvenu kožu. Možemo ih, naravno, osuđivati zbog toga, ali ne možemo da ne računamo sa tim. Da bi naterali islednika da privede kraju takav slučaj kao što je ubistvo Bahmetjeve, moraju ga, zaista, dovesti u situaciju da on to ne može da odbije. I eto, Tatjanu su doveli upravo u takav položaj. Njoj je bila savršeno dobro poznata ta situacija - uhapšeni bi provodili u pritvorskoj ćeliji i po godinu i po dana dok slučaj nekako, na jedvite jade, stigne pred sud.

Ili da istraga bude obustavljena, a pritvorenik pušten. Još bi trebalo da bude i zahvalan što su ga pustili.

- Čuj - iznenada ga zapita - a kako to da je pitanje generalnog punomoćja isplivalo tek kod tebe? Zar se islednik koji je prvi uzeo ovaj slučaj u rad nije bavio time?

- Ne znam - kolega samo odmahnu glavom - nisam ulazio u to. Nije mi bilo do toga.

Tatjana se vratila u svoju kancelariju i ponovo otvorila fasciklu sa materijalima istrage. Da, na prvim saslušanjima uopšte nije ni bilo postavljano pitanje punomoćja. Zašto? Zar je islednik bio potpuno neiskusna? Ili rasejan... Ona pogleda prezime i nasmeja se. Taj islednik je u ovom trenutku na odmoru. Očigledno mu je slučaj uleteo uoči puta, poslednjih dana pred odmor, tako da je i radio preko volje. Dobro, pitaće ga o tome po povratku. Možda je on osumnjičenome i postavio to pitanje, ali mu se odgovor nije učinio vrednim pažnje, te stoga nije ni unet u zapisnik.

* * *

Prošla su već dva dana od trenutka kad je Sergej Surikov uvređeno i istovremeno sa čuđenjem spoznao činjenicu da osamdesetčetvorogodišnja starica zna i razume o životu neuporedivo više od njega. Da je samo imao kuda, otišao bi odnoseći sa sobom svoju nedoumicu i tešeći se kako mu se to samo pričinilo, jer je tako nešto naprosto nemoguće. On, međutim, nije imao kuda da ode, tako da je ostao kod Sofije Ilarionovne Bahmetjeve neprestano osećajući vlastitu inferiornost. U početku ga je to užasno nerviralo i s teškoćom je odolevao želji da joj grubo odbrusi nekom bezobraznom frazom tipa: „A ti prekini da mi pametuješ!”. Reći bi mu već bile navrh jezika, spremne da izlete, ali bi se Sergej ipak na vreme suzdržao - još će da ga otera do đavola. I onda ništa od obećanog stana. Bila bi šteta da se cela ta stvar raspline poput morske pene.

Za to vreme Sofija kao da nije ni primećivala njegovu razdražljivost i razgovarala je sa njim kao sa sebi ravnim. Naročito je volela da naglas razmišlja o tome kako je čovečanstvo već iscrplo svoj intelektualni potencijal.

- Čovek danas - govorila je - može da otkrije jedino ono što je dosad bilo za njega skriveno. U fizici, na primer, ili u hemiji, u astronomiji je moguće, ali u društvenim naukama je nemoguće bilo šta novo smisliti. To, ponekad, tako samo deluje, kao da su nešto novo otkrili, a zapravo je sve odavno još i otkriveno i opisano.

Serjoža je, kao i pre, uspevao da shvati smisao tek svake druge reči, ali je tražio da mu, za* *svaki slučaj, navede neki primer u nadi da će mu tako biti lakše da razume značenje njenih razmišljanja.

- Recimo - odgovarala bi mu, krijući u uglovima bezubih usana podsmeh koji Sergej, srećom, nije primećivao - sledbenici poznatog „geštalt” pravca u psihologiji tvrde da čovek najbolje pamti ono što nije dovršio. Stvar, dovedena do kraja, brzo blede iz sećanja. To je napisano sredinom dvadesetog veka. Otkrili su kao nekakvu zakonitost. A još početkom devetnaestog veka je Aleksandar Sergejevič Gribojedov napisao: „Što si potpisao, to si i s vrata skinuo”. I vrlo je tačno to primetio. Šta ima da se razmišlja o svršenoj stvari? To je završeno i kraj priče. A ono što nije dovršeno nam se stalno mota po glavi, nagrizava nas, ne da nam mira, budi sumnje, Evo. da uzmemo najobičniji primer. Dođe čovek na praznični ručak na kojem poslužuju petnaest različitih jela. I od svakog je jela kušao, samo jedno nije stigao. Tek što je krenuo kašikom da zahvati, da proba - a već menjaju tanjire. Pitaj ga nakon mesec dana šta su služili na tom ručku i videćeš - polovine jela se neće ni setiti, ali onog jednog, koje nije uspeo ni da proba - hoće svakako. I posle godinu dana, i posle dve, još će ga pamtit, premda će čak zaboraviti i sam svečani ručak. Sve deluje jednostavno kao tablica množenja, zar ne? Evo, ja ti pričam i tebi je sve jasno, jer je životno i prirodno, drugačije ne bi ni moglo

biti, A oni: „Geštalt psihologija“! Nova nauka! A cela im nauka stala u novu reč koju su smislili kako bi njome označili staru istinu. Eto zato i velim da je sav intelektualni potencijal već iscrpljen.

Surikov je onako, kao kroz maglu, pamtio tog Gribojedova iz školske lektire. Pominjan je tamo, čini mu se, i neki Čacki... Sve što je svojevremeno učio u školi činilo mu se dosadnim i nepotrebnim, kao, uostalom, i sve drugo što čovek čini pod prinudom. A eto - sad se ispostavilo kako su u tim knjžicama bile tako pametne stvari ispisane! Samo, nastavnici nisu objašnjavali kao Sofija Ilarionovna. Možda bi, da su oni ličili na staru Bahmetjevu, i on učio bolje, sa više interesovanja.

Onda bi, opet, odgledavši jednu od emisija na televiziji, Sofija počela da gundā:

- Moš' misliti, pioniri, izmisliše terapiju muzikom. A zapravo se radi o nauci o zvuku, o frekvencijama. To učenje su kompozitori primenjivali odvajkada. a sad ispade kao da su celu stvar netom otkrili.

Muziku je Sergej razumeo. O tome je mogao mirne duše da priča i da se raspituje kod starice, bez straha da će ispasti smešan i polupismen. Bio je čak ubeđen kako će na tom polju po svim tačkama „nadigrati“ staru ženu. Pa stvarno, otkud ona ima pojma o muzici? A on se vrlo dobro razume i u hard rock, u „teški metal“ rep i sve ostalo. Ajde, Sofija Ilarionovna, sad da vidimo ko će koga?! Sergej se laka srca upustio u razgovor, naslađujući se predstojećim trijumfom. U datom trenutku čak nije ni razmišljao o tome, kako zapravo zapodeva takmičenje sa Sofijom prihvatajući je time kao ravnopravnu suparnicu.

Medutim, već posle par minuta je uvideo da je ponovo omanuo.

- Jesi li ikad razmišljao o tome zašto te neka muzika podstiče na ples, a od druge ti tuga dušu pritiska? - upita ga Bahmetjeva.

- Pa to je bar jasno - bodro odvrati Sergej - jedna je vesela, a druga tužna.

- Kako je kod tebe sve jednostavno - blago se podsmehnu starica. - A zašto nam je neka muzika vesela, a neka - tužna?

- Pa, zato... - poče on i ustuknu.

Stvarno, a zašto? Nikad nije razmišljao o tome. Jednostavno je to prihvatao kao nešto prirodno. Neka je muzika vesela, druga je tužna, i - to je to.

- Da, da, baš o tome se i radi, o tom „pa...zato...” - reče Sofija uz jedva primetno podrugivanje. - Cela stvar je u frekvencijama koje, prolazeći kroz naš slušni aparat, deluju na mozak. Mozak, takođe, ima svoje frekvencije, pri čemu svaki segment mozga ima svoju frekvenciju. A muzika aktivira, stimuliše te segmente.

Ona mu je još dugo nešto objašnjavala o velikom i malom kvintakordu, hercima, megahercima i učestalosti, ali Sergej načisto ništa nije shvatao jer ni fiziku ni biologiju u školi nije uopšte učio i imao je iz tih predmeta sve same kečeve.

- Gospode Bože, Sofija Ilarionovna - ne izdrža Serjoža - odakle vi sve to znate? Kao neka pokretna enciklopedija.

Starica se od srca nasmejala, skinula svoje smešne cvikerčiće i obrisala naboranom rukom suze koje joj krenuše od smeha.

- Lepo sam te upozoravala, Serjožice, ne smatraj starce buđalama. Ti i dalje jednako misliš da je starac ko malo dete. A malo dete, zbilja, ništa ne zna - odakle bi i znalo? Starci su već nešto drugo. Mi smo i život proživeli i fakultete pozavršavali. I to kakve fakultete! Ovi današnji im nisu ni blizu.

- A vi ste i fakultet završili? - sumnjičavo je pitao Surikov.

- Šta si ti mislio da se - ako imam osamdeset i četiri godine, podrazumeva da sam neobrazovana i nepismena? Još si ti glupav, Serjoženjka. To ove današnje generacije ostaju neobrazovane i uz univerzitetske diplome, sve je krenulo nizbrdo i nema ko ni da vas nauči nečemu kako valja. E, da ti je znati kakve smo mi profesore imali - svet-

ska imena! Najveći naučnici. I bili su daleko zahtevniji od ovih današnjih profesora. Nas su od detinjstva navikavali na čitanje, sticanje znanja, razumevanje umetnosti. Moj je otac, večna mu slava i hvala, bio veliki stručnjak u oblasti mašingradnje i poznati pronalazač. Posle revolucije je odlučio da ne emigrira, ostao je ovde, poverovao u sovjetsku vlast. Vodio je katedru na jednom fakultetu. I ja sam krenula njegovim stopama, primljena sam na univerzitet, bavila se fizikom. Vidiš, želela sam da postanem druga Sofija Kovalevska. Pa i moj otac je maštao o tome, nisu mi tek tako nadenuli ime Sofija, po njoj su me nazvali. Mi smo stara plemićka porodica, pre revolucije sam imala guvernantu, Nemicu, ona se sa mnom bavila muzikom, slikarstvom, čak me učila i da pišem poeziju. Međutim, kad su mi muža proglasili neprijateljem naroda, podsetiše me i na moje plemićko poreklo. I da ne bi te nesreće trideset pete godine, ja bih, ko zna, postala akademik ili profesor. Bila sam nadarena, Serjoženjka, izrazito nadarena, perspektivna. Ali eto, nije se dalo...

Serjoža je gledao razrogačenih očiju. Ovaj drevni bakutaner - i plemićko poreklo, muzika, slikarstvo, guvernanta, univerzitet, fizika? Da li je takvo šta moguće? Pa dobro, sad mu je bar jasno odakle joj tolika znanja. Ko bi to očekivao od ove bakice-maslačka!

I tako su, vremenom, razdražljivost i ozlojeđenost nestali ustupivši prostor poštovanju i nevoljnom divljenju.

GLAVA 3

Svi su već nekako navikli da smatraju kako je klima u Moskvi nešto blaža i toplija nego u Peterburgu. I zbilja - skoro uvek je tako, pa ni ova godina nije bila izuzetak. Ukoliko, naravno, zanemarimo činjenicu da je ove godine

u Peterburgu decembar bio isto toliko topao kao i u Moskvi. Odnosno, u Moskvi je temperatura konstantno bila za stepen do dva viša od one u severnoj prestonici, ali je i tamo i ovde bila iznad nule, što je sasvim neuobičajeno za sredinu decembra.

I dok se islednica Tatjana Obrazcova, stisnuvši zube, prihvatila rešavanja odavno zapuštenih krivičnih predmeta, koji su u međuvremenu postali već skoro beznadežni slučajevi kako bi izvojevala svoju slobodu, njen muž, bivši potpukovnik milicije Vladimir Stasov, leteo je Moskvom kao na krilima i radosno obaveštavao sve prijatelje o tome da je ipak uspeo da nagovori Tañjušku da se preseli kod njega i da je to sad već samo pitanje nedelja, ako ne i dana.

Nastja Kamenska je bila među prvima kojima je Stasov saopštio radosnu vest. Zbog tako izuzetnih okolnosti, odvezao se kasno uveče do Petrovke da bi odbacio Nastju do kuće. Nastja je sa zahvalnošću prihvatila predlog - ona se panično plašila vožnje u gradskom saobraćaju, a pogotovo kasnog pešačenja gradom po mrklom mraku. Stasov je imao dobar auto, sa mekanim, udobnim sedištima, dobrim grejanjem i dovoljno prostran, tako da se Nastja, čim se smestila, zadovoljno opustila i zatvorila oči.

- Joj, Vladice, što je dobro! Bar se jednom u pola godine vraćam kući k'o čovek.

- Uzgred, čoveče, šta radiš tako kasno na radnom mestu? Opet imate posla sa leševima visokog ranga?

- Ma - Nastja je odmahнула rukom, izvadila cigaretu i zapalila - mi stalno imamo takav izbor leševa da je polovina - visokoga ranga, a druga polovina - opet nekakvih koje ni bih definisala kao „obične”. Jedni razneti, drugi, pak, upucani. A povremeno nailazim i na takve, da bih najradije sve ostavila i samo se njima bavila. Al' ne daju.

- Stoka bezrepa - složi se Stasov, potvrdno klimnuvši glavom. - Ne daju čoveku da radi ono što ga zanima.

- Naravno da su stoka - nasmeja se Nastja. - Evo već mesec dana mi „visi” jedno ubistvo, sa takvim bih se zadovoljstvom bacila na njegovo rasvetljavanje. Samo - ništa od toga, taj slučaj nije pod „posebnim nadzorom”, u njemu nikakvih „interesantnih” leševa nema, tako da moram kradom da odvajam vreme ne bih li se i njime pozabavila.

- O kakvom se ubistvu radi? Ispričaj, ima do tvoje kuće još dugo da se vozi.

- Vladice, koje godine si ti došao u službu?

- Sedamdeset pete.

- Dakle, i ti si došao posle cele ove priče. Svojevremeno je u Lenjingradu živeo jedan veliki trgovac devizama i pravi monarh u trgovini ribom i kavijarom - Sergej Bahmetjev. Uhapšen je sedamdeset treće, osuđen, i posle godinu dana streljan. Žena se ubrzo, praktično odmah nakon što joj je muž pogubljen, ponovo udala, promenila prezime i sebi i sinu, preselila se kod novog muža u Moskvu i dvadeset i kusur godina sasvim lepo i mirno živela. I odjednom, pre mesec dana, iz čista mira, njenog muža nalaze u njegovom vlastitom stanu, ubijenog.

- A šta je tebi zanimljivo u celoj toj stvari? - Stasov je bio u nedoumici. - Ubistvo k'o i svako drugo. Ili mi ipak nisi sve ispričala?

- Što se samog ubistva tiče - to bi bilo skoro sve. U tom slučaju nemamo mnogo detalja. Supružnici Škarbulj su živeli mirnim životom sa sinom Jelene Škarbulj iz prvog braka. Sin je već odrastao, rođen je sedamdeset i druge, dakle, sad ima dvadeset i četiri godine. U vreme izvršenja zločina nije bio kod kuće, slavio je nešto sa svojom devojkom, obeležavali su neki lični datum, da l' dan kad su se upoznali, da l' godišnjicu zabavljanja - nešto u tom stilu. Vratio se kući ujutro narednog dana i zatekao „radostan” prizor - dva leša u lokvi krvi. Pri tome svi susedi, kao po dogovoru, tvrde da su videli jednog mladog čoveka napetog, čak uplašenog izraza lica, kako se penje na sprat na kojem su stanovali Škarbulji i kako posle izvesnog, ne dugog vremena, silazi dole i izlazi iz njihovog

ulaza. Primetili su i da pomalo čudno hoda. A sad evo i šta imamo o žrtvama. Jelena je jedna prilično mlada dama, ima svega četrdeset i pet, poslednjih osam godina nije nigde radila, izigravala je pravu gostoljubivu domaćicu, pre toga je bila sekretarica - kuckala je na mašini u nekoj državnoj ustanovi. Naime, ona se svojevremeno veoma mlada udala, sa svega devetnaest godina, za milionera Bahmetjeva, tako da nije stekla nikakvo obrazovanje. Šta će joj obrazovanje, kad muž ima tolike pare? Onda je došlo i dete, tek tad joj nije bilo do učenja. Ukratko - mirna tiha žena, koja nikad nije bila zatečena u nekoj nedoličnoj situaciji. Ni njen muž, Jurij Škarbulj, ~~takođe~~ nije imao nikakve veze sa nekim biznisom, bio je stomatolog. Naravno, privatnom praksom se bavio i onda dok je to još bilo zabranjeno, ali stvar nikad nije stigla do tužilaštva. Doktor Škarbulj je umeo umereno da zarađuje i nikada nije bio alav. Međutim, svih dvadeset godina su supružnici bili vrlo lepo situirani. Nisu se razmetali do te mere da bi to moglo okolini da zapara oči, te da izazove zlobu i neodoljivu želju da se što-šta došapne muriji, ali nisu se ničega ni odricali. Dakako, u razumnim granicama.

- A-ha... - nadoveza se Stasov. - I ti sad hoćeš da me pitaš od kojih para su oni tako lagodno živeli dve decenije?

- Ne, Vlado, neću da te pitam, hoću da čujem tvoj odgovor i da ga uporedim sa odgovorom koji sam ja smislila u svojoj glavi.

- Opet eksperimentišeš? Ne znam samo čiju glupost sada meriš - svoju ili moju?

- Tvoju, svakako, ne. Ti si naša pamet i iskustvo, ponos i dika, što je svima poznato.

- Ma da, naravno, samo se ti uvlači. Mislim da su živeli od novca streljanog mužića Bahmetjeva. U toku istrage je, očigledno, pronađen i oduzet samo manji deo imovine, a ostatak se negde „zaturio”, te je preteklo udovici.

- I ja tako mislim. Ispada da nisam gluplja od tebe, Vladice, što me iskreno veseli. Da li ti je sad jasno zašto me interesuje slučaj ubistva bračnog para Škarbulj?

Nikada se nisu bavili nikakvim biznisom, dakle ne radi se o rešavanju „nesporazuma”, ni novih ni starih. Što se tiče ljubomore - i to sam proveravala, nema šanse. Retko skladna i čvrsta bračna veza. Uzgred, oni su bili i naočito par, bili su lepi i Jelena i njen muž. Tako su mi sad ostale samo dve radne verzije: pljačka i naplata starih računa.

- Koja ti se čini zanimljivijom?

- Jao, Vlado, obe su mi verzije jednako interesantne, u svakom slučaju - jedna drugu zavređuju. I tebi i meni je jasno da novac, koji je Sergej Bahmetjev sakrio prilikom konfiskacije, zasigurno nije pripadao lično njemu. Ili bar ne celokupan iznos. Uostalom, ti tu mafijašku kuhinju poznaješ bolje od mene. Tamo uvek ima nekih komplikovanih uzajamnih računica, zajedničkih „kazana” i sličnih stvari. Jednom reči, očigledno je da su se našli i drugi pretendenti koji su bez griže savesti smatrali da polažu pravo na novac i dragocenosti koje je isto tako mime savesti Jelena Bahmetjeva-Škarbulj uzela za sebe. Drugo je pitanje - zašto su oni tako dugo čekali da obznane svoja prava.

- Uf, pa to je bar jasno - oglasi se Stasov. - U onom trenutku, imam u vidu tih nekoliko godina posle pogubljenja Bahmetjeva, nisu smeli da talasaju. Bilo je uhapšeno, po svoj prilici, svega nekoliko ljudi iz ogromne organizovane grupe, a ostali su se privremeno primirili kako ne bi skretali pažnju na sebe. Oluja je protutnjala - i, hvala bogu, nije ih ozbiljno zakačila, samo je odnela šešir s glave. Tim pre, što i udovica Bahmetjeva nije mogla odmah da počne da troši te pare, i ona je, ako je bila razumna gospođa, takođe morala odlučiti da neko vreme popričeka. U suprotnom, miliciji bi odmah bilo jasno - žena streljanog dilera deviza se razbacuje novcima na sve strane, dakle, nije sve konfiskovano, ima još. Onda je prošlo izvesno vreme, udova se sabrala, okuražila i posegla ručicom za parama, u početku bojažljivo i pažljivo, kako pretendenti ne bi štogod posumnjali. Osim toga, oni su mogli biti i pohapšeni, zar ne? I tako je odložen

trenutak toliko željene deobe.

- Slažem se - Nastja klimnu glavom. - Doduše, svi koji su bili osuđeni krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih, već su odavno na slobodi. Postavlja se pitanje - zašto sada, zašto ne pre, odmah posle izlaska iz zatvora? Ja mislim da ovde imamo jednu dodatnu i naknadnu okolnost. Vidiš, ima različitih vrsta emocija - neke nas drže dugo, a druge traju jedva jedan dan. Ako ti neko oduzme „kolač“ koji si pošteno ili tobože pošteno zaradio, tebi bude užasno krivo i imaš jaku želju da to povratiš. Sad i odmah. Po bilo koju cenu. Ali se posle godinu dana već ne bi tukao zbog tog kolača, a*posle pet godina bi na njega načisto zaboravio. Za tih pet godina si već zaradio i dobio mnoštvo drugih kolača i nećeš proždirati sopstvenu džigericu zbog onog jednog, koji ti nekad davno uzeše. Zar nije tako?

- Pa, u principu, liči.

- E sad, ako ne uspeš da zaradiš i nađeš se u situaciji da su ti pare neophodne, i to za tebe postane pitanje života i smrti, pitanje opstanka, onda ćeš se, svakako, setiti onog otetog zalogaja, ma, držaćeš ga u glavi dvadeset i pet sati dnevno. Eh, da su mi sad one pare... Eh, da me onda ne prevariše... Eh, da su mi onomad platili... Ne bih sad bio u ovim govnama... I sve u tom smislu. I u zavisnosti od konkretne situacije i karaktera konkretne ličnosti, kao posledicu takvih razmišljanja, dobili bismo leš ili leševe onih, koje taj čovek krivi za nepravednu podelu plena. U slučaju da od krivaca ima šta da se uzme, ubistvom i pljačkom koja sledi prestupnik rešava svoje finansijske probleme. Ukoliko nema šta da se uzme, onda zločinac makar daje oduška svojoj mržnji i srdžbi ubijajući one, koje smatra krivima za sve nedaće koje su ga snašle.

Naravno, ako su komšije videle ubicu, a ne tek nervoznog i napetog mladog čoveka koji se slučajno obreo u njihovoj zgradi, možemo govoriti o iznajmljivanju neiskusnog plaćenog ubice, jer ljudi koji imaju neposredne veze sa bogatstvom Bahmetjeva ne mogu, po prirodi stvari,

biti mlađih godina. Sa velikim zadovoljstvom bih pročeprkala po biografijama onih koji su na ovaj ili onaj način povezani sa slučajem Bahmetjeva, rado bih pratila njihove životne puteve i proverila da se nije neko od njih u odgovarajućem trenutku zatekao u kriznoj situaciji. A najlepše od svega bilo bi pronaći one, koji su pre svega mesec i po dana bili u velikoj finansijskoj stisci, a danas već nemaju nikakvih-problema. Samo, ko će mi dati da se bavim arheologijom? Niko, ni u snu.

- To je tačno - potvrdi Stasov - stoga ni ne sanjaj. Ali verzija ti je stvarno krajnje zanimljiva, i sam bih sa zadovoljstvom na njoj poradio. Evo nas, drugarice, stigli smo. Da te ispratim do lifta?

Nastja je otvorila vrata koja i bojažljivo pogledala naokolo. Pored susednog ulaza su ćoškarili mladi ljudi sumnjivog izgleda koji su, sudeći po glasovima, bili pod jakim gasom i veoma agresivni. Iste takve pijane zadribande su se mogle sresti ne samo napolju, već i na stepeništu, gde bi obično zauzimali prostor između spratova.

- Bolje do stana - zamolila ga je - ako ti nije teško.

Uđoše u lift. Nastja nije stigla ni da stavi ključ u bravu, kad se vrata stana širom otvoriše. Na pragu je stajao njen muž Aleksej Čistjakov u smokingu, na snežno beloj košulji je veselo lepršala leptir kravata.

- U, je... - Stasov je bio krajnje zapanjen. - Šta je to, profesore? Kud ćeš tako uparađen?

- Samo što sam stigao.

Čistjakov se malo povukao kako bi Nastja i Stasov mogli da prođu.

- Uđite. Uvek sam se strašno ljutio na Asku što ne želi da ide sa mnom na bankete i slične proslave. Danas sam je potpuno razumeo.

- Je l' bilo toliko grozno? - saosećajno ga je upitala Nastja.

- Grozno nije prava reč. Znaš, još se nikad nisam tako namučio kao danas. U odelu sam se uvek normalno

osećao, jeo-pio sa zadovoljstvom, plesao, mestimično udvarao. Samo, izgleda da je smoking po mene smrtonosan. A nisam imao kud, na pozivnici je lepo pisalo „black tie”, nema izvlačenja, bilo bi nepristojno pojaviti se bez smokinga.

- A ti ubuduće nemoj ni da ideš - firknula je Nastja. - Ugledaj se na mene. Eto, ja nigde ne idem i sjajno se osećam. Ljošenjka, a da nam pristaviš čaj?

- Stvarno, Ljoša, što bi morao da odlaziš na takva okupljanja? - podrža je Stasov. - Zašto da mučiš sebe?

- Da ne idem? Lako je vama da pričate, vi ste „nezavisna momčad”.

* * *

Čistjakov ode do kuhinje da pristavi čajnik i poče glasnije da govori kako ne bi prekidao tiradu:

- Naša domaća nauka se danas razvija u znatnoj meri zahvaljujući različitim pokroviteljima i sponzorskim programima. Zato mora da se odlazi na okupljanja, kao što je bilo i ovo današnje, ne bismo li se upoznavali sa bogatim ili uticajnim ljudima koje onda treba šarmirati i ubeđivati kako je ruska tehnokratija u očajnoj materijalnoj situaciji iz koje se može izvući isključivo uz pomoć velikodušnih donacija. Ja sam vam, dragi moji, u ruskoj matematici postao nešto poput „svadbenog generala”. Kad vide mene, mnogo lakše daju pare, zato me ovi moji i mole da obilazim sve te prijeme i okupljanja na kojima se pojavljuju političari.

Da, ime profesora Čistjakova, člana niza svetskih akademija nauka, koji je razradio vlastitu naučnu školu i koji uživa svetski ugled - zaista otvara novčanike. Nastji je to bilo jasno. I zbog toga ga je molila samo jedno - da ne traži od nje da mu pravi društvo u takvim prilikama. Galama, gužva, zagušljivost, pa još u kombinaciji sa uskim cipelama i opštom skockanošću, činili su joj takvu vrstu provoda nepodnošljivom. Osim toga, ta su joj okupljanja bila naprosto dosadna.

- Dobro, profesore, predajem ti suprugu prema zapisniku - dve ruke, dve noge, tri glave i jedna velika torba. Ja

žurim - izjavi Stasov, pruži ruku Alekseju, cmoknu Nastju u nos i otrča.

Nastja se smestila u kuhinji i strpljivo čekala da voda u čajniku provri. Aleksej je u sobi skidao svoje paradno odelo. Pomislila je da, pošto je on bio na prijemu, u kući verovatno nema ništa za večeru i da se uzalud nadala ukusnom toplom obroku. Moraće da se zadovolji suvom hranom. Poče da razmišlja od čega bi mogla da napravi sendvič i nije mogla da se seti imaju li još sira ili šunke, ili su juče sve pojeli. Naravno, nije bilo niti govora o tome da se digne, otvori frižider i pogleda šta ima u njemu.

- Ljoša - doviknula mu je - je l' ima u kući nešto za na leba?

- Šta će ti?

- Gladna sam. Mislila sam da napravim sendvič uz čaj.

Ljoša je ušao na trenutak u kuhinju i zabrinuto pogledao ženu.

- Zašto nećeš krmenadle s karfiolom? To si uvek volela.

- Zar imamo?

Čistjakov je ćutke prišao frižideru, izvadio šerpu i tiganj i bučno ih spustio na šporet.

- Tvoja lenjost prevazilazi sve granice razumnog - reče joj ljutito. - Dobro, u redu, mrzi te da spremaš i podgrevaš, ali zar ne možeš ni da zaviriš u frižider?

- Izvini, zlato moje, - mrmrljala je Nastja postišeno - mislila sam da zbog ovog banketa nisi ništa spremao, da nisi imao vremena.

- A ti bi sigurno, da si stigla pre mene, sedela na stolici i maštala o grandioznoj gozbi sve pokušavajući da se setiš ima li u kući nečega od čega bi se dao napraviti jedan obični sendvič. Aska, uopšte mi nije jasno kako ja to trpim ovolike godine.

- Rekla sam - izvini. I samo da znaš, Stasov ima veliku srećnu novost. - Pokušala je da skrene razgovor sa sopstvenih nedostataka.

- Kakvu? — Ljoša se živo zainteresovao.

Stajao je pored šporeta u potkošulji i gaćama i slagao

krmenadle sa barenim karfiolom na tiganj. Izgledao je istovremeno i smešno i egzotično - užasno visok, mršav, pogrbljen, raščupane riđe kose koja je štrčala na sve strane. Čistjakov je u tom trenutku strašno podsećao na lik iz nekog crtaća, samo Nastja nije mogla da se seti kog.

- Tatjana je pristala da pređe u Moskvu.

- Je li?

Ljoša je ostavio tiganj i bacio na ženu pogled u kojem nije bilo tragova razumevanja.

- I gde je tu radost?

- Pa šta ti je, Ljoška - ljutnu se Nastja. - Tanjuška je njegova voljena žena. Kako „gde je tu radošt“? Pa on se raduje njenom dolasku u Moskvu i njihovom zajedničkom životu koji toliko dugo priželjkuje.

- A što nije ranije prešla? Ako me pamćenje ne vara, oni su već više od godinu dana u braku.

- Nije htela. A Stasov je sve vreme nagovarao i najzad je uspeo. Šta je tebi, Ljoša? Čime si ti nezadovoljan? Šta ti se ne sviđa u celoj stvari?

- Ne dopada mi se taj tvoj entuzijazam. Tatjana je celog života i radila i živela u Peterburgu, tamo joj je otac, rođaci, prijatelji, kolege. Savršeno je jasno zbog čega nije htela da se seli odande. Gde to piše da treba sve da ostavi zarad Stasova? Je li ona to odlučila da promeni svoj život iz korena, a usput i vrstu zanimanja?

- Nemam takav utisak. Stasov mi reče da prelazi u odeljenje za istrage na istu dužnost koju je imala i tamo.

- Ona je, dakle, dobrovoljno odlučila da žrtvuje karijeru. Jasno je da neće moći odmah da postane dobar islednik i u Moskvi, njoj je ovde sve strano, oko nje su strani ljudi, nepoznate intrige u koje će se stalno zapetljivati, a onda će gubiti i vreme i živce kako bi se iz njih ispetljala. U profesionalnom pogledu će automatski nazadovati bar za par stepenika i pitanje je koliko će joj godina trebati da to nadoknadi. I zbog čega sve to? Zbog Stasova? Asjenka, on je meni izuzetno drag čovek, ali mi se ne dopada kad muškarac pokušava da nametne ženi

sopstvenu predstavu o tome kako treba da izgleda i kako da se organizuje svakodnevni život. Stoga, uz svu svoju ljubav koju gajim prema našem prijatelju Stasovu, smatram da greši terajući Tatjanu da se seli. Zar je njoj loše u Peterburgu? I zar će joj biti bolje ovde, gde nikog ne zna? Kad već on toliko pati bez nje i želi da je vidi svaki dan, neka lepo pokupi svoje stvari i ode da živi na obalama Neve. Ukoliko ne može da živi bez nje, neka on snosi sve tegobe vezane za odvajanje od kćerke, majke, prijatelja, rođene kuće i zanimljivog posla. On, ne ona, razumeš? Ne smeju se sopstveni problemi rešavati na račun drugih ljudi.

Nastja je potišteno ćutala. Ljoša i jeste i nije u pravu. Pitanje je koliko bi njoj odgovaralo ako bi on pokušao da je privoli da pređe kod njega u Zukovski i da odande mora da ide svaki dan na Petrovku. Da joj priređuje scene zbog toga što nemaju dece, što se ona ne bavi kućom. Ne, njoj se to nikako ne bi dopalo, ali se Ljoša nikad ne bi tako ni ponašao. On se, baš kao i ona, pridržavao precizno formulisano principa - ne pokušavaj da menjaš ljude i da ih činiš onakvima kakvi bi se tebi dopali; ili ih prihvataj onakvima kakvi uistinu jesu i voli ih kao takve, ili ih, naprosto, nemoj voleti, niko te ne tera. Hoćeš li nekog čoveka voleti ili nećeš - to je tvoja stvar i pitanje tvog izbora, ne pokušavaj da ga olakšaš na tuđ račun.

Nastja se u potpunosti slagala sa takvom postavkom. Međutim, taj princip, koji su prihvatili ona i njen muž, nije morao da važi za Stasova i Tatjanu. Oni su drugačiji i imaju svoja pravila i sopstvene principe. Stasov smatra da je sasvim u redu što on insistira na Tatjaninom preseljenju. Ljoška tako nešto ne bi nikada pokušao, ali on je - Čistjakov. A Stasov je - Stasov. I ne treba od njega očekivati da svi njegovi postupci odgovaraju tvojim ličnim standardima.

- Ne ljuti se, Ljoša - reče Nastja pomirljivim tonom.

- Ti možda i osuđuješ Vladika, ali on se tako iskreno raduje da je nemoguće ne podeliti tu radost sa njim. I

obuci nešto, molim te, smrznućeš se.
Aleksej se, međutim, uopšte nije ljutio.

* * *

Ubistvo Jelene Škarbulj i njenog muža je po svim vidljivim karakteristikama ličilo na zločin počinjen iz koristoljublja u cilju pljačke. Ekipa koja je stigla na mesto zločina zatekla je u stanu opšti nered. Razbacane stvari po podu na sve strane, ormani širom otvoreni, ugrađeni zidni sef takode otvoren. Na nesreću, niko nije mogao da kaže šta je od dragocenosti izneto iz stana. * * *

Glavni izvor informacija je, prirodno, bio sin Jelene Škarbulj, Vitalij.

- Ja ne znam šta se nalazilo u sefu - rekao je. - Otac mi nije dozvoljavao da ga otvaram. Uostalom - sef se nalazio u njihovoj spavaćoj sobi.

- Dobro, vi niste mogli tačno da znate šta se tamo nalazi, ali možete li makar da pretpostavite? Šta je čuvano u sefu? Novac? Dragocenosti? Nakit?

Islednik Gmirja je bio strpljiv i nije nikud žurio. On, za razliku od mnogih kolega, nije voleo da mu ljudi mesecima sede u istražnom zatvoru, u takvim slučajevima se trudio da što brže privede kraju svoj deo posla. Međutim, ukoliko niko nije pritvoren i čak nije bilo ni osumnjičenih, mogao je da radi bez velike žurbe. Ne mora uvek da se startuje uz škripu guma.

- Časna reč, ne znam. Ali ne bih rekao da je tamo bio novac. Mama i tata su se uvek jako plašili požara ili krađe tako da su, otkad znam za sebe, pare držali na štednoj knjižici.

To je ličilo na istinu. Prilikom pretresa stana pronađeno je više štednih knjižica sa različitim ulozima koji su, zajedno uzev, činili solidnu sumu.

- A nakit od plemenitog metala? Da li se on mogao nalaziti u sefu?

- Ne znam. Kakav nakit? Mama je imala običaj da nosi sav nakit koji je posedovala. Ona je volela da ima zlato na sebi. Nikakav drugi nakit ili ukrase nisam video kod nje.

To što je „mama nosila” stajalo je, prema Vitalijevim rečima, u spavaćoj sobi na toaletnom stočiću u lepom kovčežiću za nakit. Sve je to nestalo i, opet prema rečima Vitalija, vrlo precizno navedeno u zapisniku. Obavljeni su, dakako, razgovori i sa poznanicima koji su navraćali u kuću Škarbuljevih, tako da su u popis nestalih stvari biie unete i neke dopune, kao i precizniji opisi. Naravno da nije realno očekivati od dvadesetčetvorogodišnjeg mladića da se sa velikom preciznošću seti koliko je latica bilo na brošu u obliku cveta ili koliko dragog kamenja na prstenu, kao ni da zna koji je model širokog zlatnog lanca Jelena nosila oko vrata - Kartije ili Šanel.

Prirodno, najjednostavnije je bilo odmah osumnjičiti Vitalija Škarbulja. Dodijao mu život pod roditeljskim nadzorom, treba da ih se reši i da živi lepo sam (ili već s kim mu se prohte) u prostranom četvorosobnom stanu i da krcka mamine i tatine parice. Na takve slučajeve su nailazili u praksi, premda ne često. Ta se verzija, međutim, skoro odmah ispostavila problematičnom. Kao prvo, Vitaliju su u svemu udovoljavali, Jelena i Jurij su mu davali onoliko novca, koliko je sam tražio. Kao drugo, razgovori vođeni sa Vitalijevim prijateljima su pokazali da je on, i kad bi tražio novac, tražio malo i retko. On je bio sasvim lepo situiran mladić, završio je studije ekonomije i finansija i radio u jednoj od moskovskih banaka. Ne, nije dostigao zvezdane visine, ali je bio disciplinovan, uravnotežen, sa dobrim izgledima što se karijere tiče, uz, dakako, stalno povećanje kvalifikacija. On nije imao manire svojstvene nekim ruskim novobogatašima i nije žudeo za košuljama od preko sto dolara, naravno, od Diora. Svakako, kao i svi mladi njegove generacije, želeo je da vozi ferari, ali se ipak sasvim lepo zadovoljavao

žigulijem, ostavivši ferari za budućnost, kao neku želju čijem ostvarenju treba težiti. Ako je trebalo da obavi neki telefonski razgovor dok je bio u kolima, zaustavljao se i zvao iz govornice i nije nikad ocu čak ni nagovestio kako bi, eto, bilo lepo imati mobilni.

Niko nije izrazio sumnju u Vitalijevu ljubav prema roditeljima i niko se nije usudio da tvrdi kako mu je život sa njima teško padao. Oni su bili zdrava i složna porodica, mesta je u stanu bilo više nego dovoljno, tako da nisu mogli jedni drugima da smetaju. Osim toga, prema tvrdnjama porodičnih prijatelja, supružnici Škarbulj su ne jednom predlagali sinu da zamene njihov *veliki stan za dva manja, kako bi on mogao da se odvoji, ali je mladić kategorički odbacivao takvu ideju tvrdeći da mu je sa roditeljima sasvim dobro i da nema nikakve potrebe za razdvajanjem. Kad dođe vreme za ženidbu, onda možda i može da se razmišlja ... Međutim, i po pitanju porodice i braka Vitalij Škarbulj je imao krajnje razumne rezone - nije pokazivao ni najmanju nameru da probleme nezaposlene žene i malog deteta kači ocu i majci na vrat. Smatrao je da treba da postane svoj čovek kako bi mogao sam da izdržava porodicu, tako da nije nameravao da se ženi pre tridesete. Sa tom činjenicom bi odmah upoznao sve devojke sa kojima je izlazio, kako ne bi gajile uzaludne nade ukoliko nisu spremne toliko da čekaju.

Osim toga (a to je za islednika Gmirju bio odlučujući argument za skidanje sumnje sa sina ubijenih), Vitalij Škarbulj nije imao dugove, nije bio sklon porocima kocke, što znači da nije bio u situaciji da mu hitno treba novac, i to stečen na tako užasavajući, gnusan način. Da bi neko ubio vlastite roditelje bez posebno jakih razloga koji bi ga prinudili na takav postupak, već onako, iz čista mira - taj neko mora da je bez mrve ljudskog u sebi. Ne, Vitalij očigledno nije bio sposoban na takav čin.

Baveći se rasvetljavanjem ubistva bračnog para Škarbulj, Nastja Kamenska se setila jednog, na prvi pogled čudnog ubistva, počinjenog pre nešto manje od godinu

dana. Devojka, narkomanka, ubila je oca i majku i taj postupak sasvim mimo obrazložila „činjenicom” da joj nisu davali dovoljno slobode i da su joj, naprosto, dosadili samim svojim prisustvom. Samo, ona je bila prava ovisnica koja je, praktično, prebivala u nekoj vrsti stalnog transa. A Vitalij... Savršeno normalan momak. Uzgred, ne samo da nije drogu omirisao, nego ni ne pije, pa čak ni ne puši.

I, konačno, nađeni su i tragovi. Tragovi strane osobe u stanu. Sasvim je moguće da su to bili tragovi upravo onog mladića kojeg su susedi videli baš u vreme kada je, prema rezultatima sprovedene medicinske ekspertize, nastupila smrt Jelene Škarbulj i njenog muža. Drugim rečima - uveče, oko deset sati, šestog novembra.

Ko je taj mladić? Gde da ga traži? Kakve on veze ima sa porodicom Škarbulj? A ako takva veza ne postoji, ko ga je unajmio?

Pitanja, pitanja... Nastja Kamenska bi sa zadovoljstvom sve svoje vreme posvetila traženju odgovora na ta pitanja, ali je vreme, zapravo, ono čega je najmanje imala. Bilo je još drugih ubistava, drugih žrtava i drugih zločinaca, koji su zahtevali više pažnje nego ubistvo stomatologa i njegove žene-domaćice.

* * *

I opet isti san. Sanjao ga je skoro svake noći i budio se obliven ledenim znojem i sa krikom negde duboko u grlu. Ogromne lokve krvi, preciznije, ne lokve, već mora, samo plitka, i on iz nekog razloga hoda tim morima, da l' tražeći šta, da l' izvršavajući neki zadatak. On ne želi da gaca po krvi do gležnjeva, on bi da izađe na obalu i hoda po travi, pa ipak i dalje gazi i gazi kroz tu krv, jer tako mora. Samo što nikako ne može da se seti šta to mora da učini, zašto gazi po tim morima krvi.

Najstrašnije je što se san, zatim, svaki put razvija drugačije. Krv iz jedne od lokvi počinje da peni i da se

izdiže, kako bi docnije poprimila obrise glave. Samo glave, bez tela i vrata. Krv polako kaplje sa glave i konačno izranja jezovito mrtvo lice. On nikada ne zna unapred čije će to lice biti. Ponekad su to lica njegovih poznanica i prijateljica, ponekad - dečaka sa kojima je išao u školu, dešavalo se čak da to budu i lica nastavnika koje je mrzeo u detinjstvu, pa i starih komšija. Pokatkad bi se pojavilo lice majke ili oca. Ponekad - zbrčkano staračko lice sa usnama, upalim u bezuba usta i sa smešnim okruglim naočarima na nosu. Tog staračkog lika se najviše plašio. I svaki put kad bi krvava lokva počinjala da peni i ključa dižući se uvis, on bi, obuzet užasom, neprestažno ponavljao u sebi:

- Samo da ne bude ona! Samo da ne bude ona! Neka bude ko god, samo ne ona!

Ti trenuci iščekivanja su bili najstrašniji deo njegovih košmara.

* * *

Svi pokušaji pronalaženja tajanstvene Zoje Nikolajevne Goldić su za sada ostajali bez rezultata, ali je Tatjana Obrazcova osećala da tu nije bitna njena ličnost, već sama činjenica njenog postojanja, pojavljivanja i nestanka. Ako bi neko ponudio Tatjani da joj objasni tu činjenicu, ali da je, za uzvrat, liši mogućnosti da sazna ko je, uopšte, ta Goldić i zašto poseduje falsifikovane lične isprave, islednica Obrazcova bi istog trena pristala.

Naredno saslušanje osumnjičenog Surikova je odlučila da održi ved sutradan posle prvog. To je, takođe, spadalo u arsenal stare dobre oprobane taktike - nedelju i po do dve dovoditi čoveka iz ćelije na saslušanje svakoga dana u isto vreme, a zatim „zaboraviti” na njega. Zna da bude veoma efikasno.

Surikov je sedeo preko puta nje sa istim onim drskim poluosmehom na usnama.

- Pa, 'bar dan, Tatjana Grigorjevna, a ja se taman

spremio da se upoznam sa još jednim islednikom. Čak mi je, negde u dubini duše, bilo i krivo.

- Zašto? - upitala je Tatjana, glasom apsolutno lišenim bilo kakvih emocija, brzo popunjavajući formular zapisnika sa saslušanja.

- Pa, vi ste dobri. Dali ste mi cigaretu. I, osim toga, lepi ste, prijatno vas je gledati.

- Osumnjičeni Surikove, ukoliko nemate razvijen osećaj za distancu, biću prinuđena da vas stalno podsećam gde vam je mesto, da se ne zaboravljate. Teško da će vam se u tom slučaju naš razgovor činiti ugodnim. Dakle, mogu li da vam se obraćam kao Sergeju Leonidoviču ili ćete me primorati da vas oslovljavam sa - osumnjičeni?

Da li joj se tek učinilo, ili se onaj poluosmeh na njegovom licu malo ugasio? Sasvim malčice, za nijansu. I ponovo zasjao u svoj raskošnoj lepoti.

- Dobro, de, oprostite, preterao sam. Pa, o čemu ćemo danas da razgovaramo?

- O Zoji Nikolajevnoj.

- A ko je dotična?

- To bih, Sergeje Leonidoviču, ja želela od vas da saznam. Ko je Zoja Nikolajevna Goldič?

- A, ta... Ma neka poznanica moje gazdarice. Mi se, zapravo, baš ni ne poznajemo.

- Kako izgleda?

- Je l' Zoja? Pa, onako krupna, negde oko četrdeset pete, biće, naočita. Jednom reči - ima je.

- Boja kose?

- Boja? Ma, ova, kako beše... Smeđa.

- A frizura?

- Šta - frizura?

- Kakvu frizuru ima?

- Kako kakvu... Običnu.

- Sergeje Leonidoviču, običnu frizuru mogu da nose samo muškarci, mada je i to diskutabilno. Zenske, pak, frizure, imaju suviše različitih varijanti i oblika da bismo

ih mogli opisati kao obične. Dakle, kakvu je frizuru imala Goldić?

- Kratku. Bila je kratko ošišana. Kao vi, upravo tako kao i vi.

- Ja nisam ošišana kratko, imam dugu kosu skupljenu pozadi u punđu. Kad je zaglađena, deluje kao kratka kosa. Razmislite, Sergeje Leonidoviču, da li je Goldić imala kratko ošišanu kosu ili ju je češljala u zaglađenu punđu?

- Pa rekoh vam - imala je istu frizuru kao vi.

- Jasno. A glas?

- Prodoran. * * *

- Visok, nizak?

- Nizak. Zapravo, ne, nekako srednji.

Tatjana je Surikovu postavila još mnoštvo pitanja, od kojih su neka bila bitna za istragu, dok je cilj drugih bio da mu skrenu pažnju i smanje koncentraciju kako bi ga uhvatila u stupicu. Zatim mu je pružila zapisnik.

- Pažljivo pročitajte i potpišite svaku stranicu. Ukoliko nešto nije tačno zabeleženo, recite, zajedno ćemo ispraviti - mahinalno je izgovarala, razmišljajući o nečem sasvim drugom.

Na osnovu podataka, unetih iz ličnih isprava u zapisnik i zatim u dosije predmeta, Zoja Nikolajevna Goldić je imala trideset i dve godine. Jasno je da su joj isprave bile krivotvorene, ali se žena, koja deluje kao da ima četrdeset i pet godina, nikako ne bi usudila da pokaže lažne isprave u kojima stoji da ima nekih petnaest godina manje. Ne, ne bi se usudila. Što samo znači da žena, koja se pojavila ovde pred islednikom i koja je, osim lične karte, posedovala još i generalno punomoćje Bahmetjeve, nije uopšte izgledala ovako kako je maločas Surikov opisao.

A šta nam to govori?

* * *

Posle dve godine postao je sasvim drugi čovek. Ali tek

posle isteka tog vremena, ne odmah. I, prirodno, uslove koje mu je Sofija Ilarionovna postavila nije od samog početka smatrao zakonom koji se mora po svaku cenu poštovati.

Čeznuo je za slobodnim životom bez ikakvih ograničenja, obaveza, ustajanja u sedam izjutra. I, premda mu je bilo savršeno jasno da takav život ne bi mogao potrajati jer bi ga ili uhapsili, ili ubili, ili smestili u bolnicu, ipak mu je taj i takav život nedostajao. Sergeju nije bilo jednostavno da sa starom Bahmetjevom vodi razgovore koji su za njega bili odveć složeni i zahtevni. Mladalačka nadmenost mu nije dozvoljavala da otvoreno pokaže sopstveno nerazumevanje mnogih stvari, tako da je bio prinuđen da sluša i značajno klima glavom kao da se slaže. Činilo mu se da se Sofija kupila i da u njemu vidi ravnopravnog i zanimljivog sagovornika. S jedne strane, to, svakako, godi, ali s druge... Eh, da mu je sad da sedne s ekipom, da udare po pivu, da popričaju ni o čemu ne birajući reči i obilato filujuć priču uličnim izrazima. Sa Bahmetjevom se, ko zna zašto, ustručavao da razgovara onako kako je bio naviknut, a ovaj drugačiji stil mu je još uvek teško padao. Nedostatak prakse, valjda.

U jednom trenutku, otprilike oko mesec dana posle izlećenja, Surikov je otkao. Bio je užasno premoren od napetog stanja u kojem se permanentno nalazio u prisustvu svoje gazdarice, postalo mi je neizdrživo dosadno, odustao je od svih nametnutih mu pravila, baš kao i od stana, neopravdano je izostao sa posla i otišao na staro mesto, gde je nekada ćoskario s ekipom. Lako ih je našao i bio je dočekan sa radošću. Krenuše pitanja - kud si nestao, gde si bio... Davno se nisu videli, još od onda od kad je čika Petja netragom nestao sa horizonta i kad je postalo jasno da u skoroj budućnosti nema nade za materijalni boljitak i da Serjoža neće biti u stanju da namiri dug. Odmah su otišli na nečiju gajbu, nagutali se i naduvali, bilo je i besplatnog slatkog praha, a povodom povratka zabludelog ortaka, provod je bio do daske - sa ženskama i

uz treštanje muzike. Surikov se odavno nije osećao tako dobro i lagodno. Niko nije očekivao od njega da pronikne u smisao bilo čega, da napreže vijuge, da se suzdržava. Potpuna sloboda! Večna nirvana!

Posle dva dana se vratiše gazde, te je ekipa morala da se kupi sa gajbe. Sergeju nije čak palo na pamet da se javi starici, da je upozori da neće spavati kod nje. On je u tom trenutku bio ubeđen kako se više nikad neće vratiti. Ma nek se ona nosi sa sve stanom! Baš će on zarad nekog bednog stana da upropaštava sopstveni život. Nije nego. Postavlja mu nekakva pravila, zahteve, i, uopšte, sva je nekakva komplikovana. Ne, nije za njega takav život. Sa ekipom mu je bolje. Oni su jednostavni i svoji do daske.

Proveo je još četiri dana skitajući, noćio gde je stigao, ponekad s ekipom, nekad i sam. Nedelju dana posle napuštanja staričine kuće prvi je put pomislio na nju, kako li je njoj tamo samoj, bez njega. Njemu je bez nje sasvim dobro, odlično, čak, ali njoj... Stara je jako slaba, pa ona i do prodavnice jedva ode. Ko zna zašto, najedanput se prisetio da ga je Sofija Ilarionovna zamolila da oblepi prozore izolir trakom, zima samo što nije, a u sobi je hladno. On joj je obećao, ali ne i uradio. Nameravao je da obavi to za vikend.

Bilo mu je strašno da prizna samom sebi kako mu gazdarica nedostaje. Nikad u životu mu niko nije nedostajao, čak ni majka, alkoholičarka. Odluka o povratku je sazrevala polako i mučno, plašio se staričinog gneva, grdnje, njezinih naravoučenija. U to se pojavio i lik kojem je Sergej ostao dužan one pare, bila je to kap koja je prelila čašu.

Do Sofije se dovukao sav isprebijan, sa raskravljenom usnom i u pocepanoj jakni. Starica nije prozborila ni reč, poslala ga je u kupatilo, zatim ga je, kao i prošli put, smestila u krevet i napojila onim njenim čudotvornim lekovitim travama. Ujutro ga je samo upitala:

- Hoćeš ti na posao, ili šta ćeš?
- Ne znam - oprezno je odgovorio Sergej. - Ako me ne

izbacite iz kuće — hoću.

- A ako te izbacim?

- Onda neću. Kakav posao, kad nemam gde da spavam.

- Idi radi - škrto je odgovorila Bahmetjeva. - Ako te, naravno, nisu izbacili s posla zbog neopravdanog odsustvovanja. Razgovaraćemo večeras.

Nisu ga otpustili. Kakvog uopšte smisla ima otpuštati nosača? Kao da za takav posao ljudi stoje u redu i čekaju. Od plate su mu, prirodno, odbili deo, što se i podrazumevalo, ali su, inače, bili neviđeno srećni što se uopšte vratio. Surikov se nije baš najbolje osećao, ipak se nedelju dana slobodnog života odrazilo na njegovo zdravstveno stanje, ali je izdržao do kraja radnog vremena i bezvoljno krenuo kući očekujući dobro ribanje.

Ribanja kao takvog, međutim, nije bilo. Samo, to je bilo još gore. Sofija mu je ćutke postavila da jede i sela za sto preko puta njega, nalaktivši se.

- Dakle ovako, Serjoženjka, - rekla je skoro nežno. - Postoje stvari koje se smeju činiti samo jednom u životu. Mogu se, dakako, i ne činiti uopšte, samo je to teško. Malo kome polazi za rukom. Svi ih čine. Pitanje je samo - koliko puta. E pa te stvari o kojima ja pričam je i glupo i sramotno raditi dva ili čak tri puta. Jednom je u redu - to je prirodno i oprostivo. Ali ne više. Da li razumeš na šta mislim?

- Za sada ne — promrmljao je punih usta. Obične makarone sa viršlama su mu se činile božanskom hranom.

i Ako čovek pogreši prvi put - on je ili suviše naivan, ili je lakomislen. Ako mu se to ponovi - onda je budala i podlac. Ja sam ti poverovala i - pogrešila sam. Prevario si me. Ali ti praštam. Drugog puta, međutim, neće biti. Ti, naravno, možeš ponovo da me prevariš, samo što ti ja neću oprostiti. I zapamti, Serjoženjka - ja sam i pre tebe nekako živela, nisam propala. Da, meni je teško samoj, i stara sam i slaba, ali živim i snalazim se. Neću bez tebe

propasti. Bolje mi je da živim sama, nego da imam uz sebe lakomislenog i nepouzdanog čoveka. A kako ćeš ti bez mene? Opet da se vucaraš po vlažmm podrumima i ležiš na klupi kad te srce stegne? Razmisli o tome. I ne primoravaj me da se vraćam na ovu temu.

Sergej je samo ćutke jeo i nije znao šta bi joj odgovorio. Kakav je samo kreten ispao, sažalio se nad staricom, brinuo se - kako li je njoj tamo jadnoj, samoj i bespomoćnoj bez njega? A ona, vidi je samo - mogu ja, kao, i bez tebe, sasvim ću se lepo snaći. Pa, molim fino, još i bolje, ionako mu se uopšte i nije ostajalo kod nje, šta će to njemu. Evo, sad će dovršiti večeru i otići.*Žauvek. Neće ona tu njemu... Veštica matora.

Hteo je da dovede sebe u stanje razdražljivosti, ljutnje, ali... - ništa od toga. A Bahmetjeva je, posle kraćeg ćutanja, dodala:

- Dobro je što ne žuriš da odgovoriš. Nikad ne treba odmah odgovarati, dok prvo ne razmisliš. Razmisli o ovom što sam ti rekla, dobro sve odvagaj. Možda je tebi zbilja slađe da živiš onako slobodno. Onda u redu, ja ti se ne namećem, ti si odrastao čovek, sam odluči kako ćeš živeti. Kod mene si proveo, da računamo, oko mesec dana, slobode si se takođe nauživao, prema tome - razmisli, uporedi i odluči kako i gde ti je bolje. Biće onako kako sam odlučiš. A ja do date reči čvrsto držim i neću je menjati - ako skladno proživimo do moje smrti, stan ostavljam tebi.

Ona je rekla šta je imala i otišla u sobu. Surikov je žumo dovršio večeru, oprao sudove i takođe se brzo povukao u svoju sobu. Skinuo se i legao, premda je bilo tek osam sati. Iz susedne sobe su dopirali prigušeni glasovi - Bahmetjeva je uključila televizor, ona je pratila informativne programe, ne jedan, već nekoliko - na različitim kanalima. To je, takođe, bila jedna od onih stvari koje Sergej nije razumeo. Šta će joj to? Gluposti. Starica je još vrlo pasionirano pratila i sve vesti iz crnih hronika, tako da je redovno gledala i „MUP Sankt-Peterburga

saopštava” i „Čovek i zakon”. U tome se Seijoža potpuno solidarisao s njom, tako da su te emisije gledali zajedno. O leševima i obračunima - to je i njega zanimalo. Ali vesti... Koješta.

Umotao se u čebe i okrenuo ka zidu. Još danas će ovde da prenoći, a sutra... Šta - sutra? Gde će da spava?

Odgovor se brzo i jednostavno nametnuo sam od sebe. Kako gde? Pa ovde, naravno. Šta tu ima da se razmišlja? Baba je suvo zlato - ne više, ništa mu ne nameće, stanarinu ne naplaćuje, a još mu i kuva. Slobodan život je, naravno, sjajna stvar, samo, on ga se sit nauživao, od najranijeg detinjstva. Roditeljima nije bilo nimalo stalo do njega, zapravo je od rođenja bio prepušten samom sebi. U jaslice i u vrtić su ga još i vodili, doduše ne svakodnevno - smestili su ga u petodnevni boravak i dovodili kući samo o vikendima, a čim je krenuo u prvi razred - postao je sam svoj gazda. Majka i otac ga nikad nisu pitali ni za domaći ni za ocene, bilo im je savršeno svejedno uči li on uopšte, a kamoli - kako uči. Nisu čak išli ni na roditeljske, tako da nisu ni čuli kako ga nastavnici grde. Celog života je radio šta je hteo. Dosta je bilo, smučilo mu se. U pravu je starica - dobro je kad si nekome poteban i kad je nekom do tebe stalo.

San je neosetno došao. A ujutro je ustao u sedam, umio se, doručkovao i pokucao na vrata Sofijine sobe.

- Sofija Ilarionovna, odoh na posao. Treba li nešto da kupim u povratku?

- Meni ništa - začuo se njen glas iz sobe. - Sebi kupi maslac, pri kraju ti je. Ostalo je još samo za večeras - taman ću da ti ispržim malo šunke.

Surikov je otišao na posao laka srca. Baba Sofija mu je oprostila i izvukao se bez moralističkih predavanja. Hvala Bogu.

GLAVA 4

Nastja se tog decembarskog nedeljnog jutra probudila ranom zorom i iznenađeno počela da osluškuje vlastite misli. Rano ustajanje joj je oduvek teško padalo, naročito ako bi napolju još bilo mračno, a sad joj se oči same širom otvoriše iako je bilo tek petnaest do sedam. Ležala je još nekih desetak minuta i premišljala se - da li da ustane ili da pokuša ponovo da zaspi, kad se odjednom seti da je još juče odlučila da se nađe sa Zatočnim. Zato se, zapravo, i probudila tako rano.

Polako i oprezno se išunjala ispod jorgana u nadi da neće probuditi muža, ali joj ne pođe za rukom. Aleksej je imao lak san i pri prvom njenom pokušaju da se digne iz toplog kreveta promrmlja:

- Zar već ustajanje?

- Samo ti spavaj, sunašce moje, a ja odoh u šetnju sa Ivanom.

- To ti valja - odazva se on sa odobravanjem, okrete na drugu stranu i umota u jorgan. - Obuci se toplije, smrznućeš se. Juče su sinoptičari obećali neki minus sa mrazevima pride.

Posle pet minuta je ponovo slatko spavao.

Nastja je srkutala kafu pogledujući na sat kako ne bi zakasnila. Sinoć nije stigla da se javi Ivanu Aleksejeviču da bi se unapred dogovorili da se nađu, a sad nije htela da ga zove, plašeci se da opet ne probudi Ljošu. Treba ranije da krene i da se potruži da uhvati generala na ulazu u Izmajlovski park. Ako propusti pravi trenutak, posle ga u ogromnom parku neće naći. „Koja sam ja guska - korila je sebe, žurno ispijajući vruću kafu - i kud se juče ne javih Ivanu! Sad samo nepotrebno kidam sebi živce”.

Generalu je ugledala i pre no što se približila ulazu u park. Još uvek je bilo suviše mračno da bi mu razaznala lice, ali je Nastja odmah prepoznala njegovu suvonjavu nevisoku figuru u jakni i bez kape na glavi. General

Zatočni nije imao običaj da nosi kape i šubare, ukoliko je baš bilo neophodno - uz uniformu bi stavio i šapku na glavu.

Gledao je Nastju sa podsmehom, ali je njoj bilo jasno da se raduje susretu.

- Neću vam smetati? Htela sam sinoć da vam se javim, ali sam se jako kasno vratila kući, pa se nisam usudila - slagala je Nastja.

Polako krenuše tamnim alejama. Nastja je volela te nedeljne šetnje sa generalom Zatočnim. Još samo da nije morala tako rano da ustaje! Ali Ivan Aleksejevič je bio neumoljiv i nikako nije pristajao na kasnije šetnje parkom. On je već stekao tu dugogodišnju naviku i nije nameravao da je menja zarad lenje Anastasije Kamenske.

- Pa, pričajte. Znam da niste tek tako, iz čista mira, iskočili ranom zorom iz kreveta.

- Ivanje Aleksejeviču, sećate li se onog davnašnjeg slučaja Sergeja Bahmetjeva?

- To beše onaj kralj kavijara i brilijanata? Početkom sedamdesetih?

- Upravo taj.

- Detalja se ne sećam, ali ponešto još pamtim. Zvali su ga Zlatna ribica.

- Stvarno? Zbog čega?

- Kako zbog čega - s jedne strane riba i kavijar, s druge - plemeniti metali i drago kamenje. Kad to sklopimo, dobijemo Zlatnu ribicu. Bio je to univerzalan tip. I čime je izazvana vaša zainteresovanost za njega?

- Ubijeni su njegova udovica i njen drugi muž.

- Razumem. I vi ste sad, naravno, zaključili da se radi o svođenju nekih starih računa?

- Pa, jesam. Što, zar ne deluje tako?

- Ne, zašto, izgleda mi sasvim moguće. I šta želite da vam ispričam o Bahmetjevu?

- Sve čega se sećate. Mene pre svega zanima da li je njegova udovica onda, pre dvadeset godina, mogla imati pristup novcu i dragocenostima koji nisu pripadali samo

Bahmetjevu, već i još nekom. Tada nije bilo moguće izvršiti deobu plena, a sad je, verovatno, nastupio pogodan trenutak.

- Sasvim moguće, sasvim moguće... - zamišljeno je ponavljao Zatočni. - Ne mislim da ste u pravu.

- Zašto?

- Koliko je meni poznato, nije Bahmetjev držao blagajnu. I nismo dobili nikakve operativne informacije o tome da je prisvojio nečije pare. Naravno, sve je moguće. Samo vam ja ne bih savetovao da trošite vreme na razradu te verzije. Ne deluje mi perspektivno.

- A meni deluje - tvrdoglavo je uzvratila Naštja. - I hoću da prikupim informacije o ljudima koji su u ono vreme imali veze sa Bahmetjevljevim biznisom i da saznam gde su sad i čime se bave.

- Pa, dobro, - general sleže ramenima - stvar vaše odluke. Hoćete da vam pomognem?

- Hoću. A da li ćete?

- Naravno.

Lice Zatočnog se razvuklo u onaj njegov čuveni „sunčani” osmeh, koji je grejao sagovornika nežnom toplinom.

- Anastasija, vi znate da vam ja ne mogu ništa odbiti, čak ni kad su po sredi očigledne gluposti. Recite mi sasvim konkretno, šta, zapravo, želite.

- Za početak bih da se upoznam sa onima koji su sedamdeset treće vodili slučaj Bahmetjeva. Predmet je rešavan u Vrhovnom sudu, jer je slučaj bio međurepublički i sa zaprećenom smrtnom kaznom, ali - ko je vodio istragu? Moskovljani ili Lenjingrađani?

- Ukoliko me pamćenje ne vara, bila je formirana zajednička ekipa u koju su ušli i islednici iz Kazahstana i Azerbejdžana. Istragom je bilo obuhvaćeno svega nekoliko ljudi, njih pet ili šest, za ostale nije bilo dokaza. Bahmetjevu je izrečena najstroža kazna kao organizatoru, ostali su se izvukli sa dugim vremenskim kaznama.

- Možda bi trebalo upravo od njih da krenem? - pitala

je Nastja. - Odležali su svoje i došli šefovoj udovici po deo plena koji im pripada.

- Joj, vama se baš hoće da sve bude tako! - nasmejao se Ivan Aleksejevič. - Spremni ste da „prilagodite” svaku činjenicu. Draga moja Anastasija, to su sve bili pristojni ljudi. Kad kažem pristojni, mislim - nisu bili psihopatski krminogeni likovi, već ljudi sa visokim obrazovanjem i određenim pozicijama u državnoj službi. Oni umeju da se adaptiraju na uslove u kojima se izdržava kazna, pristojno se ponašaju prema zaposlenima, vredno rade, uprava ima o njima visoko mišljenje i izlaze na slobodu već posle izdržane polovine kazne. Čak i u slučaju da su dobili po petnaest godina, osamdeset prve ili druge su već bili na slobodi, mada mislim da su izašli znatno ranije. I šta sad, vi smatrate da su oni čekali petnaest godina na svođenje računa sa udovicom Bahmetjeva? To već nimalo ne liči na istinu.

- U pravu ste - Nastja je uzdahnula, na kratko začutala, a zatim tvrdoglavo nastavila: - Pa ipak smatram da to ubistvo vuče korene odande, iz sedamdeset i treće. I nemojte da me ladite, Ivane Aleksejeviču. Pogotovo što su ostale verzije još klimavije.

- Stvarno? Šta je to, takva idealna porodica da niko ne bi imao razloga da ih ubije? - skeptično je priupitao general.

Ne radi se o idealnoj, već sasvim običnoj porodici. Da je bila idealna - ja bih prva postala sumnjičava. Znae i sami da iza idealne fasade zna da bude skrivena takva smrdljiva kloaka, da je i pogledati strašno. A ovde... Nemamo za šta da se uhvatimo. Lepa negovana žena, zgodan muž, nikakve veze sa strane, nikakvog biznisa koji bi privukao reketaše ili izazvao konflikte između partnera ili konkurenata. Moglo bi, naravno, da se kopa u tom pravcu, ali - ne vuče me.

- Vodi vas intuicija? - Zatočni diže obrve u čudu. - To ne liči na vas, Anastasija.

- Ma ne, Ivane Aleksejeviču, intuicija nema ništa s tim.

Naprosto želim da razrađujem verziju koja je meni zanimljivija. Zato i smišljam sebi opravdanja.

- Pa, dobro, to je bar pošteno. Važi, nagovorili ste me. Potrudicu se da vas spojim sa ljudima koji bi mogli detaljnije i konkretnije da se sećaju slučaja Bahmetjeva. Imate li još neku molbu?

- Za sada, ne. Naknadno će, po svoj prilici, iskrsnuti još nešto. Nećete me grditi?

- Hoću - general se opet onako meko smešio. - Samo, vi ste tvrdoglavi, ipak ćete uraditi po svome. Kako je Gordejev? Nešto ga davno nisam video.

- Stalno je u poslu. Sve je kao i uvek. * * *

- Na zdravlje se ne žali?

- Ne.

Nastja je iznenađeno gledala u Zatočnog. Otkud takvo pitanje? Njen načelnik, pukovnik Gordejev, žalio se na zdravlje samo u dva slučaja - kad je dolazio prehladen na posao, pa je morao da se obraća potčinjenima promuklim šapatom i kad je sipao grdnje na svoje saradnike i pri tom sebe nazivao „starim bolesnim milicajcem”, te pretio kako će sve ostaviti i otići u penziju.

- Već mu je pedeset i pet - reče Zatočni posle kraćeg ćutanja.

Nastju obli znoj. Evo, počelo je. Tačno je znala. To je, pre ili kasnije, moralo da se desi. Pukovnici odlaze u penziju sa pedeset i pet godina, ukoliko im ne produže rok službovanja. Zar je moguće da ga Gordejevu neće produžiti? Nije. Takvog profesionalca je teško naći.

- I... šta s tim? - bojažljivo je upitala, nadajući se kako je general ipak nešto sasvim drugo imao u vidu.

- Ništa. Predugo se zadržao u tom činu. Ljudi kao što je Gordejev treba da odlaze u penziju kao generali.

Nastja je u prvi mah odahnula s olakšanjem, ali je odmah zatim opet steže u grlu. Kako to - da ide u penziju kao general? Na dužnosti načelnika ovog odeljenja Gordejev ne može da stekne generalski čin. Što samo znači da će ga premestiti na višu funkciju. A njima

postaviti novog načelnika. Nije šija, nego vrat. Sve crnje od goreg.

- Ima li već kandidata na njegovo mesto?

- Ima. Trojica. Jednog će morati da izaberu.

- A gde će našeg Gordejeva?

- Smisliće već nešto. Takvi ljudi su svuda potrebni.

Možda će ga uzeti u ministarstvo. A možda će ostati i na Petrovki na rukovodećem položaju. Bilo kako bilo, Anastasija, treba da budete spremni na promenu šefa.

- Ali ja neću! - ote joj se. - Meni ne treba novi načelnik.

- Nastjenjka, - nežno je izgovorio Zatočni - znate i sami koliko je to neozbiljno.

- Razumem - rekla je potišteno. - Ali, kako ćemo mi bez njega...

- Moraćete nekako. Niste ni prvi ni poslednji koji se rastaju od omiljenog šefa. To je neizbežna pojava. Svi omiljeni šefovi, pre ili kasnije, ili odlaze u penziju, ili napreduju u službi. Ili... odlaze sasvim daleko. U neizvesnost iz koje nema povratka. Ako se ne varam - Šekspir je to tako nekako sročio. Ne budite egoistični. Gordejev je zaslužio da dobije generalske epolete.

Šetali su parkom još oko sat vremena, zatim je Zatočni otpratio Nastju do metroa.

- Ne tugujte, Anastasija, - rekao joj je gledajući je onako snuždeno - to su normalni životni tokovi. Može se ispostaviti i da novi načelnik uopšte ne bude loš. Već ćete se nekako navići na njega.

Nastja je samo ćutke klimnula glavom i ušla u vagon metroa krijući od generala oči pune suza.

* * *

Nastja Kamenska je prvi put nakon tolikih godina krenula na posao teška srca. Informacija o skorom odlasku Viktora Aleksejeviča Gordejeva ju je potpuno izbacila iz koloseka. Zar je moguće? Toliike godine zajedno - i sad najednom...

Gordejev ju je učio, hvalio, kažnjavao, savetovao, uzimao u zaštitu pred višim rukovodstvom. Brinuo o njoj. Brusio njen talenat. Bespoštedno je grdio zbog glupih grešaka i istog trena činio sve da joj pomogne. Upozoravao je da ne preduzima nerazumne korake i nikada joj nije držao pridike, ako bi ih ipak preduzela. U izrazito teškim trenucima je oslovljavao sa „Stasjenjka” i „dete”. Deset godina zajedno. I šta sad?

Jutarnji operativni sastanak je protekao uobičajeno. Podneti su izveštaji po tekućim predmetima, podeljeni zadaci u vezi sa novim zločinima. Nastja se trudila da se skoncentriše na ono što se dešava, ali joj je* šlabo polazilo za rukom. Pažljivo je proučavala Gordejevljevo lice pokušavajući da pročita na njemu neki znak koji bi potvrdio reči Zatočnog. Možda jedva приметnu ravnodušnost u odnosu na događanja u upravi koja će uskoro preći u nadležnost drugog rukovodioca. Možda izvesnu dozu rasejanosti i otuđenosti, izazvanu nevoljnim razmišljanjima o novom položaju. Međutim, Nastja nije uspela da primeti ništa od svega toga. Pukovnik Gordejev je bio upravo onakav, kakvim su odavno navikli da ga vide. Sabran, usredsređen, pomalo hladan, kakav je uvek i bio na njihovim sastancima.

- Ima li pitanja? Nema? Svi ste slobodni, osim Kamenske - završio je sastanak. - Napominjem još jednom: iz računovodstva upozoravaju da plata za decembar neće biti isplaćena pre kraja januara. Prema tome - budite štedljivi i nemojte da bude - jao, nismo znali.

Svi počеше da napuštaju kancelariju. I svi behu utučeni. Kako i ne bi - kad do sada nisu isplaćivane zarade na vreme i kad je bez ikakvih upozorenja kasnila isplata po mesec i po dana, onda će sad, posle upozorenja, kasniti najmanje tri meseca. Joj, radosti!

Kad u kancelariji više nije bilo nikog osim Nastje, Gordejev je skinuo naočari i protegao se.

- A šta ti sediš kao na sahrani? - upitao je raspoloženo.
- Nešto se desilo?

Nastja je ćutke klimnula glavom.

- Kod kuće? - radost dobrog raspoloženja je momentalno iščezla sa njegovog lica. - Roditelji?

- Ne, kod kuće je sve u redu. Viktore Aleksejeviču, juče sam razgovarala sa Zatočnim.

- I šta je rekao Zatočni? Da sutra nastupa smak sveta?

- Za mene - da.

- To je, dakle - izgovori Gordejev razvlačeći reči. - Znači, prod' o me Ivan.

- Nije vas prodao, već me je samo upozorio. Viktore Aleksejeviču, zar je to tačno?

- Pa, dete, još se ništa ne zna. Znaš već kako to kod nas funkcioniše. Povlače se čak i netom potpisane naredbe, a kamoli nepotpisane... Seti se, imali smo i ministra koji je bio na čelu ministarstva ravno jedan dan. Postavilo ga, a sutradan ga smenilo. Prema tome - ne paniči pre vremena.

- Viktore Aleksejeviču, nema potrebe da me tešite. Ako je generalski čin u pitanju, ako se samo o tome radi, vi ćete svakako otići. Na ovu ili onu funkciju. Najvažnije je da postoji stav ministarstva po tom pitanju, a pošto on postoji, negde će vas svakako rasporediti.

- I sad ćeš da objaviš planetarni dan žalosti? Nastjasja, ti si već velika porasla i trebalo bi da shvataš...

- Ma, sve ja to razumem - prekinula ga je Nastja. - Sve mi je savršeno jasno. Pa, ipak, ne želim da se to desi. Mi vas volimo. Navikli smo na vas. Razumete, navikli smo da radimo onako kako ste nas vi učili i kako ste vi od nas očekivali. A sada će doći neko drugi i moraćemo da mu se prilagođavamo.

- A vi lepo u punom sjaju prikažite duh zdravog kolektiva - našali se Gordejev. - Budite složni i naterajte njega da se prilagodi stilu rada na koji ste vi navikli. Vas je mnogo, a on samo jedan. A i Žerehov ostaje, on neće dati na vas.

Pavel Vasiljevič Žerehov je niz godina bio veran i

siguran zamenik Gordejeva. Kad bi njega postavili na čelo uprave, to bi još moglo da se podnese.

- A kolike su šanse da njega imenuju na vaše mesto? - upitala ga je Nastja sa prizvukom nade u glasu.

- Nikakve - istog trena joj odgovori pukovnik. - Na mesto zamenika često postavljaju ljude iz kolektiva, ali načelnike gledaju da dovedu sa strane. To je ustaljena praksa.

- A šta ako i Pavel Vasiljevič ode? Možda će novi načelnik hteti da dovede svog čoveka za zamenika.

- I to se često događa - složio se Gordejev. - Shvati, Nastasja, ovaj naš razgovor ima smisla koliko *i gledanje u šolju. Nadam se samo kako nisi sebi postavila cilj da me nagovoriš da ostanem?

- To bi bilo bezuspešno, zar ne?

- Tako je. Ja nemam želju da ostavim ovaj posao i ovu funkciju, niti želim vas da ostavim. Postoje, međutim, i druge stvari. Ja sam muškarac. I želim generalski čin. I ne smatram to sramotom, niti vidim potrebu za pravdanjem. Stavio sam ovu upravu na noge, odabrao dobru ekipu i naučio vas da radite svoj posao. Sad već možete i bez mene. Niste više mali. Kako budu pristizali novi saradnici - vi ćete ih obučavati. Verujem u vas, nećete se posle mog odlaska razbežati kao pacovi sa palube. Osim toga, postoji tu i još jedna okolnost.

- Koja?

- Ne bi trebalo da ti kažem, ali ti si siguran čovek, nećeš se izbrbljati. Sasvim kratko - moje mesto je već nekom obećano. Zapravo, ja sasvim pouzdano znam o kome se radi. I savršeno mi je jasno stavljeno do znanja da će me, ne budem li napredovao u viši čin, šutnuti u penziju. Godine. Prema tome - sve ti je jasno. Okreni-obrni, izađe mu na isto. Svakako se rastajemo. Shvati to kao neminovnost i počni polako da se navikavaš.

- I... kad bi to trebalo da se dogodi?

- Verovatno u roku od jedno mesec dana. Možda malo duže. Dobro, Stasjenjka, dosta je bilo o tome. Još sam tu.

A i kada odem - ne znači da ću biti mrtav za vas. Stoga - prestani da liješ suze i idi radi.

Nastja se vratila u svoju kancelariju. Bilo joj je teško na srcu. I, premda je znala da će se to pre ili kasnije desiti, jer Gordejev ne može večno da radi, od tog saznanja joj nije bilo lakše.

* * *

Petrograd je utonuo u sivu vlažnu maglu. I kroz tu toplu i tešku masu zima nije nikako uspevala da se probije, tek je naletima ledenog vetra najavljujivala svoj dolazak. Tatjana je, spremajući se ujutru na posao, pokušavala da smisli kako da se obuče da se ne bi smrzla na ulici, a da se, pri tom, ne skuva u metrou.

- Obuci bundu - insistirala je Iročka koja se vazda plašila da će se Tatjana prehladiti i razboleti.

- Ti si skroz poludela! - odbila je Tanja. - Kakva bunda na plus dva!

- Ali, duva hladan vetar, a kaput ti je takav da će celu da te produva.

To je bilo tačno. Krupna, punačka Tatjana je nosila komotne mantile i kapute koji su, svakako, skrivali nedostatke njene figure, ali nisu uspevali da zadrže toplotu ni pri najmanjem naletu vetra. O vikendima i praznicima je taj problem bio lako rešiv - oblačila je pantalone i toplu jaknu. Samo, u tom izdanju nije mogla na posao. Da nevolja bude veća, Tatjana je na poslu nosila isključivo kostime i košulje-bluzice, a džemper nije mogla da nosi ispod sakoa od kostima. Moraće da ide u kaputu, rizikujući smrzavanje, ali i to je bilo bolje od parenja u bundi.

Zatvarajući vrata za Tatjanom, Ira je postavila dežurno pitanje:

- Šta je sa prelaskom? Nisi se predomislila?

- Nisam. Ali ti se ne sekiraj zbog toga - šefovi mi podmeću klipove gde god stignu. Zatrпали su me takvim

predmetima, da ću morati mesecima da radim na njima. Dok ne završim - neće me pustiti.

Na Iročkinom izražajnom licu se ogledala smešna smeša uzajamno potuno suprotstavljenih osećanja. S jedne strane, dobro je da do kompletne životne promene neće doći već koliko sutra. S druge strane, bilo joj je žao Tatjane. Opet će rmbaćiti od jutra do sutra i radnim danima i praznicima. A kad će da piše? Poslednju knjigu piše već četiri meseca i nikako da je završi.

Čim je stigla na posao, Tatjana je odmah uključila grejalicu - stvarno se bila smrzla. Tuđi slučajevi, koji se razvlače već toliko dugo da to samo nebo žn̂a, koje je ko zna ko započeo i ostavio onako na pola, izazivali su u njoj odvratnost pomešanu sa onom vrstom gadljivosti koju biste osetili kad bi vas naterali da obučete tuđu odeću koju je neko pre vas nosio i nije je oprao, samo, znala je, drugog izlaza nije bilo. Mora da radi na njima i dovede ih do kraja, u suprotnom - ništa od njenog premeštaja u Moskvu. Izvadila je iz sefa spisak predmeta koje je planirala za danas. Saslušanje, jedno suočavanje, još dva saslušanja, zatim priprema par dokumenata - odluka o izvođenju ekspertize i izuzećima. I na kraju - još jedno saslušavanje Surikova. Mora da postoji neki lukavi trik u vezi sa tim generalnim punomoćjem na ime Zoje Nikolajevne Goldič. Krajnje je vreme da razjasni o čemu se tu radi. Izgleda da Surikov nije nikad video Zoju Nikolajevnu. Ili ju je ipak video, ali je, u tom slučaju, kod islednika dolazila neka sasvim druga žena.

Dan joj je, kao i obično, proleteo za tren, i Tatjana je opet imala onaj uobičajeni osećaj kako nije ništa stigla da uradi. Nedavno je od nekog čula sjajnu frazu: „Vremena imam još manje nego para”. Ako bi trebalo da sroči sličnu frazu o sebi, rekla bi da ima više posla nego vremena. Mada, ako bi zavirila u prethodno sastavljeni spisak stvari koje je trebalo danas obaviti, videla bi da je sve uradila. Ostao je samo Surikov.

Danas Surikov nije baš najbolje izgledao, bledog lica i

poplavelih usana i noktiju.

- Izgleda da se danas ne osećate dobro - rekla je Tatjana promatrajući njegovo lice. - Da, možda, odložimo saslušanje?

- Nema potrebe. Šta imamo da razvlačimo? Ispitajte me. I ja želim da se sve ovo što pre završi.

- Sa nestrpljenjem iščekujete suđenje?

- Nestrpljiv sam da saznam koji skot je ubio Sofiju - hladno je odgovorio Sergej.

Tatjana je primetila da mu ovaj put usne nisu razvučene u onaj idiotski osmeh, što je najrečitije svedočilo o tome da mu, zbilja, nije dobro.

- Rekla bih da vam je ipak potreban lekar. Ja neću da vas saslušavam dok ste u takvom stanju.

- U kakvom stanju? - brecnu se Surikov. - Šta izmišljate? Marinirate me ovde već mesec dana, čak i više od meseca, i samo tražite povod da ne radite što vam je posao. Sigurno imate sastanak, žurite da što pre odete i sad svaljete na mene, kao, bolestan sam.

- Sergeje Leonidoviču, - šokirano izgovori Tatjana - obuzdajte se. Niste u čeliji.

- Dobro, izvinjavam se - promrmljao je Surikov. — Dobro mi je. Nema potrebe za odlaganjem.

- Pa, dobro, - uzdahnula je Tatjana - ako nema potrebe, u redu. Počnimo. Kada je i u kojim okolnostima Sofija Ilarionovna Bahmetjeva donela odluku o razmeni stana?

- Uf... pa... davno.

- Koliko je to davno? Pre godinu dana, dve? Tri meseca?

- Pa, tako nekako.

- Kako tako nekako? Sergeje Leonidoviču, molim vas da budete precizni.

- A zašto? Kakve veze ta razmena stana ima sa ubistvom?

- Sigurni ste da nema?

- Pa... ovaj... zapravo ne znam. Možda i ima.

Saslušanje je trajalo oko dva sata. Surikov je „plivao” stilom lošeg studenta koji na ispitu odgovara apsolutno besmisleno i čiji su odgovori u potpunoj međusobnoj kontradikciji. Tatjana mu je mirno postavljala pitanja jedno za drugim, ničim ne iskazujući ni zaprepaštenje ni sumnje koje su je posle svakog odgovora sve više obuzimale. Bilo joj je očigledno da Sergej nije naročito promućuran i borila se protiv iskušenja da ga upeca koristeći, stručnim rečnikom kazano, dezinformaciju, a jednostavnije rečeno - banalnu prevaru. Jednom reči - blef. Surikov bi se primio. Tatjani se, međutim, činilo da bi takvo ponašanje prema jednom ne baš bistrom momku bilo,* *čprilike, isto kao i kad bi pokrala pijanog čoveka. Mada, ako uzmemo u obzir da se, najverovatnije, radi o ubici - onda su sva sredstva primerena. A i, zaista, ima želju da što pre završi ovu istragu i da se oslobodi makar jednog od predmeta koje su joj uvalili na dovršavanje.

Tatjana se najzad odlučila.

- Sergeje Leonidoviču, proverila sam evidencije svih beležničkih kancelarija u gradu. I otkrila sam nešto vrlo čudno. Pretpostavljate šta je u pitanju?

Surikov još više preblede i Tatjana se uplašila da će mu sad već stvarno pozliti.

- Da možda ipak prekinemo i pozovemo lekara? - predložila mu je.

Sergej je ćutke gledao u nju, ali se njoj činilo da on ništa ne vidi u grčevitom pokušaju da se koncentriše i dovede vlastite misli u kakav-takav sklad.

- Pa, kako ćemo, Sergeje Leonidoviču? Da li vam treba lekar? - ponovila je pitanje.

- Ne - procedio je kroz zube. - Nastavićemo razgovor.

- Otkrila sam da je generalno punomoćje na ime Zoje Nikolajevne Goldič izdato pre punomoćja koje glasi na vas. Možete li to nekako da objasnite?

Bila je to odveć komplikovana zamka za jednog tako neistreniranog čoveka kao što je Surikov. Ispalo je da ga Tatjana, zapravo, pita zašto je jedno punomoćje izdato pre

drugog. Samo, ko kaže da je to drugo punomoćje uopšte postojalo? U materijalima ovog predmeta se ni na jednom mestu ne pominje punomoćje na ime Sergeja Surikova. Ni jednom reči. Inteligentniji i iskusniji čovek se, naravno, ne bi upecao i odgovorio bi: „Izvinite, kakvo to punomoćje na moje ime pominjete? Ne razumem o čemu pričate”. Ali je Surikov čuo samo ono što je bilo izgovoreno, odnosno pitanje o terminima - zbog čega je jedno izdato pre drugog. Tatjana nije stigla da proveri beležničke kancelarije, nameravala je da učini to u narednih nedelju dana, tako da je generalno punomoćje na ime Sergeja Leonidoviča Surikova bilo plod njene profesionalne uobrazilje. A još preciznije - njenih sumnji.

- Pa... ovaj... Bahmetjeva se plašila da Zoja nešto neće uraditi kako valja, pa je, za svaki slučaj, sačinila još jedno - na moje ime...

- Hvala. Sad mi je jasno. Dobro, za danas je bilo dosta, delujete mi umorno. Nastavićemo sutra.

Tatjana je pritisla dugme i pozvala stražare. Surikova su odveli.

Drhtavim rukama je zatvorila fasciklu i uhvatila se za glavu. Dakle, tako stoje stvari. Postojalo je samo jedno originalno punomoćje, i to ono na ime Surikova. Dok je punomoćje na ime Goldič - falsifikat, lažnjak, baš kao i isprave neuhvatljive damice. „Za svaki slučaj je sačinila još jedno”. Neće biti! Ko je još video da se generalno punomoćje izdaje dvoma različitim ljudima. Naivnom Surikovu te finese, naravno, nisu bile poznate. U svakom slučaju, pravno valjanim se smatra dokument koji je kasnije izdat. Tako da su pravo na raspolaganje imovinom u ime i za račun Bahmetjeve mogli imati ili Goldič, ili Sergej. Nikako oboje istovremeno, „za svaki slučaj”.

I Surikov je ulagao stalne napore ne bi li sakrio od istrage činjenicu o postojanju punomoćja na njegovo ime. Sasvim očekivano, jer to je posredan dokaz koji ukazuje na motiv ubistva. Ako ne postoji punomoćje - ne postoji ni motiv. Samo, zašto je na prvim saslušanjima prećutkivao

postojanje Goldičeve? Zašto? Postojanje punomoćja na ime Goldič je automatski ukazivalo na nepostojanje koristoljubivih motiva kod njega.

Zbog čega je čutao? Čutao je jer nikakvo punomoćje na ime Goldič u tom trenutku nije ni postojalo. Ono se pojavilo docnije. U trenutku kad je predmet preuzeo drugi islednik. Vrlo zanimljivo!

Međutim, ukoliko je to uistinu tako zanimljivo kako joj se čini, onda se ona, izgleda, dobro „uvalila”.

* * *

***

Kriminalistički tehničar Kuzmin je gledao u Tatjanu ne krijući radoznalost. Pre pola sata mu je donela u laboratoriju punomoćje na ime Goldič, koje je izvukla iz materijala predmeta krivičnog dela, i sad je strpljivo čekala da kriminalistički tehničar nađe minut vremena kako bi pomoću specijalne aparature proverio, barem približno, autentičnost donetog dokumenta.

- Tanjka, ti baš umeš da se primaš - sarkastično je konstatovao Kuzmin, koji je nju već odavno poznavao i koji se, čak, neko vreme sastajao sa Iročkom, tako da nije naročito birao izraze. - Ovo je takva laža, da se čak i golim okom vidi.

- Kako se vidi? Da li je formular falsifikovan?

- Ma, ne, upravo je formular originalan, kao i pečat, uostalom.

- Pa šta onda nije u redu?

- Potpis davaoca punomoćja. Falsifikovali su ga onako po starinski, na prozorskom staklu. Pod punomoćje su podmetnuli dokument sa svojeručnim potpisom stare Bahmetjeve, prislonili na staklo i prekopirali. Sve bi to još i moglo da prođe, samo su jako pritiskali, pa je boja sa onog dokumenta ostala i na naličju punomoćja. Dođi da vidiš.

Tatjana prisloni oko na aparat. Da, zbilja, na naličju su se jasno videli tragovi štamparske boje po ivicama oko potpisa. Izvukla je dokument i pažljivo ga pregledala. Ne,

golim okom se ništa ne vidi. Apsolutno ništa.

- Ali su formular i pečat sigurno autentični? - upitala ga je još jednom, za svaki slučaj. - U to si siguran?

- Tanjka, pa nisam mali. To bar imam u malom prstu. Ako mi ne veruješ - evo, pogledaj i sama. Ovde su ti formulari čiju autenticnost garantuje država i rukovodstvo svih beležničkih kancelarija grada, a ovo je tvoj primerak. Gledaj na ekran i poredi sama, ako ti moja reč nije dovoljna.

Posle nekih petnaestak minuta Tatjana Obrazcova je izašla iz laboratorije i krenula kući. Loš predosećaj joj nije davao mira. Sutra ujutru će odmah da se poveže sa momcima iz kriminalističkog i zamoliće ih da pronjuškaju oko beležničke kancelarije u kojoj je izdato punomoćje. Ukoliko se potvrde njene najgore pretpostavke, onda se postavlja pitanje - a šta dalje sa tim? Da se obrati šefovima, posle čega može svaki dan da očekuje da je živu izlome, pa čak i ubiju? Ili da se pravi kako nije ništa primetila?

Kako da postupi?

* * *

Surikova su odveli nazad u ćeliju. On je tu već važio za starosedeoča, u svakom slučaju - držan je u pritvoru duže od ostalih „cimera”, tako da je uživao izvesno poštovanje. U krajnjoj liniji - niko ga nije gnjavio kad je bivao neraspložen.

Sergej je ćutke prišao svom mestu i legao okrenuvši se ka zidu. Ne, ništa nije išlo kako treba. Na rečima je sve delovalo lako i glatko, a eto kako ispade... Obećali su mu da ništa ne može da iskrasne jer, eto, postoji punomoćje na ime sasvim druge osobe, sumnje će odmah biti otklonjene, on je mogao staricu da ubije jedino zbog stana, ona drugih vrednih stvari nije ni imala, a pošto on ne dobija stan, nema zašto ni da je ubije. Držaće ga još par nedelja i pustiti. A on, budala, poverovao, pogotovo što islednik nije postavljao nikakva pitanja u vezi sa tom Goldič. I za ono

drugo punomoćje, takođe, nije pitao. Tako je Sergej zaključio da je sve dobro prošlo. Kad ono - ...

Nije mogao da se sabere. Osećao je da je nešto krenulo naopako, da ga negde varaju, ali, ma koliko se trudio, nije mogao da shvati o čemu se radi. Falilo mu je pameti. Ili mudrosti? Eh, da je Sofija sad kraj njega, ona bi odmah postavila svaku stvar na svoje mesto. Ona je tačno znala gde se traži pamet, a za šta je potrebna mudrost.

- Kad ti je rođendan? - zapitala ga je jednom Bahmetjeva.

- U aprilu, osamnaestog.

- I koliko puniš? Dvadeset i jednu? * * *

- A-ha - promumlao je Sergej.

- Englesko punoletstvo - starica je izgovorila njemu zagonetne reči.

- Šta-šta?

- Ma, ništa. Kod nas se postaje punoletan sa osamnaest, a u Engleskoj sa dvadeset i jednom. To je ispravno.

- Zašto je tako ispravno? - nije razumeo Surikov.

- Zato što ti sa osamnaest još uvek samo vetar piri kroz glavu. A u dvadeset i prvog si već odrastao covek. Istinski odrastao. Zar ne osećaš to po sebi?

- Jok - Sergej je odrečno zavrteo glavom. - A šta bi to trebalo da osećam?

Sedeli su u kuhinji i pili čaj. Bilo je hladno februarsko veče i napolju je zavijao ledeni vetar, dok je u kući bilo toplo - Sergej je zatvorio sve šupljine i od svoje plate je kupio jeftinu grejalicu na struju.

Surikov se već bio navikao na svoju čudnu gazdaricu i počeo je čak i da nalazi izvesno zadovoljstvo u njihovim dugim večernjim razgovorima, jer je sad daleko bolje razumevao Bahmetjevu. Voljno ili nevoljno - tek, on je učio od nje, slušao je njena rasuđivanja i objašnjenja. Kada mu je polazilo za rukom da shvati neku manje ili više jasnu misao, on bi je obavezno prepričavao na poslu, a još kad bi posle toga primećivao zadivljene poglede koje su mu prodavačice kradom upućivale, osećao je praznik u duši -

„Nije bitno što nisam završio neke škole, nisam ništa ni gori ni gluplji od vas!” Posebno jak utisak je na zaposlene u robnoj kući ostavila njegova, sa velikim autoritetom izrečena, informacija o tome kako Jovanka Orleanka nije spaljena na lomači, kao što je pisalo u svim udžbenicima. Pa to su, čak, videli i na filmu.

- E, vidite, nisu je spalili - samouvereno je izjavio. Sedela je kod rimskog pape dok skandal nije splasnuo, a onda se udaia za plemića i rodila dvoje dece.

Prethodnog dana mu je o tome pričala Sofija Ilarionovna i on je isto tako bio šokiran tom činjenicom. Jer, za Jovanku Orleanku je čak i on znao, to su učili još u sedmom razredu, a i inače - ipak je to poznato ime.

- I odakle samo sve to znaš? - čudile su se prodavačice. - Neverovatno, tako načitan, a fizikalise. Ti treba da studiraš, a ne da vučeš sanduke.

Ha, fakultet! Baš nešto o tome mašta! Nema druga posla. Ma, on nema čak ni obično školsko svedočanstvo. Ne, učenje definitivno nije za njega. Premda, naravno, zanimljivo je saznati nešto novo, naročito kad to priča baba Sofija. Kao da mu se u glavi razilazi nekakva magla i počinju polagano i postepeno da se ocrtavaju neke upečatljive slike. O čemu je on razmišljao nekada davno? Gde da se nađe s ekipom, da popije, da se uradi, kresne nešto, pojede, nađe prenoćište. Eto, to je bio ceo sadržaj njegovog netreniranog mozga. A sad - kao da nešto počinje da mu struji kroz glavu, i staričine priče mu postaju jasnije, a odnekud počese da mu se rađaju i neke sopstvene misli. Čudo jedno! Zato je lakomisleni i raspojasani Serjoža Surikov i zavoleo te večernje sedeljke sa Bahmetjevom. Kao što je bila i ova, te duge mračne februarske večeri.

Šta je to ona napričala o punoletstvu? On, kao, treba nešto da oseća?

- Ti treba da osetiš kako si se promenio - objasnila mu je.

- Ne - ponovo je zavrteo glavom - ništa ne osećam. Sve

je to koješta. Kakav sam bio, takav sam i ostao.

- Grešiš - starica se lukavo osmehnula i zauzela omiljenu pozu - oslonila je bradu na svoju malu šaku, smeđu od pigmentnih fleka. - Postao si drugačiji, Serjoženjka, ne možeš se ni porediti sa onim momkom kakav si bio kad si došao kod mene. Potpuno si se promenio.

- Ih?! - Surikov je bio iskreno iznenađen.

Ma šta sad ona tu izmišlja? Nije se on ništa izmenio.

- Videćeš ti to „Ih”. Fale ti još dva meseca do dvadeset i prvog rođendana, a za ta dva meseca nećeš moći sam sebe da prepoznaš. Ne smatra se bez razloga da je dvadeset i prva godina - granična. Ti, Serjoženjka, postaj^š mudriji.

- U kom smislu? Imam više znanja u glavi? Pa to mi je sve od vas, od vaših priča. Kod mene u radnji svi ostaju paf kad uzmem da im prepričavam, oni misle da sam to ja tako načitan. Samo, oni mogu tako da misle, ali vi znate da ja ništa ne čitam.

- Ne, Serjoženjka, ovde se ne radi o znanju. Mada ima i toga. Znanje ti se polako taloži u glavi, „vari se”, i postaješ pametniji. Mudrost je, međutim, nešto drugo. Mudrost ide od srca, rađa se iz životnog iskustva. Evo, ti si celog života, sve dok nisi stigao kod mene, bio usamljenik, a usamljenici ostaju budale do kraja života, oni ne uspevaju da nakupe ni grama mudrosti. A znaš zašto? Jer nikog ne vole, ni sa kim ne žive i ni o kome ne brinu. Nije ti jasno? Pokušacu jednostavnije. Ako čovek ne trenira mišiće svakodnevno, neće postati snažniji, zar ne?

- A-ha - potvrdio je Sergej. Za sada mu je sve bilo jasno, tako da se iskreno složio, ne grešeći dušu. Stvarno - otkud snaga, ako ne vežbaš mišiće? I budali je jasno.

- Ako ne treniraš dušu, ona, takođe, ne može da ojača. Duša ti je kao i telo. Nemoj da misliš kako je duša neka tamo izmišljotina, nije, Serjoženjka, duša, to ti je psiha plus mozak, a i jedno i drugo zahteva vežbu. Duša vežba kad radi, a radi - kad je u funkciji. Kada duša funkcioniše? Kad voli, mrzi, brine, raduje se, kad se ljuti. Pomisli sad šta se zbiva sa majkom koja ima, recimo,

šestoro dece - njena duša stalno radi. Kao prvo, ona ih sve voli i brine o njima. Kao drugo - svako od njih šestoro ima svoje nedaće, radosti, neuspehe, i ona sve te radosti i nevolje preživljava sa svakim od svoje dece. Kad se oni razbole - njoj se glava raspada. Kad oni imaju ljubavnih problema - ona pati. Njena duša nije ništa manje uposlena od njenih ruku kojima ih hrani, oblači i pere. Od svega toga ona sa godinama postaje mudra, počinje vrlo precizno da oseća šta je bitno, a šta beznačajno, šta se može oprostiti, a šta - ne. To se iz knjiga ne uči, makar pročitao desetina miliona tomova. To se rađa jedino iz permanentnog, svakodnevnog rada duše, iz iskustva zajedničkog života sa nekim do koga ti je stalo. Kako bi usamljeni pojedinac to mogao da nauči, kad nema nikog pored sebe? Ti si bio usamljen i tvoja duša je bila prazna i besposlena. A sad živiš sa mnom i ona je počela da radi. Ti ni sam nisi primetio kako se to desilo, ali ona radi, svakim danom sve više i više. Otuda je i mudrost krenula da se rađa.

- Otkud vi to znate? - tupo je upitao Surikov. On je razumeo objašnjenje koje mu je pružila Bahmetjeva, ono je bilo jednostavno sročeno i čak i njemu dostupno, ali mu je, ipak, delovalo izmišljeno. Odakle joj ideja da je njegova duša počela nešto da radi? On ne oseća ništa ni nalik tome. Ma, baba sve izmišlja, baca mu prašinu u oči.

- Otkud znam? Pa, eto, znam. Vidim da dolaziš s posla kao po redu vožnje, u pola osam, a ponekad i ranije, ako ne ideš do prodavnice. Je li to mesto pokraj mene medom zaslađeno? Ja te ne držim, koliko sam ti samo puta rekla - idi, viđaj se sa kim god hoćeš, ne moraš ovde ni da noćiš. A ti? Svaki Božji dan se pravo s posla vraćaš kući. Nešto te, dakle, vuče ovamo. Tu ti je toplo, neko te čeka. Takve se stvari ne razumevaju mozgom, već dušom. Što samo znači da ona radi, nije besposlena. Evo ti još jedan primer. Od prošle nedelje si počeo da mi se javljaš telefonom s posla. Nisam ti ja tvoja voljena, pa da ti je moj glas milina slušati. To tvoja duša traži. Njoj prija kad imaš koga da

zoveš, o kome da brineš.

Kako je samo baba-Sofija sve to lepo poslagala - kao po poličicama. Sve je na svom mestu! Ispada da se u njemu stvamo duša probudila.

- A da li ste vi mudri? - ote mu se nevoljno.

Sofija Ilarionovna je malo ćutala, a zatim odgovorila:

- Ne, sine, ja nisam mudra. Suviše dugo živim sama, ako je i bilo mudrosti u meni, sva je iščilela. Budemo li ti i ja živeli zajedno - postajaću postepeno i ja mudrija.

* * *

GLAVA 5

Narednog jutra je, međutim, Tatjana bila zatečena sasvim drugačijom situacijom. Upravo je završila doručak i stajala pred ogledalom nanoseći šminku, kad se začu telefon. Javljao se kolega iz susedne kancelarije.

- Tanja, desila se nesreća. Umro je Roman Pankratov.

- Kako umro? Od čega umro?

- Poginuo. Saobraćajka. Pre podne neću biti na poslu, treba da pomognem porodici oko svih formalnosti koje slede, da odvezem ženu, organizujem da se preveze telo. Odmeni me, važi? Šef je u toku, ali sam za pre podne pozvao gomilu sveta. Izvini im se u moje ime i sve ih zamoli da dođu sutra u isto vreme.

Tatjana je spustila slušalicu i sela na ivicu kauča osećajući kako je sva snaga iscurila iz nje. Roman Pankratov. Islednik koji je započeo slučaj ubistva Bahmetjeve, a zatim oputovao na godišnji odmor. Trebalo je da se vrati za desetak dana. Neće se vratiti. Završio je pod točkovima u gradu u kojem se odmarao.

Užasno. Čudovišno. Ili... logična posledica? Ukoliko se sve odvijalo otprilike onako kako je ona pretpostavila, onda je to i trebalo očekivati. Romka bi se vratio s odmora i Tatjana bi počela da se raspituje o prvoj fazi istrage.

Tako bi sve isplivalo. Pankratov je bio osuđen na smrt onog trenutka kad je taj slučaj predat njoj. Zapravo, ne baš tog trenutka, već u momentu kad je ona počela da se raspituje kod drugog islednika, Valjke Čudajeva.

Koliko košta stan Bahmetjeve? Oko četrdeset-četrdesetpet hiljada. Dolara, dakako, ne valjda rubalja. Ljudski je život, dakle, jeftiniji.

Bilo kako bilo, ne sme da se svojim zadacima obraća operativcima. Opasno je. Radi se o velikoj grupi i ne zna se ko sve u nju ulazi. Može da natrapa i na „nagaznu minu”. Pankratovu se to već desilo. Kako da se postavi? Da se pravi kako ništa nije primetila? To bi, verovatno, bilo najpametnije. Trebalo bi mirno da nastavi istragu o ubistvu Bahmetjeve. Ukoliko ono nije počinjeno zbog stana, sve će se završiti prolaznim strahom. A ako je ipak zbog stana? Do đavola, šta onda da radi?

Setila se svog nedavnog dvonedeljnog boravka u Moskvi. Videla je svojim očima kako rade ljudi iz uprave za borbu protiv teških krvnih delikata. Gledala i - zavidela im. Oni jedni drugima veruju, ne očekuju svakog trena neku podmetačinu ili kakvu drugu gadost svojih kolega. To je, očigledno, bila zasluga njihovog načelnika, Gordejev je imao znanja i umeća da okupi oko sebe dobar i složan tim ljudi. A može li ona isto tako bezrezervno da veruje svojim kolegama islednicima? Kod njih je situacija na poslu potpuno drugačija, sa beskonačnim intrigama i podmetanjima. Svakoga dana moraš da žongliraš po ivici žileta, sve pazeći da ne stekneš neprijatelje, ali da istovremeno ne pređeš i onu crtu prijateljske bliskosti iza koje počinju familijarnost i pokušaji da ti sednu na kičmu. I tako protiče radni dan - napola u istraživanju zločina, a napola u borbi sa stvarnošću koja je okružuje.

- Tanja, da ne zakasniš? - zabrinuto je upitala Iročka provirujući u sobu. - Šta sediš?

- Ma, ...ništa, nešto sam se zamislila.

Tatjana se užurbano diže i ponovo priđe ogledalu. Ruke su joj podrhtavale i nikako nije uspevala da povuče

četkicom ravnu tanku liniju na gornjem kapku. Ispadala je nekako krivudava i kao da je povučena u suprotnom pravcu. Tatjana se iznervirano naže nad lavabo, skinu šminku i poče celu proceduru ispočetka.

* * *

General Zatočni je ispunio obećanje, ali Nastju dobijeni rezultati nisu obradovali. Islednici iz Bakua i Alma-Ate, koji su nekad vodili slučaj Bahmetjeva i njegove grupe, bili su van domašaja, nisu čak uspeli ni da ih pronađu. Moskovski islednik je pre sedam godina umro od infarkta. Ostao je još samo jedan čovek koji je manje ili više iscrpno mogao da kaže nešto o Bahmetjevu. On je živeo u Peterburgu, bio je u penziji i, srećom, zdravlje ga je služilo.

- Nemojte da vas to oneraspoloži, Anastasija, - reče joj Ivan Aleksejevič - jeste da je samo jedan, ali je zato vama najvredniji. Ja ga lično ne poznajem, ali oni koji ga znaju tvrde da je tog Makuškina krasila strast prema vođenju arhiva. Priča se da je imao sklonosti ka pisanju i da je nameravao da, po odlasku u penziju, počne da radi na memoarima, stoga je sve beležio.

Treba, dakle, da ode za Peterburg. Pitanje je samo hoće li joj Gordejev dozvoliti. Međutim, uprkos njenim strahovanjima, Gordejev je dopustio, premda joj je strogo naložio da ne potroši uludo nijedan trenutak.

- Imaš jedan dan - rekao je otsečno. - Potrebni su mi ljudi ovde. Sešćeš u voz, provesti noć u putu, imaš na raspolaganju taj jedan dan i iste večeri se vraćaš vozom nazad. Puštam te samo pod tim uslovima.

Naravno, mogla je i tako da stigne da obavi šta je naučila, ali je trebalo prethodno pronaći Fjodora Nikolajeviča Makuškina i dogovoriti se s njim o susretu, kako ne bi uludo protraćila vreme. Da se ne desi da Nastja stigne u Petrov grad - a čoveka nema, otputovao nekud, ili se razboleo pa ne može da je primi. Moraće da se obrati

Tatjana - Nastja nije imala u Peterburgu drugih poznanika koji bi joj se mogli naći u datoj situaciji.

Uspelo joj je da ženu Vladislava Stasova zatekne na radnom mestu. Tatjana je pribeležila podatke o bivšem isledniku i obećala da će joj se naveče javiti.

* * *

Posle telefonskog razgovora sa Nastjom Kamenskom, u Tatjaninoj glavi je počeo da se ocrtava plan. On je, dakako, bio više no čudan, ali ništa bolje nije bila u stanju da smisli. Užasno se plašila. Baveći se uzirhanjem izjava, zaključcima, odlukama, suočavanjima i ostalim proceduralnim radnjama, sve vreme je razmišljala o tome kako da obavi svoj posao i da pri tome sačuva glavu na ramenima. Slučaj se, posle početnih, obogaćivao sve novijim i novijim detaljima. Trebalo je ne samo sačuvati sopstvenu glavu, već i obezbediti Iru. Jer, Tatjana odlazi, a Ira ostaje. Potrebno je, konačno, razjasniti ko je, zapravo, ubio Sofiju Ilarionovnu Bahmetjevu. Treba, u granicama mogućeg, dovesti do kraja istragu u poverenim joj slučajevima. Treba da prikupi informaciju o licima koja imaju veze sa fiktivnim punomoćjem. Treba... treba... treba... I sva ta „treba” mora da uklopi u harmonični plan redosleda odgovarajućih radnji.

Nastjinu molbu je vrlo lako ispunila. Fjodor Nikolajevič Makuškin je i dalje živeo na staroj adresi, nije nikud oputovao, nije ni od čega bolovao i sa zadovoljstvom se odazvao molbi da porazgovara sa radnikom kriminalističke uprave iz Moskve.

- Svakako - začuo se njegov bas iz slušalice - neka dođe, biće mi milo da podelim sa nekim stare uspomene. Drago mi je kad se neko interesuje za arhive, danas malo ko još mari za njih.

- Kad bi vama odgovaralo? - pitala je Tatjana.

- U svako doba. Bilo koji dan.

Bilo koji dan. Još jedan od uvodnih detalja u plan koji

se postupno, ali sve jasnije ocrtava. Samo da ne pogreši sa Isakovom. U njega polaže sve nade. On nije jednostavan čovek, govornog je karaktera, kako je samo „situirao” njen odlazak kod Velička. No, takav karakter ne povlači nužno za sobom i nepoštenje. Moraće da rizikuje. Tatjana nije videla drugi izbor. Ona je bila Žena do srži, ženski je mislila, ženski je i delala. Plašila se, takođe, na čisto ženski način, iracionalno, ne nečeg konkretnog, već - svega generalno. Ali, upravo stoga joj je i bila svojstvena sposobnost da nepromišljeno rizikuje, ne oslanjajući se na logiku nego na intuiciju.

Bilo je već prošlo šest sati naveče, kad je došla u radni kabinet Isakova.

- Slušam vas, Tatjana Grigorjevna - mračno je probrundao ne dižući pogled sa nekakvih papira. - Nadam se da ste došli da mi podnesete izveštaj o završetku nekih od poverenih vam predmeta.

- Ne, Grigorije Pavloviču, došla sam sa daleko ozbiljnijim razlogom. Treba mi vaša pomoć. I vaša zaštita.

Isakov je saizvoleo odvojiti pogled od one pisanije i nezadovoljnog izgleda je uperio u nju svoj pogled.

- O čemu se radi? Kakva zaštita? Neko vas dira?

- Još gore. Zadesila nas je, Grigorije Pavloviču, velika neprijatnost. Ona organizovana grupa koja „radi” otkupljene stanove ima svoje ljude u našoj upravi.

Isakov se zagrcnu od negodovanja.

- Jeste li svesni svojih reči? Na čemu ih zasnivate?

- Ni na čemu. Za sada se radi samo o sumnjama. Znam kako da ih proverim i šta treba da uradim. Samo se plašim. Vidite, Grigorije Pavloviču, otvorena sam. Plašim se. Ja sam žena i strah me je. Pokušajte da me shvatite kao čovek, ja sam se nedavno udala, hoću da rodim dete, spremam se da pređem kod muža u Moskvu. I ne želim da mi se desi isto što i Pankratovu. Ja neću umeti da se zaštitim.

- Sta sad Pankratov ima s tim? Tatjana Grigorjevna, odbijam da vas razumem.

- Ali ste spremni da me saslušate?

- Da, izvolite. Slušam vas pažljivo. Samo imajte u vidu - ukoliko ste zamislili neku prevaru ne biste li iskamčili svoj službeni dosije kako biste što pre zbrisali za Moskvu, neće vam uspeti.

Tatjana je dugo govorila. Pola dana se pripremala za taj razgovor, sastavljajući u sebi jasne, kratke i ubedljive fraze.

- Dok je Pankratov vodio slučaj ubistva Bahmetjeve, u materijalima su postojale informacije o tome da je Surikovu izdato generalno punomoćje. Kad je slučaj predat sledećem isledniku, Čudajevu, ti materijali su nestali iz predmeta. Ispostavilo se da su zapisnici prepisivani, potpisi falsifikovani, a punomoćje izuzeto iz materijala. A pojavilo se sasvim drugo punomoćje, na ime potpuno drugog lica. Ta činjenica u izvesnom smislu opravdava Surikova, jer time otpada motiv njegove materijalne zainteresovanosti za smrt Bahmetjeve. Ko je to podmetnuo? S kojim ciljem? Da izvuče Surikova? Ili da brže izvede razmenu i prodaju stana? Iz same te činjenice proizilaze dve stvari. Kao prvo, u celu stvar su umešani i naši radnici, a najverovatnije i ne samo naši. Kao drugo, sistem je razrađen do sitnica i deluje trenutno, bez zadržke. Uspeli su vrlo brzo da pripreme punomoćje - dakle, imaju svoje beležnike. Ti beležnici stavljaju svoj potpis i pečat na dokument koji nije u njihovom prisustvu potpisala lično osoba koja je davalac punomoćja. Imaju i svoje ljude koji momentalno overavaju ugovore o zameni ili kupoprodajne ugovore. Čak i na osnovu očigledno falsifikovanih dokumenata. Ukratko, stvamo se radi o velikoj grupi. Sam islednik Čudajev je u direktnoj vezi s njima. I još neko od naših.

- Zašto tako mislite? Na osnovu čega ste zaključili kako je još neko umešan?

- Na osnovu zdravog razuma. Cela stvar nije mogla biti izvedena bez znanja i saglasnosti Surikova, zar ne? Ali neko je morao da popriča s njim i sve mu objasni. Da ga

upozori na drugo punomoćje, da smisli celu priču oko razmene stanova. To nije mogao biti Čudajev. Shvatite, Grigorije Pavloviču, islednik ne može da vodi tajne razgovore sa licem koje je pod istragom, to je opasno. Surikov zna njegovo ime, i zna da je on islednik. Šta ako se nešto desi, ili Surikov jednostavno pukne? Sa njim su morali razgovarati ljudi koje on ne poznaje, ali koji bi mu ulivali poverenje. Ljudi u uniformi. I nikako u prisustvu islednika. Recimo, radnici pritvorske jedinice. Ili neko sličan. A islednik bi, posle izvođenja svih njemu neophodnih radnji sa materijalima iz predmeta, lepo doveo istragu do kraja i stavio tačku na slučaj. * * *

- Ispada da sam ga ja omeo predavši taj slučaj vama?- neočekivano je upitao Isakov.

„Ispada - odgovorila mu je Tatjana u sebi. - Sve vreme sam o tome razmišljala. Kad biste vi, Grigorije Pavloviču, bili umešani u celu stvar, nipošto ne biste meni poverili slučaj ubistva Bahmetjeve. Ostavili biste ga Čudajevu i strpljivo čekali dok ne dokaže Surikovljevu krivicu. Ili nevinost. Drugih osumnjičenih ionako nije bilo. A vi ste slučaj poverili meni, jer Čudajev s njim nije izlazio na kraj, a i inače je zatrpan drugim, složenijim predmetima, neodložnim i značajnim. Poneli ste se kao svaki normalan rukovodilac, ne kao član zločinačkog klana koji bi bio zainteresovan za prikriivanje i falsifikovanje materijalnih dokaza. U suprotnom, nikad ne biste uzeli predmet od Čudajeva”.

- Da, Tatjana Grigorjevna, lepo sam vas uvalio - tužno se osmehnuo Isakov. - Ukoliko se ispostavi da stvari stoje tako kako ste mi vi upravo predočili, ispada da sam jednu nezaštićenu ženu uvukao u tako prljavu i opasnu situaciju. U pravu ste, nije u redu izlagati vas tome.

Tatjana oseti kako joj srce lupa. Nije valjda pogrešila? Sta su značile ove njegove reči? Da ne treba voditi baš temeljnu istragu, gurati nos gde mu nije mesto?

- Treba da vas izvlačimo iz ovoga - nastavio je Isakov. - Ali, uz obostranu korist. Tatjana Grigorjevna, vi ste dobar

islednik. Mogu da vam izađem u susret i da vam pružim ruku podrške i pomoći. A vi ćete mi se na odgovarajući način odužiti.

- Kako? - zapitala je jedva pomičući naglo sasušene usne.

„Kamči mito, skotina. Ili bi da me odvuče u krevet?

Gospode, u kakvom to poganom zmijskom leglu radim? I što sam se samo kao zadnja guska opirala, trebalo je odavno da pređem u Moskvu, Stasov me godinu dana nagovarao”.

- Vi ćete završiti slučaj ubistva Bahmetjeve. I iscedićete iz onog junca Surikova sve što bi moglo imati veze sa falsifikovanim dokumentima. Ko je, kada i o čemu sa njim razgovarao i šta mu je tom zgodom obećao? Šta se desilo sa stanom Bahmetjeve? Ukratko - treba da saznate sve što se saznati može.

- Ali već sam vam rekla, Grigorije Pavloviču - očajnički je izgovorila Tatjana - plašim se. Strah me. Želite da mi se desi isto što i Romanu? Ja sam već pokušavala da razgovaram sa Čudajevom ne bih li utvrdila činjenice u vezi sa tajanstvenom i neuhvatljivom Goldič. Doduše, više se nisam vraćala na tu temu, ali je to ipak moglo da ga zabrine. Ja sam se već otkrila, ogolila sam svoje sumnje, razumete? Može se desiti da ne doživim sutrašnji dan.

- Dozivećete ga. To se tako brzo ne radi, verujte mom iskustvu. A i vi, sa svoje strane, požurite. Ne razvlačite. Što pre završite - pre ćete otići.

- Dobro - rekla je odlučno. - U tom slučaju i vi treba da prihvatite moj predlog. Kurir će ovih dana doneti zahtev za moj službeni dosije. Ja ću vam dati zahtev, a vi ćete mi u zamenu dati na ruke moj dosije iz kadrovske. Neka bude zapečaćen po svim propisima. Čim dobijem od Surikova sve iskaze koji nas interesuju, odlazim. Istog dana. I više se ovde ne pojavljujem. Kad stigne zahtev za moju prekomandu, vi ćete potpisati naredbu. Bez ikakve dodatne administrativne pisanije i ostalih birokratskih gluposti po upravama. A uverenja o materijalnim i finansi-

jskim razduženjima ćete poslati u Moskvu poštom. U redu?

Isakov ju je zainteresovano posmatrao.

- Niste vi tako bespomoćni kao što se trudite da delujete. I čvrstine u glasu imate više nego dovoljno. Dobro, učinićemo tako kako ste vi predložili. Donesite mi zahtev, izdaću vam dosije na ruke. Samo nemojte da vam padaju na pamet neke igre, Tatjana Grigorjevna.

- Na šta mislite?

- Mislim na to, kako ste vi mogli celu ovu storiju da izmislite ne biste li me ganuli i time iznudili moju dozvolu da odete što pre. Vama je povereno vođeñje istrage u čitavom nizu slučajeva i mogu da pretpostavim kako naprosto ne želite time da se bavite, zbog čega i nameravate da me prevarite. Pre no što se ukrcate u voz ili avion, želim lično da vidim kakve ste informacije uspeli da dobijete od Surikova ili da iskopate na bilo koji drugi način. Tek posle toga možete da idete. Stoga, moram da korigujem ovaj vaš inače sjajan plan. Vaš službeni dosije ću ja lično da uzmem iz kadrovske i on će stajati kod mene. Ukoliko mi ne donesete dokaze, nećete ga dobiti. Pa? Odgovara li vam?

- Verovatno mi nema druge do da pristanem.

- Naravno da nema. To je to, Tatjana Grigorjevna, smatrajmo da smo se dogovorili. Neću vas više zadržavati.

Tatjana je izašla iz Isakovljeveg kabineta. Obrazi su joj goreli. Skupo ju je koštao ovaj razgovor. Ništa, sad će obući svoj kaput koji vetar prodivava sa svih strana, izaći će napolje i rashladiće se. Nezgoda tip, taj Isakov, mada, u suštini, nije ni tako loš.

Složivši papire u sef i omotavši oko vrata svileni šal jarkih boja, Tatjana se najednom setila da se nije javila svom lekaru. A trebalo je još juče to da učini. Kakav nemar!

Žurno je okrenula broj telefona. Doktorica, naravno, više nije bila na poslu, već je skoro pola osam. Tatjana je okrenula kućni broj.

- Ana Stepanovna, Obrazcova ovde. Oprostite što vas uznemiravam kod kuće, zamajala sam se na poslu, nisam uspela da vas zateknem na radnom mestu.

- U redu je, Tanječka - dobroćudno se odazvala Ana Stepanovna, koja je Tatjanu odavno poznavala, još iz vremena njenog prvog braka. - Nije odmakla trudnoća, šest nedelja, prema tome - nema žurbe ako se odlučiš.

- Znači, ipak je trudnoća? - promrmljala je Tatjana.

- Pa to sam ti odmah rekla, a ti mi nisi verovala, tražila si dodatne analize. Imam ja oko za te stvari.

- Dobro, Ana Stepanovna, razmisliću.

- Razmisli, razmisli - složila se lekarka. - Imaš još vremena.

Tatjana je opet sela za sto i počela da okreće višecifreni međugradski broj. Zvala je muža.

- Stasove, možeš li hitno da dobiješ zahtev za moj službeni dosije?

- Mogu da pokušam. Koliko hitno?

- Za juče.

- Molim?

- Šalim se. Dima, - Tatjana je bila jedina među svim poznanicima Vladislava Stasova koja ga nije oslovljavala ni sa „Vladik” ni „Slavik”, on je za nju bio Dima - to mora jako brzo da se uradi. Poželjno je da bude već sutra.

- Tanjka, ne mogu da verujem sopstvenim ušima! Zar je tvoj ozloglašeni načelnik pristao da ti odmah sad uruči dosije? Pa ti si mi pričala da te privezao najmanje na mesec dana.

- Okolnosti su se promenile. Dimočka, javi se Nastji i reci joj da sam se sve dogovorila i da može da dođe kad god joj odgovara. Makuškin će je primiti. To je što se tiče njene molbe. A sad o mojoj. Uzmi zahtev i daj ga Nastji da mi ga donese. Poželjno bi bilo da ona dođe što je pre moguće, a najkasnije za dva dana. Ne kasnije. I to na dva dana. Da li si me razumeo? Na dva dana. Treba mi njena pomoć, ali mi je nezgodno da je ja zamolim. Nas dve ipak nismo dovoljno bliske poznanice. Iskreno se uzdam u to,

da će tvoju molbu uslišiti.

- Tanja, ne razumem šta se dešava? Kakva to posla ti imaš sa Askom iza mojih leđa? Šta se desilo? Čemu tolika žurba?

- Sve ću ti kasnije objasniti. Nema nikakve katastrofe, časna reč, naprosto je iskrsla mogućnost da se brže izvučem odavde, bilo bi šteta upustiti priliku.

- To je sve?

- To je sve.

- Ne lažeš? Glas ti je nekako...

- Glas je već druga tema. Trudna sam, Dima. Upravo sam razgovarala sa mojom doktorkom. * * *

- Tanjuha... - začu se Stasovljev uzdah. - Mila... Kakva radost!

- Ne znam, možda - Tatjana ga brzo prekide. - Nisam još odlučila. I ti treba da razmisliš. Javi mi se večeras da mi kažeš šta si se dogovorio sa Nastjom. Ujedno ćemo i da razmotrimo tvoja razmišljanja po pitanju abortusa.

- Ne po pitanju abortusa, već deteta. I tu uopšte nema šta da se priča.

- Dobro, čućemo se večeras. Ljubim te, Dima.

- Tanja, sačekaj...

- Večeras, Dimulja, večeras. Sad moram da trčim.

Zapravo nije imala kuda da žuri. Naprosto joj je već bilo teško da kontroliše živce, a nije htela da muž primeti njenu zabrinutost. Ma, kakvu zabrinutost - neskriveni strah. Izgubljenost.

Još neko vreme je posedela u kancelariji besmisleno premeštajući olovke po stolu, a zatim je ipak sebe naterala da obuče kaput i krene kući.

Iročka je dočekala radosnim cvrkutanjem.

- Tanjka, prosto sam jedva čekala da dođeš! Brzo se skidaj, da večeramo i da ti sve ispričam.

Ona je očigledno gorela od nestrpljenja i Tatjana se iz sve snage trudila da ne pokaže koliko joj je teško u duši i do koje mere ne želi sad da sluša Iročkine priče. Pokušavala je da odgodi trenutak kad će morati da sedne

za sto i počne razgovor sa sestrom bivšeg muža. Skinuvši kostim, ona je, umesto da ga nemarno, po svom običaju, ostavi na fotelji, krenula usrdno da kači na vešalicu sako, bluzu, suknu, te da ih uredno smešta u ormar. Zatim je prišla toaletnom stolu i počela da, gledajući se u ogledalu, pažljivo skida šminku kozmetičkom vatom natopljenom odgovarajućim mlekom.

- Pa Tanja! - iz kuhinje se začuo zvonki Iročkin glasić. - Sve se hladi! Jesi ti tamo zaspala?

- Evo me!

Iročka Milovanova je bila vrsna kuvarica, to joj se nikako nije moglo poreći. Obožavala je da spravlja svakojaku egzotiku iščitavajući recepte iz kuvara. Doduše, recepti su joj, uglavnom, služili kao osnovna ideja, jer ona je sve pripremala na neki svoj način. Ponekad se dešavalo da rezultat bude i užasavajući, jer postoje jela čiji je način pripreme šlifovan decenijama i koja ne trpe nikakve samoinicijativne stvaralačke porive, ali Iročka nije nikad očajavala. Ona bi veselo pojela teško svarivi rezultat sopstvenog eksperimenta bez ikakvog mrštenja, posle čega bi počinjala sve iznova. Danas je Tatjanu očekivala moruna za večeru sa nekim neuobičajeno koloritnim prilogom. Osim toga, u kuhinji je lebdeo miris čuvenih Iročkinih piroški sa kupusom.

- Opet piroške? - sa neodobravanjem je upitala Tatjana sedajući za sto. - A lepo sam te molila.

- Ma daj - veselo se smejala Ira. - Pa ne spremam ih svaki dan.

- Ja uskoro neću moći da ulazim na vrata od tvojih piroški. Ti znaš da nemam dovoljno jaku volju da se na vreme zaustavim.

- Ne ljuti se, Tanjušečka, ionako uskoro odlaziš i više nećeš imati prilike da jedeš moje piroške.

- Ne nadaj se da ćeš me se tek tako osloboditi.

Ira se polako okrete ka njoj, ostavivši u tiganju nešto što je šištalalo i ispuštalo ukusne mirise, nad čime je upravo bajala pre nego što će izneti na sto.

- Šta si rekla?
- Sedi, Ira. Moramo da popričamo.
- Nešto se desilo? - prepala se Iročka.
- Da. Šta si mi tu prebledela, nije ništa opasno po život.

Samo je pomalo neočekivano.

Tatjana se odvratno osećala. Zar nije bilo dovoljno što je u poslednje vreme kida osećaj krivice zbog načina na koji je planirala da postupi prema odanoj rođaci koja je iskreno voli? Zar nije bilo dovoljno što je Irka, izlazeći joj u susret i baveći se uređivanjem njenog života, ostala bez zanimanja, bez sopstvene porodice i, praktično, bez prijatelja? Sad još i ovo... * * *

- Ira, šta misliš o tome da odeš sa mnom zajedno?

- Gde? U Moskvu?

- Jok, u Čukojevac Donji. Pa naravno u Moskvu, gde bi drugo.

- Ali zašto... Tanja, šta se desilo? Odmah da si mi objasnila šta se događa.

Tatjana je utučeno čitala. Kako da joj saopšti da bi bilo opasno da ostane u Peterburgu? Možda i nije bilo opasno, ali nije smela da rizikuje. A iskrsla je i još jedna okolnost koja, takođe, nije bila bez značaja.

- Iročka, kriva sam pred tobom, poremetila sam tvoj život, potrošila si na mene svoje najbolje godine, i sad...

- Prekini odmah! To si već sto puta govorila. I isto toliko puta sam ti objašnjavala da je to čista glupost. Da se nisi više usudila tako da razmišljaš.

- Želim da kreneš sa mnom. Imaću dete i sama neću izaći na kraj sa svime. Ali nemam prava da te molim za takvu uslugu, jer sad još uvek možeš da nađeš i posao i muža, a za nekoliko godina će već biti sasvim kasno.

- Tanj... Jao, Tanjka...

Iročkine oči postadoše tako ogromne da je delovalo kao da joj prekrivaju pola lica.

- Trudna si?

- Aha.

- Koliko?

- Šest nedelja. Danas sam se čula sa Anom. Ira, ako ne pođeš sa mnom, odlučiću se na abortus, neću moći sama. Više nisam u godinama kad mogu da se izdrže toliki napori. Prvi porođaj sa trideset i šest nije šala. Stasov mi neće biti od pomoći, on radi po ceo dan, pare zarađuje.

- Jes' ti normalna? Kakav abortus? Ima da rodiš, nema šta da se razmišlja. Naravno da ću ići sa tobom, o tome nema šta da se priča.

- Razmisli, Ira, sve to nije nimalo jednostavno ako uzmemo u obzir sve posledice. Ti deš opet biti upregnuta u kućne poslove. Misli na sebe.

- Ma daj, molim te!

Iročka se zvonko nasmejala.

- Već sam upoznala sve peterburške potencijalne mladoženje i nijednog odgovarajućeg među njima nisam našla. Možda će se u prestonici takav pojaviti. U krajnjoj liniji, ne moram da se udam da bih rodila, pa ću gajiti dvoje - i tvog i mog. Zar ne? Odlična ideja - u organizacionom pogledu.

„Gospode, kako njoj sve deluje jednostavno - razmišljala je Tatjana s tugom. - I meni se, u njenim godinama, verovatno isto tako činilo da je preda mnom još dug život i da ću još sve stići i uspeti. A jutros, kad sam saznala za pogibiju Romke Pankratova, shvatila sam kako moj život može da bude veoma kratak. Veoma. Užasavajuće je koliko kratak može da ispadne moj život. Iročkin, takođe.”

- Ovih dana dolazi jedna moja poznanica iz Moskve, radi u krivičnoj upravi. Ako sve bude išlo po planu, krećemo odavde svi zajedno. U redu?

- Kako to misliš? - zbunila se Ira. - Šta je tebi, Tanja? A da se spremimo?

- Čovek bi pomislio da imamo bog zna koliko toga. Spakuj samo zimsku odeću i ono najosnovnije. Kasnije će doći Stasov i poslaće specijalni kontejner sa ostalim stvarima.

- Lepo si to smislila, samo ništa od toga! Ti kreni, a ja

ću sve da popakujem kako valja, da pošaljem, a zatim da dođem.

- Ira!

Tatjana skoro nikad nije povisila ton u razgovoru sa rođakom, tolike godine su proživele u siozi. Iročki odmah bi jasno da je nešto ozbiljno u pitanju.

- Uradićeš onako kako te ja zamolim - rekla joj je Tatjana tvrdim glasom. - Moja poznanica će odsesti kod nas i pomoći će ti oko stvari. Odlazimo sve tri zajedno. I to ne podleže diskusiji.

Ira se okrenula i tiho zaplakala. Tatjana se sada već osećala sasvim odvratno. Zašto je vređa? Zašto joj je Irka išta kriva? Na šta to liči? Potpuno je izgubila samokontrolu, izdire se, kao da je sam đavo ušao u nju.

- Iročka, nemoj, mila, - progovorila je nežno - ne plači kad te molim. Nisam htela da te povredim. Naprosto sam premorena, imala sam težak dan i nisam uspela da se uzdržim.

Ira zarida na sav glas. Gledajući njezina ramena koja su podrhtavala, Tatjana je pomislila kako je ipak bolje da plače jer je uvređena, nego da rida od straha za vlastiti život.

Kasno uveče se javio Stasov. Uspeo je da se dogovori da mu za sutra pripreme zahtev za izdavanje službenog dosijea starijeg islednika Obrazcove.

- A šta je sa Nastjom? Jesi li se čuo s njom?

- Zahvaljuje ti se i kreće sutra večernjom zapregom.

- Je l' kupila kartu?

- Nije još, čekala je tvoju potvrdu. Sutra izjutra ide prvo na stanicu. Posle ručka ćemo se naći, pa ću joj predati zahtev. Uzgred, zamolila me da te pitam možeš li da joj pomogneš oko smeštaja.

- Nema potrebe, odsešće kod mene. Dima, zamoli je da mi telefonira kad uzme kartu. Treba da mi kaže broj vagona. Ira će je čekati kolima i odvesti gde treba.

- Važi, preneću joj. Imam utisak da izbegavaš razgovor na glavnu temu.

- Ne izbegavam. Sam si rekao da nema šta da se priča.
- I ti se slažeš s tim?
- U potpunosti. Čak sam i Iročku zamolila da krene sa mnom u Moskvu.

- Ne možeš bez dadilje? - podrugnu joj se Stasov.
- Ne mogu. Navikla sam se. I ona se navikla na mene, nije nikako mogla da se pomiri s mojim odlaskom. Pa sam pomislila... Naš pereburgski stan možemo da prodamo i da za te pare kupimo nešto pristojno u Moskvi. Ne brini, nećemo ti ovako čoporativno banuti u tvoj jednosobni stan. Dima...

- Da?

- Mnogo te volim.

- To je malo - ozbiljnim glasom joj je odgovorio Stasov. - Ti treba da me voliš onoliko snažno kao ja tebe, a ne tek „mnogo”. Ja tebe, znaš, obožavam, mama Tanja. I prenesi pozdrave teti Iri.

Tatjani bi malo lakše posle razgovora s mužem. Dosta je bilo uznemirenosti i nerviranja, mora da se sabere i isplanira sutrašnji dan, kako svaki minut, tako i svaki metar i svaku reč. Treba prikupiti što je moguće više informacija, a pri tome nikome ne zapeti za oko i ne stati na žulj, kako ne bi izazivala nepotrebne sumnje. Naravno, bolje bi bilo preneti taj zadatak na operativce, oni imaju više mogućnosti i iskustva. Međutim, njima tek ne sme da poveri taj posao kako joj se ne bi desilo da natrči na nekog „zainteresovanog”. Pa čak i da se to ne desi, da ne naleti na lično zainteresovanog operativca, ovaj to može da ispriča nekom od kolega, informacija procuri, a onda - piši propalo. Najvažniji joj je trenutno Čudajev. Tatjana je samo s njim podelila svoje sumnje u vezi sa Goldičevom, tako da je on jedini koji bi mogao nešto da posumnja. Za sada jedini. I mora da učini sve što je u njenoj moći da ne ustalasa tu močvaru. Upravo stoga danas nije saslušavala Surikova. Ako nekog baš zanima - pa, neka znaju da ona ima i drugog posla preko glave. A Surikov joj ama baš nizašta ne treba.

Danas ga nisu zvali na saslušanje. Zašto? Kakva čudna tetka, ta islednica. Pitala ga juče za punomoćje, unela lepo u zapisnik i pustila ga, kao da se ništa naročito nije ni desilo. A možda zbilja i nije? Možda je njegov strah bezrazložan?

Ne, tu ipak nešto ne štima. Jer glavna ideja je bila da za to punomoćje niko nikad i ništa ne sazna, jer onda ispada da nije on ubio Sofiju. Zašto bi je ubijao kad ionako neće on dobiti stan?

Ali kako... Ako je već islednica saznala ža* punomoćje, onda će Sofijino ubistvo, svakako, pripisati njemu. Pa kako sad to? Ništa mu nije jasno.

Eh, da mu je sad baba Sofija kraj njega! Nema on dovoljno pameti da sve ovo razume, a ona bi sve to brzo povezala u logičnu celinu. Ona nije bila samo pametna, imala je još i zavidnu intuiciju.

...Ako izuzmemo slabo srce, što se svega ostaloga tiče, Sergej Surikov je bio normalan i zdrav mlad muškarac. I priroda je, kao što je i red, tražila svoje. Samo, on nije imao s kim da ostvari neku vezu, za izlaske sa devojkama je potrebno ipak nešto novca, trebalo bi i da se pristojnije obuče, a otkud njemu pristojne krpice, kad živi od plate fizikalca? Sreća te je Sofija davno naučena na štednju, već četvrt veka živi samo od penzije, tako da ume dosita da ga nahrani od onih namirnica koje on kupi. A o nekim krpicama nije moglo biti ni govora.

Naravno, mogao bi da nađe neki šoder, od onih sa kojima je ranije bivao, ali tih je bio sit. Prljave, pijane, sa stalnim idiotskim kikotanjem, spremne da legnu sa svakim za šaku pilulica sreće ili ampulu. Uopšte mu nije jasno kako je to moglo ikada da mu se sviđa.

Pa, kad su već šoderi otpali, preostajale su mu samo žene, zaposlene u robnoj kući. Bilo ih je mnogo, svih uzrasta i tipova. I sa njima je mogao da nađe zajednički jezik bez nekog naročitog napora i ne trošeći novac na

udvaranje. Skoro su sve one imale muževe ili ljubavnike, i skoro nijedna nije imala ništa protiv nekog bavljenja ljubavlju nabrzaka, samo da sve ostane u okvirima radnog mesta, bez izazivanja ljubomore njihovih muškaraca nekim kasnim vraćanjem kući ili neopravdanim izlascima. Ukratko, cela stvar je rešavana na obostrano zadovoljstvo. Serjoža je ušao u vezu sa kasirkom Galočkom, koja je dva puta nedeljno zatvarala kasu naočigled svih negodujućih kupaca i odlazila na dvadesetak minuta kod njega u pomoćne prostorije.

Sofiji Ilarionovnoj je, takođe, bilo jasno da seks baš i nije na poslednjem mestu u životu jednog muškarca i nekoliko puta je izražavala svoju zabrinutost činjenicom da Sergej nema devojkju.

- Ma, šta vi toliko brinete o tome? - čudio se Surikov.

- Vi treba da ste zadovoljni što ne skitam, već sedim kod kuće.

- Mnogo me pa usrećuje tvoje sedenje u kući - progundā Bahmetjeva. - To i jeste najopasnije - sediš sa mnoom umesto da se provodiš sa devojkama. Čovek mora da vodi normalan život, kad sam sebe nasilno ograničava, to ne može na dobro da izađe. Ili ti ne osećaš potrebu?

Pitanje je bilo postavljeno, u najmanju ruku, netak-tično i direktno. Sergej se našao u čudu od iznenađenja i sa zaprepaštenjem je isto tako direktno odgovorio:

- Imam.

- Eto vidiš, a ako se ustežeš i trpiš, možeš i da pukneš i učiniš gomilu gluposti. Znaš od čega su ponekad u ratu ljudi umirali? Ne od gladi, već od toga što su gubili razum kad bi ugledali hranu. Dešavalo se da toliko izgladne, da onda ne mogu da se zaustave, jedu i jedu - sve dok ima šta da se žvaće. I umirali bi od vezanih creva. Tako i ti sad - trpiš li trpiš, moriš se, a onda ćeš naleteti na neku koja će te zaludeti, uništiti ti volju i pomutiti razum i opet ćeš završiti u lošem društvu. A ja te nazad neću primiti, upozorila sam te da drugog puta neće biti. Ili će te, što je još

gore, uhapsiti zbog silovanja. Znaš kakvih sve žena ima? Ne daj ti Bože. Može da joj se ne sviđi tvoje ponašanje i - pravac u miliciju, odmah žalba, kao, silom je naterao. A u miliciji će verovati njoj, neće tebi. I propašćeš ni za šta. Zato poslušaj moj savet, nađi sebi neku. Tebi će tako biti lakše. Samo je nemoj dovoditi ovamo, dogovorili smo se da ovde neće dolaziti niko sa strane.

Kad je ostvario vezu sa kasirkom Galočkom, stara Bahmetjeva je to saznala pre nego što je Sergej prešao prag njihovog stana. Da li je bila u pitanju njena intuicija ili je njegovo lice odavalo sitost jednog mačka, tek - Sofija Ilarionovna se osmehnula sa odobravanjem.* **

- Vidim, poslušao si moj savet. Odlično, Serjoženjka, počeo si dobro da organizuješ svoj život. Je li neka sa strane, ili je od svojih, s posla?

I opet je bio tako zapanjen njenom pronicljivošću i direktnim nastupom, da joj je odgovorio odmah, bez razmišljanja:

- Naša, iz radnje. Kasirka.

- Sjajno - obradovala se Sofija. - Jako mi je drago zbog tebe. Je li mlada?

- Trideset i dve.

- Udata?

- Da.

- Ima decu?

- Ima, dečaka, ide u prvi razred.

- E, hvala Bogu - starica klimnu glavom, kao da je za nju bilo od suštinskog značaja kakvu je ženu Sergej izabrao radi rešavanja svojih problema, a njegovi odgovori su je zadovoljili.

I tog trenutka se desilo nešto što je samog Sergeja dovelo u stanje posvemašnje izgubljenosti. Koraknuo je u susret Sofiji, nagnuo se, čvrsto je zagrlio i poljubio u tople namreškane obraze. U grlu mu je stajala knedla koju nikako nije mogao da proguta, a oči mu se izdajnički napuniše suzama.

- Hvala vam, Sofija Ilarionovna. Hvala - mrmljao je

zagnjurivši lice u njenu retku kosu.

- Na čemu, sine? - tiho ga je upitala, strogim i ozbiljnim glasom.

- Na svemu. Pre svega na tome, što uopšte postojite. Vi ste mi kao majka, pa i više od majke. Mati me nikad ništa nije pitala, ništa je nije zanimalo. Neću vas nikada napustiti.

Bahmetjeva se laganim pokretom oslobodila njegovih ruku, napravila korak unazad i pažljivo pogledala Serjožino lice. Ozarila se osmehom.

- Porastao, - rekla je - sad si postao veliki. Odrastao. Naučio si da voliš.

- Ma šta vam je, ja je uopšte ne volim - poče Sergej užurbano da se pravda. - Ja sam to samo onako, radi zdravlja, kao što ste mi vi savetovali.

- Pa ja i nisam o njoj govorila. Hajde da večeramo, Serjoženjka, ja kao da sam predosećala, napravila sam lenju pitu.

Tada nije shvatao o kakvoj je to ljubavi pričala Bahmetjeva. I uopšte mu nije bilo jasno šta ga to beše spopalo kad je krenuo da grli baba Sofiju. Moralo je da prođe još nekoliko meseci da bi Sergej Surikov postao svestan toga da je Sofija Ilarionovna Bahmetjeva jedini čovek na svetu kojeg on voli.

Pa zar bi on mogao da je ubije? Ona mu je bila kao ikona. Ne bi žalio da umre, ako bi njoj to zatrebalo.

GLAVA 6

Nastja je provela besanu noć u vozu, što joj nikako nije odgovaralo. U kupeu je bilo čisto i toplo, udobno se smestila na gornjem ležaju osećajući zadovoljstvo zbog nekoliko sati predstojećeg okrepljujućeg sna kojeg je bila željna, no - nije joj bilo suđeno. U kupeu sa njom je puto-

vao i bračni par s malim detetom koje nikako nije želelo da shvati svu čar mirno provedene noći u vozu. Mali je svaki čas nešto hteo - te vode, te da piški, pa da mu se priča ispriča, te daj bombonu, onda je hteo kod mame (ako je ležao kraj oca), a posle opet kod tate. Povrh svega, nije voleo da spava u mraku i Nastja je prvo bila prinuđena da sluša duga i smušena obrazloženja njegovih roditelja, a zatim da cele noći trpi svetlo koje joj je udaralo direktno u oči.

Zato ju je ujutro odmah obradovalo par sitnica. Kao prvo, domaćica vagona nije budila putnike sat vremena pre ulaska voza u stanicu glasnim povici^{ma}: „Skupite posteljinu!”, kako je to nekad bio običaj. Kao drugo, za doručak nisu služili samo čaj, već i kafu, a nudili su, takođe, i sendviče, kajzerice i keks, što joj je vrlo dobro došlo, jer ko zna kad će danas uopšte biti u prilici da nešto pojede. I, kao treće, ako je suditi po prizorima koji su promicali kroz prozor, u Peterburgu nije tako vlažno i bljuzgavo kao u Moskvi, što znači da ima nade da dan provede suvih nogu.

Nastja nije poznavala rođaku Tatjane Obrazcove koja je trebalo da je čeka na stanici, ali se nadala da će uspeti da je prepozna prema opisu koji joj je uoči puta dao Stasov.

- Iročka je - Iročka, - autoritativno izreče Vladislav.

- Znaš, postoje ljudi koji su u idealnom skladu sa svojim imenom. I, to da znaš, ima ljudi za koje se nadimak dat od milja zalepi za ceo zivot, bez obzira na proces odrastanja, a zatim i starenja. Naša Iročka je upravo takva..

- Misliš - suptilna? - doseti se Nastja, setivši se one opaske o kučencetu koje ostaje „štene do starosti”.

- Ne, nije to - namršti se Stasov. - Ona, svakako, nije glomazna i još je prilično mlada, ali je... Kako bih ti to formulisao... Ona je po prirodi mlada. Razumeš? I to se vidi po svemu. Ima mlade oči i devojački izgled. Sva je nekako radosna. Ukratko, čim je ugledaš -

prepoznačeš je.

- Dobro - uzdahnula je Nastja, shvativši kako konkretniji opis neće dočekati. - Reci mi bar boju kose.

- Kosa? - Stasov se zamislio. - U principu, tamna, da, ona je brineta, ako se nije ofarbala. Vi, devojke, to s lakoćom i očas posla menjate.

Bez obzira na odredenu dozu skepse sa kojom je saslušala njegovu deskripciju, Nastja je bila prinuđena da prizna kako je bio apsolutno u pravu. Prepoznala je Iročku istog trena. I stvarno, teško da bi neko ženu takvog izgleda oslovljavao punim imenom i sa „gospođo”. Lepa mlada brineta u skupoj bundi od svetlog nerca je stajala tačno tamo gde se zaustavio njen vagon. Čim je Nastja zakoračila na peron, Ira joj je istog trena prišla. Očigledno je Tatjana, za razliku od Stasova, umela precizno da opisuje ljude.

- Nastja?

- Da, dobar dan, Ira. Hvala što ste me dočekali.

- Taman posla da mi se na tome zahvaljujete - zbunila se Ira. - Hajdemo, parkirala sam se na trgu. Vodim vas prvo kod nas da vas nahranim s puta, a u jedanaest idemo kod vašeg islednika. Tanja se s njim sve dogovorila i ostavila je adresu.

- Hvala - Nastja se još jednom od sveg srca zahvalila. - Stvamo ste mi se našli.

- Nema na čemu, - odgovori Ira sa osmehom, - imaćete i vi priliku nama da pomognete. Tanja će vam večeras sve objasniti.

* * *

Bilo je tačno jedanaest sati kad je Nastja pozvonila na vratima bivšeg islednika Fjodora Nikolajeviča Makuškina.

— Izvolite, uđite, - gostoljubivo otvori vrata domaćin - čekam vas.

Stan je bio veoma star, ali še to videlo jedino na osnovu rasporeda soba. U svemu ostalom je Makuškinovo stanište

izgledalo sasvim moderno i radovalo pogled sveže okrečnim plafonima i savremeno dezeniranim tapetima.

Fjodor Nikolajevič je Nastji ponudio fotelju kraj velikog pisaćeg stola, dok je sam seo na kanabe.

- Dakle, šta biste želeli da znate? Da li je u pitanju neki konkretni slučaj?

- Da, i to vrlo star. Sedamdeset i treća godina, Bahmetjev.

- Kako da ne, kako da ne, sećam se - zainteresovano se odazva Makuškin. - Pamtim ga. Samo da uzmem papire, pa ćemo zajedno pogledati šta imamo o tom slučaju. Uzgred, da li ste pogledali taj predmet u Vrhovnom sudu?

- Ne još - priznade Nastja. - Nisam stigla. Osim toga, mislim da se tamo ionako ne mogu naći odgovori na moja pitanja. U zvanična dokumenta se ne unose nepotvrđene operativne informacije, a mene upravo to interesuje.

Makuškin je dovukao iz ćoška male sobne merdevine i krenuo da prebira po fasciklama koje su ležale na gornjoj polici stalaze koja je bila visoka skroz do plafona. Nad glavom mu se prvo blago uskovitlao, a onda lagano spustio maleni oblak prašine. Makuškin se kretao lako i žustro, ničim ne podsećajući na stereotipni lik penzionerskribomana koji okapa nad svojim memoarima. Kad ne bi znala da je već nekoliko godina u penziji, Nastja mu nikako ne bi dala više od pedeset i pet godina.

- Evo ga! - Fjodor Nikolajevič je svečano i pobedonosno digao iznad glave kartonsku fasciklu koja se vezivala platnenim vrpcama. - Sad ćemo da vidimo šta tu ima. Ovako mi je teško da se setim detalja, ali čim počnem da čitam - odmah se prisetim. Šta vas konkretno zanima?

- Interesuju me saučesnici koji nisu bili osuđeni zajedno sa Bahmetjevom. I svaka informacija o novcu i drugim vrednostima koje nisu bile konfiskovane.

Makuškin baci na nju onaj brzi a svevideći pogled. U njemu se ponovo probudio profesionalac.

- O čemu se radi, sad je nešto isplivalo? Naišli ste na neki trag?

- Ne znam. I sama tek pokušavam da shvatim šta je po sredi. Možda mi se samo pričinilo.

- Hoćete mi ispričati detalje?

- Izvinite - Nastja je bila zbunjena.

- U redu je - osmehnu se Makuškin. - Razumem. Nije po Pe eSu.

Seo je na kanabe, odvezao vrpce i počeo brzo da lista stare beleške.

- Plašim se da ću vas razočarati - rekao je najzad. - Vidite, meni tada nije bio toliko zanimljiv sam mehanizam mahinacija i pljačke, koliko različiti psihološki preokreti i nijanse. Više sam beležio svoje utiske od susreta sa licima koja su bila pod istragom i sa svedocima. Mogu vam reći da je sam Bahmetjev bio krajnje nezanimljiva ličnost. Pametan, umešan, energičan, ali - takvih ima na hiljade. Nije imao ono nešto, ako razumete šta hoću da kazem. Da, naravno, beskrajno drzak, neizmerno. Ali, ako je neko zbilja zanimljiv, onda je to njegova majka. E, to je ličnost!

O njoj može knjiga da se napiše. Neverovatna žena.

- A nije li vam se učinilo da ona o sinovljevim poslovima zna daleko više od vas? - upita Nastja s nadom. - Biću jasnija, jer ovako zbilja kao da igramo žmurke. Zanima me da li je Bahmetjev držao kod sebe neke stvari od vrednosti koje mu nisu lično pripadale, možda ih je čuvao ili privremeno raspolagao njima, i nije li se moglo desiti da su te vrednosti ili novac posle streljanja dospeli u ruke njegove udovice, kojoj se nije svidela ideja o „podeli dobara”.

- To je, dakle - reče otegnuto Makuškin. - Znači, sad su krenuli na udovicu?

- Pa... - ušeptrlja se Nastja. - Da. Ima mnogo verzija, a jedna od njih se odnosi upravo na prisvajanje tog novca; ja sad pokušavam da saznam kome je on pripadao i ko bi mogao da pretenduje na njega. Naravno, jasno mi je da ovde nije reč o samim novčanicama, njima je danas mesto u nekoj kolekciji, već o ekvivalentu odgovarajuće vrednosti.

- Ukoliko su taj novac ili stvari od vrednosti uopšte postojali - dodao je Makuškin. - Samo, iskreno rečeno, veoma sumnjam da se o tome radi. Bahmetjevu sasvim sigurno nije sve konfiskovano. To se skoro nikad ne dešava. Naravno da je lavovski deo sakrio. Ali ne verujem da je taj skriveni deo imao drugog vlasnika do samog Bahmetjeva.

- Zbog čega?

- To je teško objasniti. Jednostavno sam stekao takav utisak. Vidite, Bahmetjev je bio izrazito neprijatan čovek. Izrazito. Znači, ima ljudi koje vam je neprijatno da gledate, sa kojima vam se gadi da razgovarate,* a o vođenju nekakvih poslova da i ne govorimo. Pogotovo finansijskih. Takvome kao što je Bahmetjev ne bih poverio na čuvanje ni žutu banku. I to ne stoga što je lopov, već što je neprijatan. Mrska ga je pogledati. Postoje beskrajno simpatični šarmeri, kao što je Ostap Bender, a ima i takvih odbojnih tipova. Debeo, samozadovoljan, njuška mu se onako masno sija, debele usne. Na faci mu je bila ispisana namera da prevari svakog na koga naiđe. Mislim da su ga saučesnici smatrali organizatorskim i finansijskim genijem, ali im je bilo jasno da ih vara kod deobe. Evo, pogledajte šta sam ovde zapisao: „14. avgust 1973. godina. Danas sam saslušavao Zinčenka. Zanimljiv fenomen - on se nekoliko godina sistematično bavi pljačkom pod rukovodstvom Bahmetjeva, a gaji prema njemu ljutu mržnju. Ne veruje mu. I više od toga, meni se čini da naprosto organski ne podnosi svog šefa. Smatra da je konstantno bivao uskraćen kod deobe prihoda”.

- Jasno. Biće da ste u pravu, Fjodore Nikolajeviču, takvome teško da bi poverili zajedničku kasu. Možda možete još nečega da se setite?

Makuškin je prelistao svoje beleške i odrečno odmahnuo glavom.

- Bojim se da neću moći da vam kažem ništa odista bitno. Ali moj vam je savet - pokušajte da pronađete majku Bahmetjeva. Ona je, verovatno, sad već sasvim

stara, ko zna, možda i nije više među živima. Ali - vredi pokušati. Mene je još onda izjedao osećaj da ona zna nešto. Prirodno, nije mi ništa rekla, odlučivalo se o sudbini njenog sina, ali sad, kad je ta sudbina već davno rešena i kad je toliko godina prošlo, sad bi, dakle, mogla nešto i da vam kaže.

- A odakle vam, uopšte, osećaj da Bahmetjeva nešto zna?

- Vidite, ona se ponašala nekako... Recimo atipično. Na primer, nije se nijednom rasplakala na saslušanju, a majke inače uvek plaču, i vi to znate baš kao i ja. Nije pokušavala da traži opravdanje za sina. Jednostavno je odgovarala na pitanja i to je bilo sve. Ona mi je čak bila na neki način, i simpatična, ali, koliko god da sam se trudio, nisam uspeo da je raskravim i izazovem kod nje sličan osećaj. Između nas je sve vreme stajao zid. U neku ruku - to je i prirodno, kakve simpatije može gajiti majka prema isledniku koji namerava da zatvori njenog jedinog sina. S druge strane, međutim... Znete i sami, majke uvek u takvim situacijama počinju da pričaju kako je njihov sin bio divno dete i tako to. A ova - ni reči. Docnije sam shvatio o čemu se, zapravo, radilo. Ispostavilo se da je ona bila žrtva represije dok joj je sin još bio beba, tako da ga nije ona vaspitavala i, naravno, nije ni mogla znati kakav je bio kao dete. Evo, samo trenutak, tražim ovde jednu pribeležku... Vrlo indikativan razgovor... Ma gde mi je? Dobro se sećam da sam to istog dana zapisao, toliko sam bio pod utiskom. A, evo, našao sam!

Makuškin je izvukao iz fascikle list ispisan sitnim rukopisom.

- Pročitaću vam naglas, teško da ćete dešifrovati moj švrakopis. *„Bahmetjeva nastavlja da me iznenađuje. Danas sam je obavestio da ću sutra podneti optužnicu. Istraga je završena. Ona me upitala: „Jeste li sigurni da ste uhvatili sve krivce?“ - „Odakle takvo čudno pitanje, Sofija Ilarionovna? Da li je vama poznato nešto o postojanju još nekih mogućih krivaca?“ - „Ne, nisam to imala u vidu.*

Ukoliko ste sigurni da će svi krivci biti izvedeni pred sud, onda je to pravedno. Recimo, kad su mene trideset i pete uhapsili, čitavih dvadeset godina me mučilo pitanje - zašto ja? Što baš mene? Jasno je da je postojao plan hvatanja neprijatelja naroda, i taj plan je trebalo ispuniti na račun koga god. Ali, po kom principu su birali „koga god“? Očigledno, radio je princip slučajnog izbora. Naprosto je sudbina upirala prstom na slepo, pa na koga pokaže. Mene je, eto, „odabralo“. Ali, zašto baš mene, zašto ne komšiju? Razumete šta hoću da kažem? Element slučajnosti ubija samu ideju pravednosti“. Gledao sam je zapanjeno ne znajući šta da joj odgovorim”. * * *

Vratio je papir u fasciklu i značajno pogledao u Nastju.

- Vidite kakva je to žena? Element slučajnosti ubija ideju pravednosti. O tome može da se napiše naučni rad iz, recimo, krivičnog prava. Veoma nesvakidašnja osoba. Potražite je, toplo vam preporučujem.

Nastja se diže iz fotelje trudeći se koliko je bilo u njenoj moći da ne pokaže svoje razočarenje. Nije joj uspelo. Uzalud je kretala na taj put. Gordejev će biti nezadovoljan, potrošila je vreme i državna sredstva, a rezultat - nula. A tako se nadala!

- Hvala vam, Fjodore Nikolajeviču. Izvinite što sam vam oduzela toliko vremena.

- Ma, hajte, molim vas - nasmešio se bivši islednik - meni je bilo drago. Kad odlazite?

- Sutra uveče.

- Ostavite mi broj telefona na kom bih mogao da vas nađem. Ko zna, možda se setim još nečega.

Nastja mu je izdiktirala kućni broj telefona Tatjane Obrazcove i oprostila se od njega. Kod ulaza je u kolima čekala Iročka listajući neki časopis sjajnih korica.

- Pa, je 1' bilo uspešno? - zapitala je.

- Ne. Na žalost, potpuni neuspeh. Šta da se radi, neuspesi nas prate češće nego što bismo želeli. Ništa strašno. Iročka, možemo li odnekud da se javimo Tatjani?

- Jedino iz govornice. Sad ćemo da potražimo jednu. Da

li vam je hitno? Ako nije, možemo da odemo kući, pa da je zovnete odande.

- Ne, bolje odmah. Možda ćemo morati da odemo na još jedno mesto.

Pa dobro, kad je već u Peterburgu i ima pun tovar vremena na raspolaganju, mogla bi stvarno da pokuša da pronade Bahmetjevljevu majku.

* * *

Za razliku od Nastje Kamenske, Tatjana Obrazcova se šminkala i nikad nije izlazila iz kuće bez makar lake šminke. Na poslu su svi navikli da je vide pomno i značajki doteranu i danas, kad se pojavila bez trunke šminke, po kancelarijama je odmah krenuo šapat: „Tanji se nešto desilo. Ne liči na sebe, a i loše izgleda”.

Prva faza Tatjaninog plana je išla predviđenim tokom. Nekih petnaestak minuta posle početka radnog vremena u njenu kancelariju su počele da navraćaju kolege i da se onako sasvim nevino raspituju da li je kod nje sve u redu. Tatjana je prvo izvrđavala sa odgovorima, ali je posle drugog ili trećeg „posetioca” nervozno rekla kolegi sa kojim je delila kancelariju:

- Nisam nikad mogla ni da pretpostavim da ću se tako loše osećati. Samo da ne krenu mučnine.

Kolega-islednik je iskolačio oči u šoku:

- Kakve mučnine? Da nisi...?

- Ma, jesam. Zato i prelazim u Moskvu. Da budem s mužem. Ne znam samo kako ću da pozavršavam sve ove predmete. Ne bih da završim u bolnici. Verovatno ću danas opet kod Isakova, pokušaću još jednom da ga smekšam. Kakva korist od mene dok sam u ovakvom stanju, reci i sam! Boli me glava, muka mi je, stalno mi se spava. Vodim saslušanje, ali odgovori kao da ne dopiru do mene. Po deset puta ponavljam isto pitanje.

- Otiđi, svakako - podržao je kolega. - Isakov je sasvim normalan lik, jeste govornar, naravno, ali ima razumevanja

za takve stvari. Uostalom, i on ima troje dece.

Prošlo je još sat vremena i po hodnicima je već krenuo trač o tome da je Obrazcova trudna i da je uspela da nagovori šefa da je odmah pusti.

A još sat i po posle toga je Tatjana samrtnim glasom rekla kolegi da mora kod lekara. Već je bila obukla kaput kad je na njenom stolu zazvonio telefon.

- Zdravo, Tanjuša - začula je glas Nastje Kamenske.
- Da li si u velikoj gužvi?

Tatjana je kradom bacila pogled na kolegu koji je sedeo za svojim stolom zagnjuren u neke papire.

- Delimično - oprezno je odgovorila. * * *
- Možeš da slušaš?
- Da.

- Hoću da nađem jednu ženu. Ne lično, treba mi samo njena adresa. Možeš da mi pomogneš oko toga?

Tatjana uze olovku i papir i naže se nad sto.

- Izdiktiraj mi ime i prezime.

- Bahmetjeva Sofija Ilarionovna. Ona je u veoma poznim godinama, možda je više i nema među živima.

Tatjana je ćutala. U ovom trenutku nije čula ništa, osim pulsiranja u glavi.

- Alo! Tanja, čuješ li me?

- Gde si sad?

- Na uglu Nevskog i kanala Gribojedova.

- Moram da izađem nekim poslom. Za pola sata ću biti na Fontanki, kod poliklinike. Ira zna gde se to nalazi. Da li je ona s tobom?

- Jeste.

- Dobro, onda smo se dogovorile.

Bacila je slušalicu i krenula ka vratima trudeći se da deluje smireno.

- Tanja - pozva je kolega - šta da kažem ako te budu tražili?

- Reci kako jeste. Nije mi dobro, otišla sam kod lekara. Isakov me lično pustio, tako da je on u toku.

Tatjana je došla do daha tek izašavši na ulicu. Nije joj

jasno šta se dešava. Šta će Nastji stara Bahmetjeva? Zar je moguće da tragovi ubistva vode do Moskve?

* * *

Sergej Surikov, svakako, nije spadao u ljude koji vole da se bave analizama i poređenjima izvlačeći zaključke, nailazeći na „rupu” u informaciji i pokušavajući da je nadomeste. U svakom slučaju, takve ga osobine nisu krasile kad je dospeo kod Bahmetjeve. Vremenom je njegov mozak počeo da stiče izvesnu fleksibilnost, pa čak i brzinu. Ta promena se dešavala pod uticajem stalne komunikacije sa Sofijom Ilarionovnom koja je za Sergeja postala ne samo izvor najrazličitijih zanimljivih informacija, već je i menjala njegovu predstavu o životu generalno, kao i o njegovom mestu u tom životu. On je sada na mnoge stvari gledao sasvim drugim očima i ne uviđajući da to i nije njegov stav, već pogled Bahmetjeve.

Odavno se spremao da pita svoju gazdaricu kako je došlo do toga da živi sama. Nameravao je, samo se iz nekog razloga nije usuđivao. Prvo mu to pitanje nije ni padalo na pamet, a onda se jednom setio kako je Sofija Ilarionovna nekom prilikom rekla: „Muža su mi streljali, sreća da sam bar sina uspela da sačuvam”. Sina. Dakle, ima sina. Pa gde je? Prošlo je više od godinu dana otkako se Surikov doselio kod nje, a od sina ni traga ni glasa. Ni starica ga ne pominje, kao da ni ne postoji. Kako to?

Jednom prilikom je Sergej ipak upitao:

- Zašto živite sami? Pa vi imate sina. Zar vam on uopšte ne pomaže?

Sofija ga je pogledala ispod oka i stisla usne.

- Ja nemam sina.

- Pa vi ste mi sami ispričali kako ste uspeli da spasete sina kad su vas poslali u Sibir u logor - bio je uporan Sergej.

- Mrtav je. Ubili su ga.

- Banditi?

- Pa, moglo bi i tako da se kaže. Dobro, ispričaću ti kad me već pitaš. Naši smo, među nama ne mora da bude tajni.

Sin Sofije Ilarionovne je bio bogat čovek. Veoma bogat. Bio je povezan sa grupama iz Bakua i Kazahstana sa kojima je šezdesetih godina napravio ogromne pare u „poslovima” sa crnim i crvenim kavijarom, brilijantima i zlatom. Sedamdeset i treće su ga uhapsili, a sedamdeset i četvrte je, po presudi, bio streljan. Tada je imao trideset i devet godina. Ostala je žena sa dvogodišnjim sinčićem, unukom Sofije Ilarionovne.

Prilikom hapšenja i pretresa nađen je i oduzet manji deo, Bahmetjev je bio obazriv čovek i umeo je da čuva svoje bogatstvo. „Ako se meni nešto desi - ne jednom je govorio majci - ni ti ni Jelena nećete spasti na prosjački štap. Plivaćete u zlatu”. Njegova udovica je, kad je prošlo izvesno vreme od izvršenja kazne, stekla pristup sačuvanom bogatstvu, ali nije počela odmah da troši novac, plašila se. Ona se, inače, brzo utešila, nije prošlo ni godinu dana kako se ponovo udala. Njen novi muž je usvojio dečaka i gajio ga kao svog sina. Bivša snaja je sa novim mužem živela u Moskvi i Sofija nije znala da se novac njenog streljanog sina već uveliko troši. Oni je u goste nisu zvali, a ni sina nisu slali u Peterburg da poseti baku. U početku je to bilo sasvim razumljivo - dete treba da promeni prezime i da se navikne da novog Jeleninog muža smatra svojim ocem kako na njega nikada ne bi pala senka streljanog dilera devizama, švercera i lopova Bahmetjeva. Stoga i snajin novi brak, koji je tako brzo usledio, nije izazvao proteste Sofije Ilarionovne, njoj je to bilo servirano kao iznuđena mera. „Moram to da uradim dok je dete malo - govorila je Jelena svekrvi. - On ne sme da sazna kako je neko vreme bio bez oca, a da je pre toga još imao i drugog oca. A moram i u vrtić da ga upišem. Ako u dokumentima bude pisalo da nema oca, a ovaj se odjednom pojavi, sigurno će se naći neki dobronamerni dušebrižnici da guraju nos u tuđa posla i da palacaju

jezicima. Vama, Sofija Ilarionovna, mora biti savršeno jasno kako bi se osećao dečak kad bi svi počeli da upiru prstom u njega i da mu se rugaju zbog oca koji je, kao zločinac, streljan po odluci suda”. Sofija se slagala sa snajom, a čak i da je u sebi bila protiv toga, svejedno ne bi protestovala jer se osećala krivom. Jelena je, naravno, od samog početka znala čime se Bahmetjev bavi, štaviše - i udala se za njega zato što je ovaj imao gomilu novca, ništa joj nije smetala razlika od sedamnaest godina; ona je imala devetnaest, a on trideset i šest i pri tom je izgledao kao da mu je svih pedeset i pet - zadržigao, mastan, proređene kose, sa celom po sred glave. Ne, sasvim svesno je htela da se uda za njega i okiti brilijantima od glave do pete. Znajući da su brilijanti kradeni. Nije, dakle, imala nikakvog prava da svekrvi uputi neke primedbe tipa: „Ja sam mislila kako je vaš sin čovek na svom mestu, kad ono - vi ste odgajili lopova i pljačkaša”. Pa ipak, on je bio Sofijin sin i ona je na neki način bila odgovorna za njega. Naravno, nije ga ona tako vaspitala, sa dva meseca je odvojen od majke i tako je bilo sve do njegove dvadesete, prvo su ga uzeli kod sebe neki rođaci Sofije Ilarionovne, zatim se ispostavilo da ipak nisu kadri da gaje tuđe dete. Dečaka su dali u dom za nezbrinutu decu. Kada se Sofija pedeset i pete godine vratila u Piter i pronašla sina, pred njom je stajao jedan već sasvim formirani nitkov, drski, lukavi, ciničan, sa sklonošću ka gojaznosti uprkos gladnom detinjstvu. Tada već Sofija nije mogla da utiče na njegov karakter, pokušavati tako nešto sa dvadesetogodišnjakom je glupo i besmisleno. U tom uzrastu je moguće budalu naučiti razumu, ali je nemoguće prevaspitati lopova i prevaranta i naterati ga da postane dobar i pošten čovek. Tako je, u svakom slučaju, smatrala Sofija Ilarionovna. Nastanivši se sa sinom, preduzela je sve što je bilo u njenoj moći ne bi li on počeo da vodi normalan život. Svi njeni pokušaji, su međutim, bivali zaustavljeni pred zidom njegove drske i bezobrazne tvrdoglavosti. „Sama si kriva što sam ovakav. Šta si

očekivala? Rastao sam u domu. Tamo je sve vrlo jednostavno - ako ne ukradeš, crći ćeš od gladi, jer tvoj obrok je već ukrao neko drugi. Tamo, mamice, vladaju vučji zakoni. A da se ti nisi udala za neprijatelja naroda, ništa od ovoga se ne bi desilo. Prema tome - samo sebe možeš da kriviš, drugih krivaca nema". Bilo je apsolutno beskorisno objašnjavati mu kako je neprijateljem naroda trideset pete godine mogao biti proglašen bilo ko - i akademik, kao i nepismeni seljak, i opštepriznati omiljeni zaslužni umetnik, i skromni računovođa, jer ljude nisu steljali zbog toga što su bili neprijatelji naroda, naprotiv, čoveka su proglašavali neprijateljem kad bi *đvaj nekome zasmetao, pa ga je lepo trebalo streljati.

I, bez obzira na sve te činjenice, Sofiju je mučio osećaj krivice za ono što se desilo. Ona je videla kako njen dečak „širi krila”, kako, koristeći se pričama o nesrećnom detinjstvu provedenom u domu i nepravedno represiranoj majci izvlači za sebe najrazličitije povlastice i beneficije... I bogati se. Iz dana u dan, iz godine u godinu. Već odavno nije živeo sa Sofijom, ona je izgubila svaku mogućnost upliva, makar i u sitnicama. Pa ipak se osećala krivom za sve što se izdešavalo. Zato se i nije bunila kad je Jelena kazala da Sofijin unuk ne treba da nosi prezime Bahmetjev. Ako se već njen sin jedinac poneo tako neoprezno i doveo mladu ženu sa malim detetom u toliko neugodnu situaciju, odakle onda majci pravo da osporava snajine odluke, tim pre što su one donete isključivo radi dobrobiti njenog unuka.

- Čim moj novi muž usvoji dečaka - rekla je mlada udovica, koja je u tom trenutku imala jedva dvadeset i tri godine - vaš će unuk, Sofija Harionovna, steći novu baku i novog deku. Svako vaše pojavljivanje u našoj blizini bi izazvalo masu nepotrebnih pitanja. Razumete šta želim da kažem?

Bahmetjeva je razumela. Njen sin je pogubljeni kriminalac i zato je razdvajaju od unuka. I ona tu ne može ništa.

- Možda kasnije? - snebivljivo je zapitala. - Kad dečko poodraste? Naravno da razumem, Lenice, sada treba pomno kriti ceo događaj, ali kasnije, kad on odraste... Ti ćeš mu sve ispričati, zar ne?

- Taman posla! - Razdražljivo frknu snajka. - Kako ste to zamislili? Da ispričam detetu kako su mu oca streljali jer je uhvaćen u mahinacijama? Šta je vama, Sofija Ilarionovna, odlepili ste? Dečak neće nikad ništa saznati. Kakva sramota!

- Pa, o mahinacijama i streljanju ne mora ništa ni da mu se kaže. Možeš jednostavno da mu ispričaš kako je njegov otac umro ili poginuo pre mnogo godina i da on ima još jednu baku, majku pokojnog oca.

Sofija ni sama nije primetila kako je počela molećivo da gleda u Jelenu. Pomisao na rastanak od jedinog unuka - poslednjeg krvno bliskog bića na ovom svetu - bila je neizdrživa. Jedino je nada mogla da ublaži bol. A Jelena nije htela ostareloj svekrvi da pruži ni nadu.

- Dobro, videćemo - milostivo se udostojila snajka. - Dakle, ovako, Sofija Ilarionovna, mi iduće nedelje odlazimo za Moskvu. Telefon i adresu ću vam, naravno, ostaviti, ali računam na vaš razum i nadam se da ih nećete upotrebiti.

- Zašto mi ih onda daješ? - škrto se osmehnu Sofija.

- Eto, za svaki slučaj. Ako teško obolite ili se još kakva velika nevolja desi.

Bahmetjeva je čutke uzela papirić sa moskovskom adresom i brojem telefona, ali ih nikad nije upotrebila. Suiše je resko i bolno bilo sećanje na njeno ponižavanje pred tom balavicom, na molećivost sa kojom ju je gledala. Sofija joj nikad nije oprostila. Ne novi brak i odvajanje od unuka, već upravo to poniženje.

* * *

Odjednom je drastično zahladnelo, poče da duva jak vetar koji je nosio mnoštvo snežnih iglica. Ira je vozila

pažljivo gledajući put ispred sebe, a Nastja i Tatjana su na zadnjem sedištu u pola glasa razmatrale okolnosti sa kojima su se neočekivano sudarile.

- Kako je sve slično - zamišljeno reče Tatjana. - U roku od dvadeset i četiri sata dva ubistva povezana sa porodicom davno pogubljenog Bahmetjeva, tačnije, njegovom majkom i udovicom. I na mestu zločina, osim tragova stanara, pronađeni su tragovi samo jedne strane osobe. A moj Surikov nema alibi za vreme izvršenja nijednog od ubistava. Melje neke budalaštine, kao, negde je išao, skitao, provodio se, pio s nekakvom ženskom sa kojom se tek bio upoznao. Cele se noći mūvāo sa njom, sve do devet izjutra, a onda se rastadoše, i on, naravno, ne zna ni njeno prezime niti adresu na kojoj stanuje. Pa ti sad 'ajde proveri takav alibi.

- Tanja, da li Stasov tebe jako voli?

- Nadam se. Što?

- A može li on u ime te ljubavi da ispolji pravo čudo operativnosti?

- Nadam se da može. Hoćeš da pokazeš fotografiju Surikova ljudima koji su videli nekog mladog čoveka u zgradi u kojoj je stanovao ubijeni bračni par?

- Da. Htela bih i još što-šta. Samo, za to je, zaista, potrebna zadivljujuća operativnost. Ne znam hoće li uspeti - sumnjičavo reče Nastja. — Ali treba pokušati. U svakom slučaju, sutra uveče moramo da otputujemo odavde. I za to vreme treba da stignemo da obavimo što je moguće više posla.

Kola se zaustaviše ispred zgrade u kojoj su stanovale Tatjana i Ira. Tatjana je izvadila iz tašne svežanj ključeva, skinula jedan sa obruča i pružila ga Nastji.

- Uzmi. Idi kući i zovi Stasova i svoje momke. A Irina i ja idemo kod mene na posao i potrudićemo se da što pre završimo.

Nastja se popela u stan. Ona nije volela da bude sama u tuđoj kući, pa čak ni u kući u kojoj su je smatrali željenom gošćom. Činilo joj se kao da tu boravi nelegalno,

da nema prava da hoda po tom parketu, sedi u tim stolicama i greje vodu u tom čajniku. Sve oko nje je bilo tuđe, to nije bila sredina na koju je navikla, i uhvati je osećaj tuge i nečeg hladnog i neugodnog.

Dobro sad, odlučila je, prekidamo sa glupim emocijama i posvećujemo se poslu. U prvom redu treba telefonirati Stasovu. To je i najlakši deo posla, jer od kada je Stasov počeo svuda da nosi mobilni mogla je da ga nađe u svakom trenutku.

- Vladice, je l' hoćeš da Tanja prekosutra bude u Moskvi? - počela je sasvim direktno.

- Naravno. A šta, je l' sutra ne može? - veselo odgovori Stasov.

- Ne, ne može. Ali zato prekosutra, ako se potruđiš, može. Treba da skokneš do Šeremetjeva, da odeš u tamošnju stanicu milicije, nađeš Žoru Vostokova i da mu kažeš da očekuješ moj poziv.

- A hoću li ga dočekati?

- Svakako. Ja ću ti se javiti, reći ću ti koji let da čekaš i kome da priđeš. Uzećeš koverat i predati ga Korotkovu. Jasno?

- Ništa mi nije jasno. A šta da kažem Korotkovu?

- Njemu ću ja sve objasniti. Onog trenutka kad mu ti odneseš koverat, on će već biti u toku, sad ću pokušati odmah da ga pronađem. I, molim te, budi sve vreme kraj njega.

- Zašto? Plašiš se da ga ne ukradu? - našalio se Stasov.

- Ko bi se na njega polakomio! - nasmejala se Nastja.

- Nije u tome stvar. Moramo da budemo u stalnoj vezi, a Petrovka ne može da se dobije sa svakog telefona preko međugradske linije, kao što i sam dobro znaš, radio si tamo. Međugradsku imaju samo šefovi uprava, a obični smrtnici poput Jurke i mene je nemaju. Zato ćemo morati da se poslužimo tvojim skupim telefonom. 'Oćeš bankrotirati?

- 'Ajde de, kad je za rođenu ženu... Dakle, šta sad da radim? Da krenem za Šeremetjevo?

- Da. Traži Georgija Vostokova i strpljivo čekaj moj poziv. Može se desiti da čekanje potraje, prema tome - budi spreman.

Daleko je teže bilo naći Korotkova. Okrećući naredni u nizu brojeva, Nastja je sa užasom zamislila koliki će račun stići Tatjani. Uostalom, u tom trenutku već, najverovatnije, neće biti u Piteru. Kud se samo deo Jurka? Naravno, najjednostavnije je bilo pronaći ga preko šefa, on svakako zna gde su mu ljudi. Ali, Gordejev nije bio u kancelariji. U svakom slučaju, tamo niko nije dizao slušalicu.

Nastja se odlučila za krajnju meru - zvala je Ljusju, Jurinu prijateljicu. To je bio prilično riskantan potez jer je Ljusja, osim dvojice sinova, imala i preko svake mere ljubomornog muža. U skladu sa Marfijevim zakonom, on je bio kod kuće i baš on je digao slušalicu. Ali i Ljusja je bila kod kuće, što se već moglo smatrati srećom.

- Za četrdeset minuta - izgovorila je sa ledenim mirom, odgovarajući na pitanje o tome gde se nalazi njen voljeni detektiv-operativac.

- Naći ćete se za četrdeset minuta? - dosetila se Nastja.

- Da, po dogovoru.

- Ljusjenjka, odvedi ga negde odakle može da telefonira. Ja nisam u Moskvi, a moram hitno da stupim s njim u vezu. Zapiši broj.

Izdiktirala joj ga je. Sad joj preostaje samo da čeka.

* * *

Korotkov se javio posle jedno sat vremena. Glas mu je zvučao zabrinuto.

- Aska, je l' negde gori?

- Ma kakvi, ovde su poplave - uzvratila Nastja šalom.

- U Piteru je ubijena majka Bahmetjeva.

- Idi?! Kad?

- U isto vreme. Nekoliko sati posle Jelene Škarbulj i njenog muža.

Izložila mu je svoju molbu na najsažetiji mogući način. Trebalo je hitno naći mnoštvo najrazličitijih ljudi: islednika koji je vodio slučaj ubistva supružnika Škarbulj, forenzičara, svedoke koji su videli nepoznatog miadića u zgradi u kojoj je zločin počinjen. Od islednika uzeti uzorke tragova, pronađenih na mestu na kom su zatečeni leševi. Forenzičara „privezati”, u prevodu - nagovoriti ga da sedi na radnom mestu i ne mrda, čak ako bude morao da sedi i do duboko u noć, obećavši mu nešto adekvatno zauzvrat. Svedoke, takođe, pronaći i okupiti, kako bi im bez nepotrebnog gubljenja vremena predočili fotografiju Surikova. A sam Korotkov mora, kad sve to obavi, da sedi u svojoj kancelariji na Petrovki i da je ne napušta, jer će mu Stasov doneti koverat sa fotografijama i uzorcima tragova uzetih na mestu ubistva Bahmetjevljeve majke. Ukoliko se tragovi N.N. lica koji su bili u oba stana podudaraju i ako svedoci prepoznaju Surikova, moglo bi se zaključiti da ovaj ima saučesnika. O saučesniku možemo govoriti i u slučaju da su u stanu Škarbulja nađeni tragovi Surikova. To bi značilo da je bračni par Moskovljana ubio on, a Bahmetjevu - saučesnik. U svakom slučaju, kakav god bio nalaz forenzičara, on će Tatjani pomoći da istrese informaciju iz Surikova.

- Asja, razumeo sam sve, sem jedne stvari. Čemu takva ludačka brzina? Ko nas to kamdžijom goni?

- Duga priča. Samo, veruj mi, tako treba. Pokvarila sam ti sastanak?

- Pa, naravno. Zar je ko od tebe kakvo dobro dočekao? U redu, šaljem ti nežne poljupce. E, čekaj - Juriju iznenađava proradi kliker - da li smem da pričam nešto Gordejevu ili je u pitanju „hitno-izvečeri-u-tajnosti”?

- Smeš, nema nikakvih tajni, osim ako se ne plašiš da će nam za narušavanje svih mogućih i nemogućih pravila skinuti glave.

Posle obavljenog razgovora, Nastja se već osetila spokojnije. Jura je bio apsolutno siguran, kao tenkovski oklop. On će učiniti sve što treba i kako treba, po bilo koju

cenu. Šteta, naravno, što mu je upropastila susret. Tako retko ima priliku da se nađe sa Ljusjom, da jednostavno prošetaju gradom barem sat vremena, makar jednom mesečno. Jurka se bavi ludačkim poslom, a Ljusja ima ludog muža. Kad će stići da žive život?

Začuo se ključ u vratima, a ubrzo zatim koraci i Iročkin glas:

- Nastja! Stigle smo!

* * *

Iročka se celim putem do aerodroma Pulkovo vajkala kako Nastja i Tatjana čitav dan nisu ništa jele, zaboravljajući da ni sama nije ništa okusila od jutros, kad je dala Nastji doručak.

- Ne, na šta to liči? Kakvim se to idiotskim poslom bavite? Zašto moramo smesta da jurimo na aerodrom umesto da mirno ručamo i onda odemo?

- Ira, u Moskvi, na aerodromu Seremetjevo, sedi Stasov koji čeka našu pošiljku. Zar vam ga nije žao? - pokušavala je Nastja da je urazumi.

- Znam ja vaše Šeremetjevo - tvrdoglavo će Ira - tamo na svakom koraku ima nešto da se pregrize, neće crći od gladi.

Nastja je na aerodromu našla milicijsku stanicu i već posle dvadeset minuta je komandiru posade predavala koverat. Avion je poletao za pola sata. Za sada se sve odvijalo manje-više uspešno.

Dok su se vozile nazad, pokušavala je da u sebi osmisli sutrašnji dan. Kako da ga isplanira da stignu sve da urade, ne bi li uveče sve tri odletele za Moskvu?

Za sat i po Stasov će uzeti koverat i odneti ga na Petrovku. Kad Jura Korotkov bude nosio uzorke krim. tehničarima biće već osam sati. Neka ih pogledaju i kažu da li je Sergej Surikov bio u stanu Skarbulja one večeri kad je izvršeno ubistvo. Dok oni budu upoređivali uzorke, sam Korotkov, a možda i još neko s njim, otići će do sve-

doka da im pokažu fotografiju Surikova. Gde li će ih Jurka okupiti? Možda će mu poći za rukom da ih sve dovede na Petrovku? Ne, to je malo verovatno, suviše složen poduhvat za tako ograničeno vreme. Ako se ispostavi da tragovi sa mesta zločina pripadaju Surikovu i ukoliko ga svedoci prepoznaju, Tatjana će moći da pritisne klinca i u toku sutrašnjeg dana će prikupiti dovoljno činjenica za podizanje optužnice protiv njega. Posle taj slučaj mogu da privedu kraju i bez nje. Samo da se ne uznemire ovi „trgovci nekretninama”, da ne oseće miris paljevine. Život radnika milicije vredi isto tako malo kao i život bilo kojeg građanina. Epolette nikog ne sprečavaju da ubije čbveka koji ih nosi. I, što je najstrašnije, ne sprečava ih ni činjenica što je taj čovek - žena.

Za Nastju su raspremile ogromni ležaj na rasklapanje u gostinjskoj sobi. Setivši se besane noći u vozu, bila je ubeđena da će brzo zaspati i čvrsto spavati sve do jutro. Međutim... Glavom su joj se stalno vrzmale misli o Sergeju Bahmetjevu, pogubljenom pre mnogo godina, o njegovoj udovici i majci. Ukoliko se radi o nekom svojevremeno prisvojenom bogatstvu, onda je jasno da su Jelena Škarbulj i njen muž zbog toga ubijeni, a Sofija Ilarionovna - zato što je znala kome to bogatstvo pripada i mogla je eventualno da polaže neka prava na njega. Sve drugo se nije uklapalo. Odvojeno gledano, ubistva u Moskvi i u Peterburgu su mogla biti izvršena zbog čega god, ali zajedno?

Prevrtala se sa jedne na drugu stranu, zatim je odlučno ustala, umotala se u kućnu haljinu koju joj je Ira pozajmila i otišla do kuhinje. Nije stigla još ni da zapali jednu, kad se začuše vrata, potom oprezni koraci i u kuhinju uđe i Tatjana. Umivenog lica i raspuštene kose, u do gležnjeva dugoj spavaćici nežne boje jorgovana, delovala je kao veoma mlada devojkica koja se prerano raskrupnjala. U tom trenutku joj niko ne bi dao trideset i pet godina, niti bi pomislio da je ona islednik, da je već u trećem braku i da čeka dete.

- Što ne spavaš? - zapitala je u pola glasa. - Nervoza?
- Ma ne, pre bih rekla uznemirenost. Tanja, da li si često menjala načelnike?

- Naravno. Za ovo vreme koliko ja tu radim, njih šest se izmenjalo.

- I, je li teško navići se na novog?

- Teško je samo prva dva puta - nasmešila se Tatjana.

- Zatim se izgrađuje stereotip, mehanizam prilagođavanja, posle sve ide lakše. Što pitaš?

- Gordejev odlazi.

- I za tebe to predstavlja problem? - Tatjana je bila iznenađena. * * *

- Problem nije prava reč. Tragedija. Deset godina sam radila s njim. On je, inače, drugi načelnik u mom životu. Ne mogu uopšte da zamislim kako ću bez njega. Ma ne samo ja, svi smo užasnuti. Znaš, mi smo nekako umislili da je naš Knedlica večan, da će uvek biti uz nas. Razumom smo shvatali da to ne biva, samo nismo želeli da razmišljamo o tome. A znaš i sama koliko je važno da se ne plašiš šefa. Da mu veruješ.

- Prirodno. Kad se bojiš načelnika, onda pokušavaš da prikriješ od njega sve greške i neprijatnosti, a one postepeno narastaju do katastrofe sa kojom posle više ne znaš ni šta ćeš ni kako ćeš.

- E, to je to - nadoveza se Nastja. - On nas je uvek učio - greške moraju momentalno biti priznate i ispravljene, dok nešto još može da se ispravi. Mi smo sa našim greškama uvek njemu trčali, možda smo stoga i bili daleko uspešniji u poslu od mnogih drugih. I onda, znaš, navikao nas je da mi za naše greške ne odgovaramo pred višim rukovodstvom. On je uvek bio spreman da iskijava zbog nas, da nas pokriva. Nas je, naravno, ribao, ali uvek s razlogom. Osim toga, on je umeo to da radi nekako tako, da se ne osećaš povređeno. Ispada kao da nas je pripitomio i sad nas ostavlja. Znam da nemam nikakva prava na ovakvo razmišljanje. Niko nema prava da očekuje od čoveka da prelomi svoj život iz sažaljenja prema

potčinjenima. To je glupo.

- Ne znam... - zamišljeno je progovorila Tatjana. - Ja sam dospela u skoro istu takvu situaciju. Pripitomila sam Irku, uzela je sebi, izdržavala je, i ona se potpuno saživela s mišlju da može da ne radi, da nema profesiju i da joj, pri tom, u materijalnom pogledu ništa ne fali. Stalno je osećala kako je potrebna, neophodna, što znači da nije doživela onu vrstu tuge koja hvata čoveka usled vlastite suvišnosti, beskorisnosti. I kad se postavilo pitanje mog odlaska a njenog ostanka, osećala sam se užasno krivom. Činilo mi se kako nemam prava da je ostavim. Naravno, sve je izašlo na dobro kad se ispostavilo da sam trudna. Naprosto je postalo jasno da mi jedna bez druge nećemo moći. Ja je neću ostaviti. Ona mene, takođe.

- Blago vama - uzdahnu Nastja sa zavišću. - Ne znam samo čime bi to naš Knedlica zlačani mogao da zatrudni, ne bi li shvatio da ne treba da se rastaje od nas?

- Pa neka zatrudni od neke ideje. Recimo, neka smisli neku novu upravu kojom će rukovoditi i neka vas sve prebaci kod sebe.

- A-ha. A ko će da rasvetljava ubistva?

- Da... Ubistva... Ubistva - to je već ozbiljna stvar. Neosporno. Nastja, kad očekuješ da će se tvoji momci javiti? Ja ne mogu da se skrasim od nestrpljenja. Sutrašnji dan je odlučujući. Mi po svaku cenu sutra uveče moramo da otputujemo, ja neću preživeti još jedan dan u stalnom strahu. I onda, znaš, ne plašim se toliko za sebe koliko za Irku. Ona je tako otvorena prema ljudima, lako se upoznaje, komunikativna je, začas uspostavlja kontakte... Apsolutno je lišena razborite obazrivosti. U svakom zgodnom muškarcu vidi potencijalnog princa i prosca. Nju mogu dok trepneš da namame u kakvu god zamku.

- Tanja, da li si sigurna da ćeš moći za jedan dan da izvučeš sve iz Surikova?

- Ja na to ne gledam tako - odgovorila je čvrstim glasom. - To ste vi, operativci, slobodan svet, a ja sam celog života bila islednik i povinovala se štapu zvanom -

rok. Kad te pritisne rok, nemaš kud. Iskačeš iz kože, ali rezultat je tu. Budem li sumnjala i strahovala, ništa mi neće uspeti. A mora da uspe. I tu više nema šta da se priča. Hajde da mi njih nazovemo, od čekanja vajde nema.

Pružila je ruku ka telefonu i okrenula Stasovljev broj. Ovaj dugo nije odgovarao i Nastja je već u svojoj uobrazilji nizala slike - sve strašniju jednu od druge. Stasov je doživeo saobraćajku. Desilo se nešto nepredviđeno, recimo, kvar na elektrocentrali pa su usled toga satelitske veze u prekidu. Major Kamenska je imala izrazito bogatu fantaziju što joj je, s jedne strane, pomagalo kod osmišljavanja različitih radnih verzija, s druge, pak, strane... U mislima je već videla okrvavljene leševe Stasova i Korotkova zajedno, kad Tatjana poče da govori u slušalicu:

- Odakle sam te to izvukla? Vau! Jadničci moji siroti. Pa, šta imaš da mi kažeš?

Neko je vreme ćutke slušala muža, zatim je rekla:

- U redu, javi se čim budeš mogao. Hvala ti.

Nastja ju je netremice gledala, zinuviši od nestrpljenja.

- U Moskvi je počela vejavica. Uleteli su u gužvu, a motor se pokvario. I sad Stasov i Jura kroz svu tu gužvu guraju kola. Možeš zamisliti kakva ih plima zadovoljstva nosi.

- Tanja! Daj ne muči me više! Šta ti je rekao?

- Rekao mi je da nas dve loše stojimo s aritmetikom. Poslali smo forenzičarima daktokarte za koliko osoba?

- Jelena Škarbulj s mužem i sinom - to je troje. Bahmetjeva i njen stanar Surikov - dvoje. Plus tragovi dva N.N. lica. Doduše, može se ispostaviti da je jedan od njih Surikov. Ukupno sedam, eventualno šest.

- A kod njih je ispalo pet.

- Kako pet? - Nastja je bila u nedoumici. - Odakle pet? Mora da ih bude šest, u slučaju da je kod Škarbulja bio Surikov, ili sedam, ako tamo nije bio on.

- Pet, Nastjenjka. Samo pet. A komšije Škarbuljevih su prepoznale mladića sa fotografije.

- Da, kakav obrt! Zdrave glave tako nešto da smisliš ne možeš.

- Sad razumeš šta se desilo? Gotovo, Surikov je sutra moj. Imam ga.

* * *

Već ga dva dana nisu pozivali na saslušanje i Surikov se uznemirio. Neće mu valjda opet dati drugog islednika? To ne bi valjalo. Ova Obrazcova je baš ono što njemu treba. Odmah je shvatio da joj je to pitanje stana savršeno nebitno. Taman mu postavi pitanje koje ga užasne, pa skoro istog trena zaboravi na njega, počne da ga ispituje o nečem sasvim drugom. Možda je, naprosto, rasejana? Koliko se samo puta dešavalo da ga hladan znoj oblije i da mu se učini - to je to, primetila je, jasno joj je, ima ga, dograbiće ga čeljustima za gušu kao lovački pas i više ga neće ispuštati. I - ništa. Mimoide ga. Islednica okrene razgovor u drugom pravcu. A ako umesto nje, dođe neko drugi - ko zna šta sve još može da ga snađe. Onaj prethodni, Čudajev, taj je, očigledno, bio u nekom dilu, sve mu je kroz prste gledao i verovao je svakoj njegovoj reči. Sa njim nije imao problema. Premda, ko će ga znati, možda i nije bio ni u kakvom dilu, možda je, naprosto, blesav, ili ravnodušan. Mnogo ih je sada takvih, evo, pričaju „cimeri” kako se miliciji živo fućka za platu, oni moraju pare da zarađuju, porodice da prehrane, pa rade sa strane ko gde stigne - ko u kakvom obezbeđenju, ko u biznisu. Ukratko, ne bakću se baš previše krivičnim predmetima. I Obrazcova je, izgleda, takva. A šta ako ga sad dodele novom isledniku? Ko zna na kakvog može da naleti.

Žvakao je hleb koji doneše za doručak i pio tanak čaj, ali nije osećao nikakav ukus. Iz nekog razloga je izjutra uvek mislio na baba Sofiju. Uveče bi se, uglavnom, prisećao svog života koji je vodio pre no što je stigao kod Bahmetjeve, ali u jutarnjim satima starica bi potpuno ovladala njegovim mislima. Verovatno je tako bilo stoga što

je do susreta sa njom noćivao gde stigne, a one dve godine i nešto; koliko je proveo sa njom, spavao je u mekoj čistoj postelji u kojoj je i telu bilo udobno i duši toplo. Izjutra, dok je jedva uspevao da protegne ukočeno i promrzlo telo u vlažnoj ćeliji, Surikov je najdramatičnije osećao razliku između ovog i onog života.

Začu se metalna škripa reze i petnaest pari očiju je istog trenu pogledalo ka vratima. Koga li će prozvati?

- Surikov! - začu se glas stražara. - Izlazi, idemo kod islednika.

On oseti strah. Koga li će sad ugledati? Opet onu Obrazcovu od koje mu ne preti nikakva opasnost, ili nekog drugog? Gospode, da mu je samo da tako korača ovim dugim hodnikom i da tome ne bude kraja...

Hvala Bogu, ona je, islednica. Sad već može i da odahne.

- Dobar dan, Tatjana Grigorjevna - radosno je pozdravi Surikov odmah s praga. - Aja već počeo da brinem, pomislih - da nisu moj slučaj opet nekom drugom prebacili. Zašto li nikako nemam sreće? Nikom nisam potreban, svi bi da me što skinu s vrata. Hvala vam, vi me se bar niste otarasili.

- Dobar dan, Surikove - rekla je bez ikakvih emocija u glasu. - Sedite. Nemamo mnogo vremena na raspolaganju, moraćemo da ga štedimo. Dajte da krenemo od početka, samo dobrim tempom, da se ne zadržavamo oko stvari koje su ionako jasne. Dogovoreno?

- Šta sad, opet Jovo nanovo? - poče Sergej da se blešavi. - Već je poodavno trebalo da privodimo stvar kraju, da me oslobodite, a vi biste ponovo ispočetka. Zar vam nije dojadilo?

- Dogovorili smo se - Obrazcova se nezadovoljno namrštila - da nećemo nepotrebno gubiti vreme. Da počnemo. Kako ste išli do Moskve, vozom ili avionom?

Učinilo mu se kao da je ogluveo. Krv mu je pojurila u glavu, a u ušima je samo čuo zujanje. Kakva Moskva? Kako je saznala?

- Ponavljam pitanje. Čime ste stigli do Moskve? Pošto smo se dogovorili, Sergeje Leonidoviču, da ćemo štedeti na vremenu, mogu vas odmah obavestiti da ste bili viđeni u zgradi u kojoj je izvršeno ubistvo, prvo su vas veoma detaljno opisali, a zatim i prepoznali na fotografiji. Dakle, utvrđeno je da ste bili tamo. I na mestu zločina ste ostavili tragove prstiju i cipela. Da li da vam i treći put postavim isto pitanje ili ćete mi odgovoriti?

- Vozom... - rekao je skoro šapatom i sam iznenađen svojim jedva čujnim glasom. A činilo mu se da je to izgovorio prilično glasno.

- Kako ste ušli u stan Škarbuljevih?

- Vrata nisu bila zaključana. Ja...

- Da?

- Ja ih nisam ubio. Oni su već bili... kad sam ja stigao... Uplašio sam se.

- I šta ste uradili?

- Otišao sam.

- Koliko vremena ste proveli u stanu?

- Ja... Ne znam... Ja sam se uplašio. Nisam bio dugo. Oko pet minuta, otprilike.

- Šta je bilo zatim?

- Otišao sam na stanicu. Seo u voz.

- Da li ste kartu kupili pred polazak voza?

- Ne, već sam je imao. Ovde sam odmah kupio povratnu. Nisam ih ja ubio, časna reč! Bili su već mrtvi kad sam došao! Ležali su u lokvi krvi! Zašto mi ne verujete?

- Da li ste od ranije poznavali nekoga iz porodice Škarbulj?

- Ne.

- Zašto ste onda išli kod njih?

Čutao je. Šta je mogao da joj kaže? Da je išao da ih ubije?

... Osim televizijskih programa koji su se bavili crnom hronikom i drugom sličnom tematikom, stara Bahmetjeva je obožavala i krimiće. I da ih gleda i da ih čita.

- Zlo mora biti kažnjeno - znala je da kaže Sergeju.

Odgledavši film u kojem zločinac spretno zavrće policiju, nezadovoljno bi gundala:

- To je loš film, pogrešan. Nedopustivo je nekažnjeno počiniti zločin. Za počinjeno zlo sleduje odmazda, to je zakon na kojem počiva svet i nikom nije dozvoljeno da ga naruši.

Surikov se samo smejujlo zbog staričinih starovremenskih shvatanja. Jednom je, međutim, *ođlučio da je malo isprovocira:

- Kad ste već toliko ubeđeni da svako zlo mora biti kažnjeno, kako to da ste snajki dozvolili da se tek tako izvuče? Sami ste rekli da vas je smrtno uvredila i ponizila. I niste videli ni jedne jedine pare od sinovljevog novca, sve je sama uzela. Ispada da, po vama, za film važe jedni zakoni, a za vaš sopstveni život - drugi?

Reakcija Bahmetjeve je za njega bila apsolutno neočekivana. Polako je digla glavu i sa pažnjom pogledala Sergeja, zatim se njene upale usne razvukoše u čudan osmeh. Surikov nikad pre toga nije video Sofiju da se tako osmehuje, premda žive zajedno, evo, već godinu i po dana.

- A ko ti je to rekao, Serjoženjka, da se ona uopšte izvukla? Ne, ja joj nisam oprostila. I čekam da je stigne kazna.

- I ko će je to kazniti, baš bih voleo da čujem? - nastavlja je da se podsmehuje. On nikako nije želeo da uvredi svoju gazdaricu, bio je vrlo vezan za nju i odnosio se prema staroj ženi sa svom toplinom i nežnošću na koje je bio sposoban. Samo je još uvek bio suviše mlad da bi umeo tačno da oseti onu granicu gde prestaje šala i počinje ozbiljan razgovor. - Da neće Bog? Pa vi, Sofija Ilarionovna, u Boga ne verujete, vi čak ni u crkvu ne idete. Ne, nešto se tu ne uklapa.

- Pa dobro, čekaću dok se ne pojavi čovek koji će sve

lepo uklopiti - zagonetno je izgovorila Bahmetjeva. - Ja lično više nemam snage za tako nešto. A zakon, svakako, funkcionise, drugo je pitanje ima li čovek snage i strpljenja da čeka. Ali ja, Serjoženjka, strpljenja imam, kad sam izdržala dvadeset godina logora i progonstva i nisam se slomila, kad dvadeset godina nisam videla voljenog sina i nisam poludela, kad sam čak i njegovu smrt preživela, i pravdu ću dočekati.

Surikov je nešto nemušto promumlao umesto odgovora i uneo se u televizor na kojem je upravo počinjao neki akcioni sa Čakom Norisom. Sofija nije marila za tu vrstu filmova i otišla je u kuhinju, odakle se ubrzo začulo zveckanje posuđa - spremala je ručak za sutra. Nekih petnaestak minuta pošto je film počeo, Sergeju iznenadno pade na pamet njihov razgovor od malopre. I? Pa starica je zbilja u pravu, zlo mora biti kažnjeno. U svim akcionim filmovima se upravo o tome i radi. U krimićima se ideja pravedne odmazde ne odslikava tako jasno, tamo je mahom sva pažnja usmerena na zagonetku, na tajnu, ko je prestupnik i kako ga uhvatiti. A u akcionim filmovima skoro nikad nema tajne, tamo postoje samo uvređeni, prikraćeni, i oni koji su uvređenima i prikraćenima to zlo naneli, i kroz ceo film žrtve ili njihovi zaštitnici rade samo jedno - svode račune i svete se zlikovcima.

Pa, stvarno, stara je, uistinu, retko pametna žena! Opet je ispalo da je ona u pravu.

Nije ni primetio kako se starica uvukla u njega, u njegov krvotok, kako mu se uvukla pod kožu, svila gnezdo u njegovoj duši i počela da živi u njegovom telu. On je jednostavno bio vrlo vezan za nju i nije video u tome ništa ni loše ni opasno po sebe.

Posle godinu i šest meseci zajedničkog života, on nije više mogao ni dana bez nje. Čim bi se završilo radno vreme, jurio je kući kao bez duše. Bez Sofije Ilarionovne mu je bilo dosadno, bez njenih zanimljivih priča o stvarima za koje Sergej nikada pre nije čuo, bez njenog oštrog humora, bez njenog mudrog i razumnog rasuđivanja. I on

je njoj bio potreban, njegova pažnja, pomoć i briga. Čekala ga je svakog dana sa pripremljenom toplom večerom, nežno mu se obraćala sa „sine” i „Serjoženjka” i, što je najvažnije od svega, ona je umela tako da postavi stvari, da svaki problem, čak i onaj, naizgled apsolutno nerešivi, odjednom postane jednostavan i jasan, kao da se može rešiti „levom rukom”.

Oni su potrebni jedno drugom, dobro im je tako udvoje, toplo i ugodno. Ne treba Sergeju nikakav sopstveni stan, samo nek' Sofija poživi što duže. I on - kraj nje. Verovatno bi posle dve-tri godine i promenio mišljenje, pojavile bi se i neke druge želje i stremljenjā,* ali sada, u zimu devedeset i šeste godine, Surikov je upravo tako razmišljao i baš to je želeo - da njegova gazdarica Sofija Ilarionovna Bahmetjeva poživi što duže i u dobrom zdravlju. Sofija je njegovo utočište, toplo, čvrsto i sigurno, koje će ga zaštititi od svih nevolja i u kojem može živeti bez neprijatnosti i ikakvih problema. Sofija je lekar koji će ga izlečiti od svake boljke bez odlaska u bolnicu. Sofija je njegova učiteljica, ona ga tera da sluša njene priče i uči ga da misli i pamti, da poredi i zaključuje. Ona ga je navikla na čitanje, ne mnogo, ali stalno, svakog dana pred spavanje, i on je sam počeo da primećuje kako sada misli brže i bolje. Zahvaljujući Sofiji, u robnoj kući ga drže mal'ne za intelektualca dostojnog univerzitetske diplome, poštuju ga i čak mu gledaju kroz prste kad po pola dana ne radi jer mu je pozlilo, pa mora da odleži u pomoćnim prostorijama. A kako su mu se samo našli onda kad je jurio lekara! Pa zar bi se za nekog drugog fizikalca razleteli tako da nađu doktora, pa još i da daju kola? Ne bi. A za njega jesu. Zašto? Pa zato što im je on punio uši Sofijinim pričama, pravio se pametan, pristojan, na svom mestu. Ne, okreni-obrni, a on treba da je u svakom pogledu zahvalan Bahmetjevoj. Sofija vodi domaćinstvo, sprema ručak, sređuje mu sobu i prišiva otkinutu dugmad. Sofija je i majka koja ga prigrlji kad treba, pomiluje po glavi, interesuje se za njegove novosti i pita ga zašto su mu oči

tužne. Sofija je prijatelj kojem može sve da ispriča sasvim otvoreno, bez imalo ustezanja, i od kojeg će uvek dobiti koristan savet.

Sofija Ilarionovna mu je sve. I neka joj dobri Bog podari zdravlje i dug život.

Sergej Surikov je taman do leta devedeset i šeste „sazreo”. Ako Sofija, njemu najbliži čovek na ovom svetu, čeka da naiđe neko ko će uspostaviti zapostavljenu pravdu, pa ko bi drugi to mogao da učini do njega samog. Nije se tek slučajno i njen sin zvao Serjoža, i to je neki znak sudbine. Sina su joj streljali, Surikov joj je sad najrođeniji. Zar se sin ne bi zauzeo za majku? Na tu pomisao Sergej je došao lako i jednostavno, i zatim se dugo iščuđavao - kako to da mu ranije nije palo na pamet, jer razgovor o pravednoj odmazdi je vođen davno, još u februaru.

Jedino nije znao kako da otpočne razgovor sa Bahmetjevom. Da pokuša sasvim jednostavno i direktno?

„Sofija Ilarionovna, dajte mi adresu, ja ću da odem i da svedem račune sa ljudima koji su vam naneli zlo”.

Da odem i svedem račune. Kad bi to bilo tako jednostavno... Karta do Moskve košta dvestapedeset hiljada i još toliko povratak, a gde on da nađe pola miliona viška? Sofija i on žive skromno, štedljivo, broje svaku kopejku. I onda, šta uopšte znači - svesti račune? Šta će on to da uradi, da prebije Sofijinu snaju? Koješta. Samo bi mu još falilo da se pobije sa ženom. A da se kači s njenim mužem ne bi bilo najmundrije. Njemu sad treba da je negde oko pedeset, u punoj je snazi, završiće sa Surikovom pre nego što ovaj stigne da mu nanese prvi udarac. Sam Surikov nije neki snagator, iako radi kao nosač. Oprezno prenošenje tereta je jedna stvar, a prava aktivna tuča - sasvim druga, bar s aspekta opterećenja koje trpi srce.

Dobro, još će razmisliti o tome. Nema mesta žurbi. Ali, ne treba ni odugovlačiti. Sofija je već sasvim stara, svakog časa može da se razboli. Ne daj Bože da umre. Ako je Sergej Surikov već preuzeo na sebe misiju uspostavljanja pravde, onda cela stvar ima smisla dok je Bahmetjeva još

u životu. Inače će leći u grob sa tom uvredom, i sa osećajem da se niko nije zauzeo za nju, da je nije zaštitio i osvetio se. Ne, ona mora napustiti ovaj svet spokojna i zadovoljna.

* * *

- Zašto ste otišli kod Jelene Skarbulj i njenog muža?
- ponovila je Obrazcova.

- Pa... ovaj... U goste.

- Očekivali su vas?

- Pa..., jesu.

* * *

- Krenuli ste u goste kod vama nepoznatih ljudi? Kojim povodom?

- Zamolila me Sofija Ilarionovna.

- Dajte malo detaljnije, molim vas. Kako je konkretno glasila molba Bahmetjeve?

- Pa eto, da vidim kako žive, kako je njezin unuk. Ona svog unuka davno nije videla, htela je da zna kako je. Pa je mene poslala. Šta je tu loše?

Pokušao je da se naroguši, da se razbesni ne bi li tako stekao osećaj sigurnosti, ali mu nije polazilo za rukom. Sa svakim narednim korakom, posle svakog postavljenog pitanja, tle mu je sve više i više izmicalo pod nogama. O moj Bože, nije ih on ubio! Nije ubio! Kako to da joj dokaže? Kako da je uveri?

- U time nema ničeg lošeg - mirno je odgovorila Obrazcova. - Ušli ste u stan i ugledali mrtve domaćine. Zašto niste pozvali miliciju? Što se niste obratili komšijama? Zašto ste se jednostavno okrenuli i otišli?

- Uplašio sam se - jedva je iscedio odgovor. - Mene bi prvog sčepali. Zar mislite da ne bi?

Odjednom ga uhvati nalet zlobe i očajanja.

- I sa Bahmetjevom je isto tako ispalo! — povikao je skoro sasvim izgubivši kontrolu nad sobom. - Neko je ubio, a mene su uhvatili i ubacili u ovaj ćumez! Prvo su na mene posumnjali! Po čemu sam to ja gori od drugih? Zašto

prvo na mene? Zato što sam neobrazovan, što sam fizikalac, je l'da? Na takvima kao što sam je se uvek izivljavate, hvatate slabije, oni s diplomama vam većito izmiću! Pa izvolite, svaljajte sve na mene! Ima li još leševa koje nemate kome da pripišete? Samo vi to sve lepo svalite na mene, ja ću sve da primim, ionako vas se nikad neću osloboditi, džukele jedne pandurske!

Kao da je slušao svoj glas odnekud sa strane, kao da to i nije on vikao, već neko sasvim drugi. Najedanput im se pogledi ukrstiše i on začuta. Obrazcova ga je gledala sa radoznalošću sa kojom se posmatra retki eksponat u muzeju, u njenom pogledu nije bilo ni zlobe, ni uvređenosti, ni razdražljivosti.

- Sve što ste rekli je sasvim u redu, Surikove - rekla je jednako spokojno i pomalo hladnim tonom. - Prvo su na vas posumnjali. Tako je i bilo sračunato. Podmetnuli su vam. Zar vam to još uvek nije jasno?

- Kako podmetnuli? - tupo je pitanjem odgovorio na pitanje. - Ko je podmetnuo? Zbog čega?

- A vi razmislite malo sami.

- Ja ne razumem...

- Ko vas je poslao u Moskvu?

- Niko, sam sam odlučio.

- Nije istina.

- Istina je. Video sam da Sofija pati, tuguje za unukom, odlučio sam da odem i da porazgovaram s njim. Da mu objasnim koliko je njegovoj baki teško i da je s njegove strane svinjarija što joj čak ni ne piše.

Uspeo je da se sabere i ponovo je uspostavio kontroiu nad sobom. Sad se već Surikovu činilo kako njegova verzija zvući logično i uverljivo.

- I, jeste li popričali?

- Ne.

- Zašto?

- Već sam vam rekao, ja sam došao, a oni...

- To sam čula. Oni. Jelena i Jurij Skarbulj su ležali na podu u lokvi krvi. A gde je bio Vitalij? Takođe mrtav na

podu?

- Ne... Ne znam. Oni su ležali u sobi koja je odmah do hodnika. Dalje nisam ni išao. Možda je i on ležao... Nisam gledao. A šta, i on je ubijen?

- Dakle, nista pokušali da ga nađete? - nastavila je Obrazcova ostavljajući njegovo pitanje bez odgovora.

- Nisam. Uplašio sam se i krenuo na stanicu. Kartu sam već imao.

- Dobro. Šta je bilo dalje?

- Ništa. Stigao sam i otišao kući, kod Sofije. Na ulazu u zgradu su me uhvatili. To je sve.

- Koliko dugo Sofija Ilarionovna nije videlâ*švog unuka?

- Uf, pa... Ne znam tačno. Možda nekih pet godina.

- Da li joj je pisao?

- Ne znam. Od kad sam ja bio sa njom - nije dobijala pisma. Zato je i tugovala...

- To sam već čula. Da li ga je zvala telefonom?

- Nije.

- A on nju?

- Ni on nju.

- Zašto? Da li su se posvađali?

- Ma ništa ja ne znam! - ponovo je počeo da gubi živce jer nije imao unapred smišljena objašnjenja na tu temu.

- Zato ja znam, Surikove - glas Obrazcove je odavao umor. - Sve ste slagali. Lažete k'o zadnja budala, samo sebi gore činite. Ovo su izveštaji gradskih telefonskih centrala Peterburga i Moskve. Samo u toku jednog meseca, oktobra, sa telefona Bahmetjeve je sedam puta pozivan stan Skarbuljevih, a sa njihovog broja je čitavih dvanaest puta telefonirano Bahmetjevoj. Možete li mi to nekako objasniti?

- Ja ništa ne znam - reče odsečno. - Po ceo dan sam bio na poslu. A preda mnom Sofija nije nikog zvala. I njoj iz Moskve niko nije telefonirao.

- To je sve u redu - uzdahnula je Obrazcova. - Zar vam ta činjenica ništa ne kazuje, ni na šta vas ne upozorava? Sofija Ilarionovna intenzivno pregovara sa svojim rođacima

u Moskvi, a vi o tome nemate pojma. Kako je to moguće, Sergeje Leonidoviču?

- Ja ništa ne znam! - ponovo je počeo da urla. - Šta ste se zakačili za mene?! Ne znam!

- Naravno da ne znate. Nije ni trebalo da znate. Vaše je bilo da odete tamo i da raščistite stvari sa snajmom vaše gazdarice. Bilo je planirano da vas odmah uhapsu. Tamo, u Moskvi. Tako bi sve blago koje Jelena i Jurij Škarbulj nisu uspjeli da potroše dobili Sofija Ilarionovna i njen unuk. Veliko je bogatstvo u pitanju. Vrlo su ga, vrlo ekonomično trošili, a mnogo ga je bilo. Bahmetjev je uspeo da naknade stotine hiljada dolara, ako ne i milione, i sve to bogatstvo u zlatu, platini i dragom kamenju je svojevremeno dobila njegova udovica, a onda i njen novi muž. Još je puno ostalo, dovoljno da uživate do kraja života. Upravo tako ste se dogovorili sa Sofijom Ilarionovnom?

Zatvorio se. Ona sve zna. Šta sad ima da priča? Poricanje više nema svrhe, nekako je provalila. Ali on ni za šta na svetu neće izdati Sofiju. Ni za šta. Uzeće svu odgovornost na sebe. Sofija je za njega svetinja.

- Što ćutite Surikove? U pravu sam? Krenuli ste u Moskvu sa namerom da ubijete?

Ćutke je klimnuo glavom.

- Bahmetjeva je znala?

- Ne. Ona ništa nije znala. Ja sam to sam.

- Šta - sam? Sami ste saznali adresu? Sami ste smislili priču o bogatstvu? Ne bacajte mi prašinu u oči, Sergeje Leonidoviču. Poslala vas je Bahmetjeva. I sa svojim unukom se unapred dogovorila o svemu. Njih dvoje bi vas, dva dana posle ubistva, lepo zapakovanog predali miliciji, to zbilja nije bilo teško. Svirali bi k'o po notama.

- Ne!!! Ućutite!!! Da se niste usudili!!! Ne dirajte u Sofiju!

Medutim, Obrazcova kao da nije čula njegove histerične krike, na njenom licu se nije pomerio ni jedan mišić.

- Sofija Ilarionovna je već odavno stupila u vezu sa Vitalijem. I on je odlično znao ko mu je otac, kao i da ima još jednu baku. To vam nije bilo poznato, zar ne? Vama je Bahmetjeva pričala kako nije videla unuka ni jedan jedini put otkako se Jelena preselila u Moskvu? E, pa - to nije bila istina. Prevarila vas je. Učinila vas je poslušnim oruđem. Da ne, mislite, možda kako ste vi sami došli na ideju da vršite pravdu i da se svetite? Niste, Surikove, to je bila njena odluka i ona vam ju je umešno podastrla kao vašu. Htela je sve da izvede vašim rukama, a onda da vas se oslobodi, da vas zatvore kako joj se ne biste vrzmali pred očima. I skoro da joj je pošlo za rukom. Kao što vidite, uhapšeni ste. Doduše, zbog drugog ubistva, ali to ne menja suštinu stvari.

- Šta vi to pričate? Vi ne smete... Sofija nije mogla... Ona me je volela.

- Sergeje Leonidoviču, svog unuka je volela još mnogo više. Samo što on nju, za razliku od vas, nije voleo uopšte. Zato je i došao u Piter pre vas, najverovatnije avionom, i ubio je. Kako ne bi morao ni sa kim da deli plen. On je već sve dobro proračunao. Za jedno od ubistava će zasigurno uhapsiti vas, a uz to jedno je lako posle „prišiti” i drugo. Pa čak i u slučaju da vam ga ne nakače - ostaće nerasvetljeno. Uzgred, kako ste nameravali da izvršite ubistvo? Golim rukama?

- Imao sam pištolj.

- Stvamo? Odakle vam?

- Uzeo sam ga od Sofije. To je pištolj njenog sina. Uspelo joj je da ga sakrije kad su ga uhapsili.

- I dala ga je vama da biste izvršili ubistvo u Moskvi?

- Nije! Sam sam ga uzeo. Ukrao. Ona nije ni znala.

- I šta ste s njim uradili?

- Bacio.

- Gde?

- Noću. Dok sam putovao vozom. Pošao sam do toaleta i izbacio ga kroz prozor. Sam, sve sam ja sam uradio, Sofija nema ništa s tim.

- Surikove, cenim vašu plemenitost, branite čast stare žene za koju ste bili vezani i koja vam je bila draga. Teško vam je da se pomirite sa istinom, ali ćete joj ipak morati pogledati u oči. Nemate kud.

- Ne razumem... Pa šta sad... ispada... ono u Moskvi, to je, takođe, on?

- Najzad - osmehnu se Obrazcova. - Počeli ste da shvatate. To je dobar znak. Sergeje Leonidoviču, vi ste slab čovek. Nemojte to shvatiti kao prebacivanje, samo konstatujem činjenično stanje. Slabog ste zdravlja, imate bolesno srce, a i po prirodi ste prilično bezazleni. Imali ste snažan poriv što, samo po sebi, nije značilo i da ćete izvesti stvar do kraja. Ubiti čoveka uopšte nije lako, verujte mi na reč. Mogli ste i da puknete. Bahmetjeva i njezin unuk su strahovali od vašeg neuspeha. Mogli ste da se uplašite, da se predomislite, mogli ste dobiti srčani napad. Ukratko - oni su se morali osigurati. Kako su planirali to da izvedu, ispričaće nam Vitalij Škarbulj, vi to niti znate, niti možete znati. Ali je Vitalij uradio po svome. Ubio je majku i očuha neposredno pred vaš dolazak. Bahmetjeva vam je rekla i u koliko sati da posetite njene rođake, zar ne? Rekla vam je da treba da dođete na lice mesta tačno na vreme da biste stigli da ih ubijete, odmah odete na stanicu i ukrcate se u voz. Kako ne biste proveli u Moskvi nijedan suvišni trenutak. Tako vas je instruirala, zar ne?

Bože Gospode, šta je ovo? Odakle ona sve to zna? Šta se to dešava? Zar je moguće da je Sofija...? Ne, to nije moguće, nije moguće, nije moguće, nije moguće! Sofija se nije mogla tako poneti prema njemu! Ona ga je volela. I on je nju voleo. Gledao je u nju kao u ikonu. Dve godine su proživeli u slozi...

- Vitalij je znao za koji voz ste uzeli kartu, baka ga je obavestila. Upucao je roditelje i odmah otišao na aerodrom. Znao je da vi samo što niste stigli; ući ćete u stan i ostaviti za sobom gomilu tragova. Vi ste sasvim neiskusni i tragova će zasigurno biti. Obuća, prsti, miris. Tako je i bilo. Dok ste sedeli u vozu putujući nazad za Piter, on je

već bio kod bake, a kad su vas zadržali pod sumnjom za ubistvo vaše gazdarice Bahmetjeve, on je već uveliko ponovo bio kod svoje prijateljice koja mu je vrlo savesno i dobronamerno obezbedila alibi. Za te pare možete dobiti alibi po izboru. Međutim, kako ni on baš nije zločinac sa iskustvom, i njegovi tragovi su nađeni u stanu Bahmetjeve.

Ona je začutala, poduprla dlanom glavu i zagledala se u neki ćošak. Upravo u tom položaju je baba Sofija uvek sedela za stolom. To ga je sećanje zbolelo, bolelo je tako, kao da ga živog seku na komade. A on je nju toliko voleo!

Obrazcova je bacila pogled na sat. * * *

- Evo kako ćemo, Leonide Sergejeviču. Sad ću doneti odluku o vašem oslobađanju iz pritvora. Bićete pozvani na krivičnu odgovornost zbog planiranja ubistva bračnog para Skarbuļj, ali vam mogu obećati da nećete biti lišeni slobode. Danas ćete izaći odavde. A sada da se pozabavimo drugim, ništa manje značajnim pitanjem. Ko vas je nagovorio na tu transakciju sa falsifikovanim punomoćjem?

* * *

Tatjana je opet pogledala na sat. Za sada sve teče po planu. Predvidela je da prvi deo saslušanja traje oko dva sata, ne duže. To joj je moralo biti dovoljno za raščišćavanje svih pitanja vezanih za ubistva. Sada je trebalo pristupiti komplikovanijem delu. Surikov, naravno, nije mislilac gigantskih mogućnosti niti majstor logičkog prosuđivanja, ali mu je normalni osećaj straha svojstven kao i svim drugim ljudima. Teško da će se usuditi da joj ponudi na tacni ljude koji su ga nagovorili na podmetanje falsifikata i lažno svedočenje. Njih je mnogo, i rade u miliciji. Kako će on protiv njih?

Žao joj je momka. Da, planirao je ubistvo. Uprkos tome — žao joj je tog momka. Toliko je verovao svojoj gazdarici, a ona... Nije joj ništa značio, onako, tek koliko i

nešto prašine pod nogama. Smestila bi ga u zatvor ne trepnuvši.

Surikov će se plašiti da daje iskaze protiv onih koji su smislili tu igranku oko stana. Što je i razumljivo. Pa i ona sama se boji da dira u to, još kako se boji. Samo, ona će otići, uz malo sreće - otići će još danas, i u Moskvi će biti pod zaštita muža koji je izuzetan profesionalac. A nesretni Surikov? U nekim zemljama postoje zakoni o zaštiti svedoka. Nagovore čoveka da svedoči protiv jake organizovane grupe, a onda mu obezbede nove isprave, organizuju mu odlazak u drugi grad, mogu da mu pruže čak i usluge plastičnog hirurga o državnom trošku. A kod nas? Pravosuđe obavi svoj deo posla i trlja ruke, srećno i zadovoljno, a svedok biva prepušten sudbini. Niti je kome više potreban, niti će ga ko zaštititi. I ona zna da mu je, možda, ostalo još sasvim malo od života. Da, naša je država oduvek bila čuvena po tome što je sopstvene interese stavljala na najviše mesto, a za interese pojedinca je brinula - ni kao za lanjski sneg.

- Ko vas je nagovorio na tu aferu sa lažnim punomoćjem?

- Ne znam ja ni za kakvo punomoćje - brzo je odgovorio Surikov.

- Baš ni za kakvo? - s podsmehom je ponovila pitanje. - A šta je sa Goldičevom?

- A, to... pa, za nju ste me već pitali. Pomislio sam da pričate o nekom drugom.

- Ne, Surikove, pitam te baš za to. Jer je upravo ono drugo punomoćje bilo pravo. Recite mi, der, još jednom, ko to beše Goldič Zoja Nikolajevna i pod kakvim okolnostima ste je upoznali?

- Ja je nisam ni upoznao. Nju je Sofija Ilarionovna poznavala, ova je bila neka njena poznanica, pa joj je tako poverila rešavanje tog problema oko zamene.

- Vi, dakle, Zoju Nikolajevnu niste uopšte znali?

- Pa da!

- I očima je svojim niste videli?

- Nisam.

- Zanimljivo. A onomad ste mi je ovde opisivali. I njenu figuru, i frizuru. Sećate se?

- A, to... pa... Sofija mi ju je jednom prilikom pokazala. Stigao sam kući s posla i na stepeništu se mimoišao sa nekom ženom. Tada mi je Sofija kazala da je to bila ova... kako beše... da, Zoja. Kao, eto, samo što je otišla, donosila joj neka dokumenta da potpiše.

- I to je sve? Više je niste viđali?

- Ne.

- Niste ni razgovarali s njom?

- Pa rekao sam vam - ne.

* * *

- A šta ćemo sa glasom? Vi ste mi i njen glas opisali.

Surikov je ćutao. Tatjana je najviše od svega mrzela ovakve situacije, kad moraš da imaš posla sa čovekom koji se tuđom voljom upleo u mrežu, a nije dovoljno inteligentan da se iz nje ispetljava. Surikov nije naročito pametan, a ni osobito bistar, ima loše pamćenje, što su i pokušali da iskoriste prvo Bahmetjeva i njen unuk, a zatim i ovi igrači. Opet joj bi žao Sergeja. Samo, drugog izbora nema, mora sve da iscedi iz njega.

- Jasno, Sergeje Leonidoviču. Pošto smo se vi i ja već dogovorili da se nećemo zadržavati na očiglednim stvarima, složićemo se da Zoju Nikolajevnu Goldič nikad niste videli, ništa niste o njoj čuli, niti uopšte znate ko je ta osoba. Sa tim smo završili. Idemo dalje.

Tatjana je namerno održavala brzi tempo saslušanja, shvatajući da ograničeni Surikov neće moći da ga prati, izgubiće se i počće da lupa gluposti. Tako će ga lakše priterati uza zid.

- Kada je Bahmetjeva sastavila punomoćje na vaše ime?

- Početkom novembra.

- Odnosno tačno uoči vašeg puta u Moskvu?

- Da.

- Gde se nalazilo punomoćje?

- Kako to mislite? Nisam razumeo.

- Gde ste ga držali? U stanu Bahmetjeve?

- Pa da. Neću ga valjda nosati sa sobom. Još da me pokradu negde usput.

- Razumno - složila se Tatjana. - Našli su ga prilikom pretresa stana, kad je pronađen leš Bahmetjeve. I stavili u dosije krivičnog predmeta. Kud je zatim nestalo?

- Otkud bih ja znao? Ja nisam zavirivao u dosije.

- Sergeje Leonidoviču, vi ste vrlo dobro upućeni u celu stvar. Dok je Pankratov vodio slučaj, punomoćje na vaše ime je postojalo u dosijeu. A kad je slučaj predat Čudajevu, ono je, naprasno, nestalo. Ali se zato pojavilo punomoćje na ime Goldič. Šta su vam obećali za tu igru?

- Ne razumem o čemu pričate... - tvrdoglavo je ponavljao Surikov. - Nikakve igre nije bilo. Sofija je prvo dala punomoćje toj... ma, Zoji, a onda meni. Za svaki slučaj. U mene je imala više poverenja.

- Prirodno. Videla je kakav je vaš odnos prema njoj i znala je sa sigurnošću da joj vi nikad ne biste učinili ništa nažao. Ona je vama brisala pod, Sergeje Leonidoviču, ona vas je pripitomila i izdresirala kao psa lutalicu nađenog oko nekog đubrišta. Neprijatno vam je da to čujete? A meni je neprijatno da vam to govorim. Nije postojala nikakva Goldič, kao ni bilo kakvo punomoćje na njeno ime. Jednom prilikom su, u toku saslušanja, Čudajeva hitno pozvali kod načelnika i on je zamolio nekog od saradnika milicije da bude s vama u kancelariji dok je on odsutan. Taj saradnik vam je krajnje razložno i vama razumljivim rečnikom objasnio kako će, sve dok u dosijeu postoji punomoćje na vaše ime, pokušavati vas da okrive za ubistvo iz niskih pobuda. Jednom rečju - zbog stana. I, imajući u vidu činjenicu da istraga nema drugih osumnjičenih, nećete se izvući. Je li tako bilo?

* * *

...- Ja neću moći da ti pomognem. Shvati, sve i da te puste, staričin ti stan neće pripasti ni u ludilu. Bio si pod

istragom, sedeo u pritvoru. Tvoje punomoćje će biti poništeno, tim pre što gazdarica nije umrla prirodnom smrću, već nasilnom. U takvim se slučajevima nikakva punomoćja ne smatraju važećim. Takav je zakon.

Muškarac u uniformi je sve to tako uverljivo izlagao da mu je Surikov poverovao. Pa, stvarno, prosto k'o pasulj - stekao babino poverenje, domogao se njenog punomoćja na raspolaganje celokupnom imovinom, smak'o staricu i dao se u carski provod. Odležaće je, to je izvesno. Ništa ga neće oprati.

- I šta ću ja sad? - izgubljeno je pitao Surikov gledajući u čoveka sa nadom - bio je to prvi čovek *u* miliciji koji je saosećao s njim.

- Izlaz postoji. Punomoćja na tvoje ime jednostavno više neće biti u dosijeu. Njegovo mesto će zauzeti drugo, na ime potpuno druge osobe. I datum overe će biti raniji. Postoje ljudi koji će očas posla srediti papire, ispašće kao da je tvoja gazdarica odlučila da se seli, da menja stan. Dakle, da izvrši zamenu. Razumeš?

- Ne - otvoreno je priznao Sergej.

Njemu zaista ništa nije bilo jasno, on se i inače nije razumeo u te pravno-administrativne zavrzlake. Čovek u uniformi je počeo brzo da mu objašnjava nešto o ugovorima o zameni, o procenjenoj vrednosti, overama kod beležnika, nalozima... Reči su mu bile nepoznate, Surikov nikako nije uspevao da uhvati nit, ali ga je bilo sramota da prizna sopstvenu tupost i neobrazovanost. Samo je dutke klimao glavom glumeći veliku pamet.

- Razumeo sam - rekao je. - A šta ja treba da radim u celoj stvari?

- Da potvrđuješ. Ti treba da kažeš isledniku kako je tvoja gazdarica dala punomoćje Zoji Nikolajevnoj Goldič, a ne tebi. Zapamtio? Htela je da menja stan, a, budući stara i nemoćna, izdala je punomoćje Goldičevoj, kako bi ova mogla da obavi sve potrebne formalnosti. I to još negde u septembru, oktobru. Ti možeš i da se ne sećaš kad je to tačno bilo, nemaš ništa s tim. Nije tvoj stan, zar ne?

- Tako je - složio se Surikov. Taj deo mu je bio jasan.

- Ali kakva je to zamena, kad smo ostali da stanujemo na staroj adresi?

- A ti lepo reci da je ugovor bio zaključen i sva dokumenta potpisana, ali je selidba uz uzajamnu saglasnost obeju strana odložena do proleća. Ili do Nove godine. Potpuno je nebitno iz kog razloga. Odlučila gazdarica, eto. A ti se nisi mešao. 'Ajde momak, brže razmišljaj, sad će tvoj islednik da se vrati i ponovo će krenuti tebi da kači ubistvo. Dobar sam ti savet dao. Tebe blesavog izvlačim, a ti se tu nešto kopistiš. I da bih otklonio sve tvoje sumnje, reći ću ti da imam i ja tu neki interes. Nesebični dobročinitelji su izumrli, to je i tebi valjda jasno. Mi ćemo po svim propisima urediti dokumentaciju o zameni stana taman kako nama odgovora, u stan tvoje gazdarice će se useliti novi stanari, to je dobar stan, u centru. A njihov stan ćemo prodati. I mi ćemo imati koristi, i tebi će lakše biti. Ukoliko nisi ti ubio staricu, izbićemo im glavni adut iz ruke, malo će još da te kisele ovde i pustiće te. A ako si je ipak ti ubio, bar ti neće nakačiti niske pobude. Za ubistvo iz koristoljublja je predviđena smrtna kazna, član sto drugi, tačka a). A bez takvog motiva ti sleduje sasvim drugi član, sto treći, zakon u takvim slučajevima ni ne predviđa smrtnu kaznu. Bar ćeš živ ostati. Razumeš?

- Razumem.

Šta tu ima da se ne razume? On nije ubio Sofiju i ako u dosijeu ne bude tog vražjeg punomoćja, njega će pustiti. U pravu je čovek.

- Da li se slažeš?

- Da - klimnu Surikov. - Slažem se. Samo, kako ćemo sa islednikom? On zna za punomoćje, već me pitao o tome.

- To nije tvoja briga. Kad se vrati, ti samo reci da ti nije dobro, kao, srce te nešto boli, ne možeš da nastaviš saslušanje. On će te pustiti nazad u ćeliju. Bolesnog ne smeju da saslušavaju, zabranjeno je zakonom. A kad te sledeći put pozove, sve će već biti sređeno. Jesi skapirao?

Nećeš nešto da pobrkaš?

- Neću.

- Pazi, Surikove. I bez gluposti. Ne zijaj ko budala i ne pričaj previše. Jasno ti je šta će te snaći u suprotnom...

* * *

Odlučio je da se ne predaje. Lepo ga je upozorila da ne brblja. Ubiće ga bez razmišljanja, nije to gadljivo.

- Ništa ni nalik tome - odgovorio je Obrazcovoju, trudeći se da pri tome izgleda što poštenije. - Šta ste samo uvrтели sebi u glavu? Sve je to koješta, tako mi Boga* * *

- Sergeje Leonidoviču, nemamo mnogo vremena, dajte da ga ne trošimo na gluposti.

- Pa šta? - slegao je ramenima. - Ja nigde ne žurim. Popričaćemo i idem kući. Sami ste rekli da ćete me pustiti.

- Kojoj kući? Gde vam je kuća? U stan Bahmetjeve vas neće pustiti. Dok se vi ovde koprcate i lažete, dok insistirate na tome da je zamena uistinu obavljena, taj je stan već uveliko otuđen. I tamo će, kad se završi istraga o ubistvu gazdarice, stanovati neki sasvim drugi ljudi. Vi niste tamo prijavljeni. Otići ćete majci? Ona vas već odavno ne očekuje, vi joj niste potrebni i savršeno ste svesni toga. Opet ćete na ulicu? Nije vam dojadilo?

Da, o tome nekako nije stigao da razmisli. Toliko je želeo da izađe na slobodu, da nije ni razmišljao o tome gde će tu slobodu da provede. Sergej Surikov nije umeo da misli u budućem vremenu. Nije bio naviknut. Živeo je samo za danas.

- Sad ću vam objasniti celu situaciju - nastavila je Obrazcova. - Danas mi je poslednji radni dan, sutra već neću biti ovde. Ako danas ne završimo, slučaj sutra preuzima drugi islednik. I opet će sve krenuti ispočetka. Sigurni ste da je to ono što želite?

Zavrteo je odrečno glavom. Šta to ona uopšte govori? Zašto slučaj ne bi bio danas završen? Pa lepo je sama kazala da ga više ne krive za ubistvo Sofije i da će ga

pustiti.

- Pošto ne želite, onda da nastavimo s našim poslom. Vreme nam ističe. Ja večeras zaista odlazim i više se ovde neću vraćati. Prema tome - moramo se dogovoriti.

- O čemu?

- O našoj nagodbi. Vi se plašite da odate ljude koji se bave nezakonitim radnjama sa stanovima. Razumem vas u potpunosti. I ja bih se na vašem mestu plašila. Sad pogledajte kako uistinu cela stvar izgleda. Vi insistirate na svome, ne priznajete podmetanje falsifikata i ne odajete svoje „dobročinitelje”. Ja donosim odluku o vašem puštanju iz pritvora uz obavezu nenapuštanja mesta stanovanja. I istovremeno sastavljam krivičnu prijavu zbog planiranja ubistva bračnog para Skarbulj. To znači da ćete morati da sedite u Peterburgu i da nikud ne mrdate, kao i da se odazivate na pozive istrage i suda. Jednostavnije rečeno - ne možete nigde da odete. I stalno ćete biti pred očima naših „trgovaca” nekretninama. Evo, recimo, pustili smo vas iz pritvora. Oni vam prilaze i pitaju: „Nisi nikom rekao?” Vi odgovarate: „Nikom”. Zna li šta se dalje dešava?

- Ne. Šta?

- Dalje se dešava to, da oni vama ne veruju. Osim toga - vi ste svedok njihovih mahinacija, i kao takvi predstavljate opasnost. I onda nestajete. I posle izvesnog vremena se pojavljujete, u obliku ukočenog leša. Niko oko toga neće dizati buku. Nemate svoj dom, a s obzirom na vaš način života, nasilna smrt nije ništa neuobičajeno. A tu je još i vaše bolesno srce. Prema tome - mogu da vas ubiju bez ikakvog rizika po njih. Vi morate da otputujete, Sergeje Leonidoviču. Što pre i što dalje. I postoji samo jedan način da se to izvede.

- Koji?

Opet je osetio da gubi nit razgovora. Sve je tako komplikovano... Možda i ona hoće da ga napravi budalom? Ma jok, šta ima nje da se plaši, žena je uvek žena. Kokošinjac. Onih mora da se plaši, oni jesu opasni. Ne,

mora da ćuti.

- Ja ću zaboraviti na to da je Bahmetjeva htela da vašim rukama ubije udovicu svog sina. Zaboraviću, razumete? Zapamtiću samo da je tugovala za unukom i da ste vi odlučili da odete u Moskvu, nađete ga i popričate s njim. Niko nije kriv što ste naišli par minuta posle ubistva. Da, uplašili ste se i pobjegli nikom ništa ne rekavši. To je oprostivo. U krivičnom zakoniku nijedan član takvo delo ne pominje. Izvući ću vas iz te priče. Neću pisati prijavu za planiranje ubistva i pustiću vas danas bez obaveze o nenapuštanju grada. Možete odmah da se ukrcate u voz i pođete gde god hoćete. Zauzvrat ćete mi reći* koji radnik milicije vas je nagovorio da to učinite. Ponavljam - ili vi ćutite i ostajete u gradu, uz rizik da vas svakog časa ubiju, ili mi sve pričate i dobijate mogućnost da odete. Birajte, Sergeje Leonidoviču.

Surikov je ćutao. Užasnut. Da je Sofija tu, ona bi ga posavetovala. Ona je pametna, odmah bi joj bilo jasno o čemu se tu radi. A on ne može da razume. On je nesposoban.

- Pa dobro - uzdahnula je islednica - moraću da vam ispričam još jednu stvar. Kad već ne razumete reči, moraću da se poslužim izvesnim činjenicama. Sećate li se svog prvog islednika, Romana Sergejeviča Pankratova?

- Sećam ga se.

- Onda čitajte.

Pružila mu je novine i prstom pokazala veliku fotografiju sa umrlice. „Nenadoknadivi gubitak... Tragična smrt... Drugovi i kolege...”. Gospode, šta je ovo?

- Pankratovu je bilo poznato koji su se materijali nalazili u dosijeu kada je istraga tek započela i kakve ste iskaze tada davali. To je bilo dovoljno da ga pregazi auto. A vi znate mnogo više, Surikove. Vi znate ko je od naših ljudi učestvovao u tome. Ili ćete mi reći o kome se radi, ili i vas čeka ista sudbina. Pa? Hoćete li reći?

Gotovo je. On više ne može da pruža otpor njenom pritisku. Ako kaže - mogu da ga ubiju. I ako ne kaže - opet

mogu da mu urade isto. Nema neki izbor. Samo, ako mu ona zbilja pruži mogućnost da zbriše iz Pitera, možda još i može nekako da se spase.

- Ne znam mu ime.

- Opišite ga što detaljnije i preciznije. Visina, figura, kosa, lice, način držanja i razgovora, poza u kojoj sedi. Sve čega se setite.

* * *

Tatjana je brzo shvatila o kome se radi. Uprkos intelektualnoj ograničenosti, Surikov je imao oštro oko i razvijen dar zapažanja. Opis je bio veoma precizan i detaljan. Kako je gadan ovaj posao kojim se bavi! Laž, permanentna laž, izvrtnje činjenica, saterivanje u čošak izgubljenih i preplašenih ljudi. Ko je to rekao kako je posao islednika plemenit? Koješta. Tako nešto može reći samo čovek koji nikad nije radio u istrazi.

Ima li ona prava da radi ovo, što upravo sad čini? Namerava da sakrije od istrage neke činjenice i okolnosti koje svedoče o tome da je Sergej Surikov nameravao da počini ubistvo. Uzgred, za tako nešto može i da se odgovara po članu Krivičnog zakonika o „kršenjima pravila službe i prikrivanju krivičnog dela”. Ali - šta joj je činiti, kad nema zakona o zaštiti svedoka? Zar da prepusti Surikova milosti te bande? Operativni rad tek počinje, može da potraje i nekoliko meseci dok ih sve otkrije, zatim dok prikupe činjenice, dokaze. Igranka je to bez prestanka. A za sve to vreme će im Surikov biti dostupan. Ima li ona prava da nesrećnog momka prinese kao žrtvu pravosuđu?

Nema odgovora. U udžbenicima - da, odgovor postoji. Ali u životu ga nema.

- Gotovi smo, Sergeje Leonidoviču. Pročitajte odluku o vašem oslobađanju iz pritvora i potpišite se. Odvešće vas u ćeliju da pokupite vaše stvari i slobodni ste.

Surikov je potpisao ne pročitavši. Tatjana je pritisla

zvono za stražare. Sergej se kod samih vrata iznenadno zaustavio.

- Gde su sahranili Sofiju?

- Hoćete da je obidete?

- Hoću. Ne verujem vam. Ona to ne bi mogla. To je sve njen unuk... Ona nije mogla tako da se ponese prema meni.

Tatjana je s tugom gledala u vrata koja su se zatvorila za njim. Ljubav je slepa. Čak i kad se ne radi o muškoj, već o sinovljevoj ljubavi.

* * *

* * *

Brzo je kucala na mašini puni tekst odluke o oslobađanju Surikova od krivične odgovornosti. Ceo predmet mora biti idealno sređen, kako je islednik koji će ga preuzeti ne bi po zlu pamtio i pominjao. Materijali iz dosijea o slučaju Bahmetjeve će biti pripojeni predmetu o ubistvu bračnog para Škarbulj. I u tim se materijalima ne sme naći ništa što bi upućivalo na eventualnu krivicu Surikova, sem dokaza o običnom kukavičluku.

Tatjana je svaki čas pogledala na sat. Ira samo što nije stigla sa pošiljkom s aerodroma. Sve ono što su juče, mimo svih propisa, izvadili iz dosijea predmeta i slali za Moskvu, danas će biti vraćeno na mesto. Posle toga može da ode kod Isakova po svoj službeni dosije koji od juče stoji kod njega u sefu.

Da odu. Samo da se što pre izgube odavde. Da spakuje stvari, pokupi Irku i da briše, praveći se kako nikad ni čula nije za nekakvu kriminalnu grupu u kojoj je bilo i radnika organa unutrašnjih poslova, a koja je vršila zločine vezane za otkup stanova. Samo da ode - pa neka sve ide dođavola.

* * *

Kupile su četiri karte kako bi bile same u kupeu.

Pratilac voza, mlad veseo momak sa pomalo debilnim izrazom lica, odmah ih je upozorio:

- Devojke, preko noći se dobro zaključajte, a još bolje spavajte na smenu. Kod nas u vozovima ima pljačke.

- Fala na lepim vestima - frknu Ira, koja još nije izgubila osećaj za humor. Verovatno samo zato, što nije znala od kakve opasnosti upravo beže.

Uprkos vremenskoj stisci, kućevna Iročka je uspela da popakuje nevidenu količinu stvari, umešno ih složivši u velike putne torbe. Povrh svega, stigla je da isprži svoje čuvene piroške sa kupusom, koje je izvukla na svetlost dana čim je mladić doneo čaj.

- Irka, pa zar opet! - zastenja Tatjana. - Lepo sam te molila!

- Pa morala sam za put! - rekla je Ira revoltirano. - Valja se. Ako ti nećeš - ni ne moraš. Neka bar Nastja jede. I Stasovu ćemo odneti, on ih, takođe, voli.

Tatjana, naravno, nije odolela iskušenju i ipak je pojela dva komada.

Već su legle i ugasile svetlo, ali je jedino Ira uspela da zaspi.

- Nastja, - šapatom je pozva Tatjana - spavaš?

- Ne.

Znaš, Bahmetjeva mi nikako ne izlazi iz glave. Koliku je samo snagu i energiju posedovala ta starica, kad je unuk morao da je ubije. Možeš li to da zamisliš? U početku nisam nikako uspevala da shvatim zašto je ubio. Mogao je lepo da pokupi sve vrednosti iz roditeljskog sefa da počne da živi na visokoj nozi. Kakve veze ima šta se on tamo dogovarao sa svojom bakom. Em je stara, em je daleko, preko šest stotina kilometara. Što bi išta delio s njom, ona ne može ni da pisne. Zašto je ubio? I tek sam danas, dok sam razgovarala sa Surikovom, shvatila zbog čega je to uradio. Unuk je bio svestan činjenice da joj se ne može odupreti. Znao je da neće moći da je ne posluša. Osećao je da je ona jača. I njega je uspela da pokori. Baš kao i nesrećnog Surikova. Samo što je nju Surikov

predano voleo i želeo je da pod njenom vlašću što duže proživi. Dok je Vitalij hteo da se oslobodi te vlasti i da sam raspoláže svojim blagom.

Malo je još počutala, a zatim dodala:

- A Surikovu ni na kraju nije ništa bilo jasno. Nije poverovao da bi Bahmetjeva mogla to da mu učini. Kao pas kojeg gazda bije, a ovaj mu liže ruke. Gospode, samo što se nisam rasplakala kad je izlazio.

- Zanima me koju će nam priču pričati Vitalij. On savršeno dobro zna da Surikov nije išao u Moskvu da vodi s njim duševne razgovore, već da ubije. Šta misliš, hoće li ga odati?

* * *

- Možda i hoće, đubre je to jedno koristoljubivo. Ja sam, naravno, uradila sve što je bilo do mene. Ostalo zavisi od vas, pa i od tebe. Dokaza da je Surikov planirao ubistvo nema. Vitalijev iskaz se može podvrgavati sumnji.

Bahmetjeva ne može ništa da potvrdi, a više niko ništa ne zna.

U mračnom kupeu ponovo zavlada tišina. A onda se začu Nastjin šapat:

- Znaš o čemu sam upravo razmišljala? Ta je starica uspela i nas da nadvlada. Više je nema među živima, a mi ovde ležimo i smišljamo kako da doteramo materijale krivičnog predmeta. I to predmeta koji je ona osmislila. A mi sad lupamo glavu oko toga kako da zaštitimo čoveka kog je ona pokušala da uništi. Jasno je da nas dve sad narušavamo pravila službe. Svesne smo toga, pa ipak to činimo. Ona već preko mesec dana leži u grobu, a mi i dalje igramo kako nam ona svira.

- Rekla bih da baš i ne plešemo u njenom ritmu, pre će biti - kontra ritma. Ali svejedno plešemo, u pravu si.

Na gornjem ležaju Iročka poče da se vrpolji.

- Cure, gde vam je savest? - tužno je mrmljala.

- Dobro-dobro, evo, ćutimo - brzo odgovori Nastja. - Izvini.

* * *

Ponovo je sanjao onaj isti grozomorni san. Ogromne lokve krvi, čak ne ni lokve, već čitava mora, a krv se peni poprima začuđujuće oblike pretvarajući se u lica majke, očuha i bake. Sa tih lica ga posmatraju mrtve oči, mrtva usta su otvorena, a mrtvi jezici pokušavaju da se pokrenu kako bi mu kazali...

Šta? Šta mogu da mu kažu? Da ga pitaju zašto je to učinio?

Zato jer mu je dojadilo. Bio svega sit preko glave. Dojadilo mu je više da sluša dosadne priče o tome kako sve u životu treba da se postigne sopstvenim naporima i radom. Kako svoje blagostanje čovek mora sam da dostigne. Kako je sramota ugledati se na one koji besne za račun roditelja i njihovih para.

Kao da je u vrtiću. Ovo je sramota, ono je sramota... Kakva sramota? Svi tako žive. Svi njegovi drugovi voze besna kola i žive u luksuznim stanovima uređenim po evropskim standardima. I to sami, tek da se zna, bez roditelja. Samo još on, ko zadnja budala, nije izašao iz epohe Sovjeta. Dosta je bilo. Prekojega. Baba ga je razumela, za razliku od očuha i majke.

Ona je bila pravi čovek. Pre godinu dana se pojavila u njegovom životu. Javila mu se telefonom i rekla da ode do pošte i uzme pismo ostavljeno na „post restant”. Ništa mu više nije objašnjavala, nije se čak ni predstavila. On nije ni znao ko ga je to zvao, otišao je i uzeo pismo. Tamo je sve lepo pisalo. I o streljanom ocu-dileru, i o zlatu i briljantima. I o baki, očevoj majci, koja živi u Piteru samo od penzije i pati zbog opšte životne nepravde. U pismu je bio i broj telefona, ako hoće da popriča sa rođenom bakom, može slobodno da se javi, ali samo danju, i to radnim danima, jer u drugo vreme ima par ušiju viška. Naravno da je pozeleo da popriča, naročito o parama. I porazgovarali su se. Zatim je i otišao do Pitera, lično se upoznao sa staricom.

Otada je krenulo. U glavi je imao samo jednu misao - kako da dođe do blaga. Baba se dugo raspitivala kako su

oni tamo, kako im je u Moskvi, kako žive, kakav im je stan, koji auto voze, kakav im je nameštaj u kući, kakav nakit majka nosi, kuda odlaze na odmor. Onda je razmišljala, računala nešto u sebi, i na kraju izrekla - od para koje je tatica maznuo, jedva da je deseti deo potrošen za sve ove godine. Ostatak stoji negde kod majke i očuha. Ti, kaže, nemoj ni o čemu da brineš, živi kao i do sad što si, pravi se blesav, slušaj roditelje, a ja ću već smisliti šta nam je činiti. I smislila je. Smislila je takvu stvar, da je Vitalij bio zadivljen i šokiran.

Da, jaka beše baba, nema šta. Samo, nije Vitalij hteo sa njom u dil. Okreni-obrni, al' celo je vazda' bilo veće od polovine. Međutim, plašio se babe. Užasno. Panično. Znao je da se neće usuditi da odbije da joj isplati njen deo ukoliko ga zatraži. Ma, on nije smeo ni jednu reč da izusti, koja bi se sa njenom voljom kosila, takvu je vlast stekla nad njim.

Robovima, kako nas uči istorija, ne pada na pamet da organizuju štrajkove i demonstriraju neposlušnost. Oni dižu pobune i ubijaju svoje gazde. Verovatno se upravo po tome i razlikuje psihologija roba od psihologije slobodnog čoveka...

Ponovo su ga mučili njegovi košmarni snovi i probudio se okupan znojem. Na satu je bilo pola sedam ujutru. Nema nikakvog smisla da pokušava opet da zaspi, budilnik će ionako zvoniti za pola sata i moraće da ustane, da spremi sebi doručak i da se odvuče na posao koji mu je već odavno postao mučan. Ništa, izdržaće još nekoliko meseci, a onda će raširiti krila i krenuti u slobodan i bogat život.

Vitalij se već bio istuširao i upravo je pržio sebi kajganu kad se začu zvono na vratima. Ko li dolazi ranom zorom?

- Ko je? - pitao je oprezno.
- Škarbulj Vitalij Jurjevič? Milicija. Otvorite, molim vas.

Sigurno će mu ponovo postavljati svakojaka pitanja. Nikako da nađu zločinca koji mu je smakao majku i

očuha. Pa dobro, neka ga traže, to im je u opisu radnog mesta.

Otključao je bravu, otvorio vrata i istog trena shvatio da ovaj put neće biti nikakvih pitanja.

* * *

Prodoše novogodišnji praznici, prođe i Božić, sve odluke i naredbe behu potpisane, i major Obrazcova je stupila na radnu dužnost u moskovskom istražnom komitetu. Negde krajem januara je neko od novih kolega zaustavi u hodniku.

- Tatjana Grigorjevna, vi ste ranije radili u Peterburgu, zar ne?

- Da.

- Jeste li čuli šta je novo? Tamo kod vas je pokrenut postupak protiv grupe radnika organa reda i zakona. Ispostavilo se da je postojala čitava organizovana kriminalna grupa, među čijim članovima su se nalazili i radnici milicije i sudski medicinski veštaci. Sticali su poverenje usamljenih starih ljudi, ubijali ih, veštaci su izdavali potvrde o prirodnoj smrti, a saučesnici iz beležničkih kancelarija su izdavali generalna punomoćja sa falsifikovanim potpisima vlasnika stanova. Lepo su to smislili, je l'da?

- Da, - složila se Tatjana - vešto smišljeno.

Stvarno je bilo umešno planirano. Nisu bez veze kolale priče o tome kako tu bandu niko ne može uhvatiti. Kako i da ih uhvate, kad ih njihovi ljudi, milicioneri, štite prikrivaju. Ne bi se ništa ni otkrilo da ih pohlepa nije savladala, polakomiše se na lak ulov. Da je Surikov bio samo malo lukaviji, da se nije smeo u iskazima prilikom saslušavanja - sve bi glatko prošlo.

Od takvog kriminalnog klana spasa nema. Ni Surikov se ne bi spasao da ga je ostavila u Piteru. Dakle, ipak, šta je važnije, interesi pravosuđa i pravednost ili ljudski život? Odgovora nema...

Decembar, 1996.

* * *